

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

ON 10.100m.

OORSPRONG, AART EN GEVOLG

VAN DEN

OPSTAND IN BELGIË.

(1830 EN 1831.)

A standard 1D barcode with vertical black bars of varying widths on a white background, used for library identification.

Digitized by Google

3113

B62

OPSTAND IN BELGIË.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

~~16778~~

OORSPRONG, AART EN GEVOLG
VAN DEN
OPSTAND IN BELGIË;
(1830 EN 1831.)

BENEVENS EEN

Erhgsgeschiedkundig Gafereel

VAN DEN

Tiendaagschen Veldtocht

DER

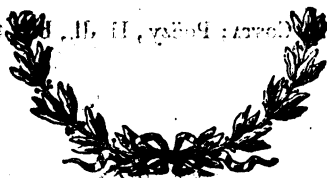
OUD-NEDERLANDERS.

(van 2 tot 12 Augustus, 1831.)

Non modo casus eventusque rerum, sed
ratio etiam causaeque noscantur.

Het is niet genoeg, zaak en uitslag te
kennen, maar men moet ook redenen
en oorzaak weten.

TACITVS.

BUDA.
BY F. P. STEKK.
1833.

—— Ik durf het u voorspellen:

Een tijd spoedt aan, met nieuwen roem bevracht,
(O! mocht mijn Lier zijn grootschen loop verzellen!)

Die schittren zal by 't laatste nageslacht!

Ja! Neêrland zal der Volken voorbeeld wezen,

En, onverleid door 't filosoofsch geschreeuw,
Aan God en plicht nog trouwer dan voordezen,

Verplettren eens het oproer dezer eeuw!

Oranjes Kroon zal heel Euroop vereeren,

Oranjes Throon staat onomstootlijk vast!

Oranjes Stam zal heel de wereld leeren,

Wat houding thands aan 's warelds Vorsten past!

DA COSTA; Poëzy, II. dl., blz. 101. (1822.)

VOORBERICHT.

By 't zamenstellen dezer beknopte Geschiedenis van den oorsprong, aart en gevolgen des opstands in België, is vooral te stade gekomen het allerbelangrijkst, dezer dagen in 't licht gegeven, Werk: Recueil de Pièces Diplomatiques relatives aux affaires de la Hollande et de la Belgique, en 1830 et 1831 (). De verlere bronnen voor een en ander zijn overigens in de Aanteekeningen opgegeven. Wat betreft de Staatsstukken, die even nà den aanvang des Tien-*

(*) A la Haye, chez A. D. SCHINKEL, Imprimeur, et se débite à la Haye et Amsterdam, chez les Frères VAN CLEEF; 1831. — Zie ook het wèl-geschreven Vertoog over den *Belgischen Opstand*, in het Tijdschrift: *ALETHEIA*; Jahrgang 1831; *Zweites Heft*. Haag, in der Verlagshandlung der Gebrüder HARTMANN; 1831; blz. 31 — 83; mede: *erstes Heft*, blz. 50 — 56; en *drittes Heft* blz. 31 — 70.

daagschen Veldtochts, en ten gevolge daarvan, in, 't licht zijn gekomen, deze zullen worden medege- deeld, elk op zijne plaats, in dat Stuk van dit Werkjen, wat meer bepaald zal handelen over dien roemvollen Tocht, en alzoo het geheel van onzen arbeid voltooiën.

Mogen, wy bidden 't vurig, in dien tusschentijd, de zaken des lieven Vaderlands op eenen zoodanigen voet van zekerheid komen, dat de beminlijke Vrede of niet verre meer af zij, of reeds voor altijd geves- tigd. Dat geve God!

B., den 25.
van Slachtmaand, 1831.

W.

in,
ge-
dit
ien
:en

d,
en
de
38-

Bestond er ooit eene staatkundige berekening, die, mepschlijker wijze beschouwd, voor de rust van *Europa*, en het welzijn der Nederlanders de beste gevolgen hebben en de heerlijkste uitkomst opleveren moest, het was voorzeker de hereeniging van twee, sedert lange tijden, gescheidene gedeelten van één en denzelfden Volksstam, onder de verlichte Regering van den voortreflijksten en rechtvaardigsten der Koningen, wien zelfs de muitzieke Belgen, nog maar slechts vier jaren verleden, met den eere naam van *wijsgeerigen Prins*, van *voorbeeld aller Vorsten* bestempelden, en die ook als zoodanig door Fransche en Duitsche vrijzinnigen alomte verheerlijkt werd.

Wel is waar, dat, toen die hereeniging by het *Weener-Congres* ter sprake kwam, de Adel zoowel

als de Geestelijkheid alle middelen en pogingen in 't werk stelden, om die ordening van zaken te keer te gaan, en niets onbeproefd lieten, om onder het *Oostenrijksch* Bestuur terug te komen, waartegen zy vroeger, by opstand, de wapenen opgevat, het regerend Huis voor vervallen verklaard en van zijne rechten op het landsgezag uitgesloten hadden; — maar, wie zal zich daarover verwonderen, die met den geest dier beide menschenklassen in *België* bekend is, en weet, dat zy, met elkander in onwetendheid evenarende, geen grooter verlangst hebben, dan het Volk te onderdrukken, en het in zijne onkunde te stijven, ten einde hun eigen vuig belang te bevorderen, en om, ten koste van het gemeen, met hunne privilegiën, voorrechten en grootheid te woekeren. Ja, men bepaalde zich niet enkel en alleen tot de proef, om het *Weener-Congres* van zijn plan af te brengen, maar, toen de daartoe aangewende pogingen reeds mislukt waren, en de Mogendheden de bewuste hereeniging, onder waarborg eener wijze Grondwet, besloten hadden, zag men den Adel zich naauwer met de Kerkvoogden vereenigen, en een' stap verder gaan, door de gemoederen der Notabelen, die geroepen waren ter goed- of afkeuring der staatsregeling, te verontrusten, en hun diets te maken. dat zy tegen hun geweten en het welzijn der Godsdienst zouden handelen, indien zy goddeloos genoeg zijn mochten, om hunne stem te verleen en aan eene Grondwet,

waarby bepalingen voorkomen, strijdig met de beginselen der Roomsch-Katholieke Kerk en het gezag der Kerkvoogden.

En welke waren deze bepalingen? »*de vrijheid der drukpers; de zorg der Regering voor het onderwijs; de waarborg der volkomen vrijheid van Gods-*» *dienstige begrippen; eene gelijke bescherming aller*» *Godsdienstige gezindten; eene gelijke aanspraak der*» *onderscheidene Godsdienst-belijders op het genot der-*» *zelfde burgerlijk-staatkundige voorrechten in het be-*» *kleden van waardigheden, ampten en bedieningen.*»

Daar ook dit middel de gewenschte gevolgen niet opleverde, namen de Geestelijken, ondersteund door den Adel, hunne toevlucht tot het allerge-duchtste, dat men, ten aanzien der geloovigen, in België kent: namelijk de bedreiging met hel en duivel jegens hen, die aan de nu bestaande Grondwet zouden gehoorzamen, of eenige ampten of bedieningen aannemen.

Wanneer men de Belgen moest beoordeelen naar het snoeven op hunne verlichting en op hunne groote mate van beschaving, maar niet wist, dat hunne gewaande verlichting niets anders is, dan verachting van Godsdienst, en hunne beschaving niets anders, dan de afschudding van alle zedelijk gevoel, — zoo zou men denken, dat zulk een middel weinig mocht baten, om de Regering tegen te werken; doch de ondervinding heeft geleerd, dat de Geestelijken hunne leeken naauwkeuriger ken-

den, en wel wisten, dat, ofschoon sommigen hunner ook al zouden inzien, dat die Priesters een schreeuwend misbruik van hun gezag maakten, en een middel aanwendden, hetgeen alleen in barbaarsche tijden kan te pas komen, — dit middel desniettemin zijn uitwerksel hebben zou, wanneer men 't namelijk in den Richtstoel aanwendde op het gemoed van vrouwen en onnoozelen, die door hunnen invloed dan wel het noodige zouden weten tot stand te brengen. — En inderdaad, die berekening was zoo juist, dat onderscheidene gemeenten in Vlaanderen zonder plaatselijk Bestuur geraakten, daar verschillende personen, of uit eigen beweging, of door hunne vrouwen en bloedverwanten bestendig opgehitst, de noodige bedieningen niet durfden aanvaarden, en anderen, die reeds ampten bekleedden, genoopt werden, daarvan afstand en nederlegging te doen.

Met smart zag de Koning dezen staat van zaken aan, en was te meer over den euvelmoed der Geestelijkheid en des Adels verbaasd, daar Hy, by zijne komst in België, beide klassen, door minzaamzaamheid en vertrouwen aan zich had trachten te verbinden, doch welk pogen door hen beschouwd werd als eene »zwakheid;” terwijl de liberalen de begunstiging dier aéloude Geprivilegeerden aanzagen voor eene miskenning van hunne verdiensten, en dadelijk de Regering in den *Observateur* en *Spéctateur Belge* op eene hevige wijze aanvielen, en

terwijl de Kerkvoogden met den Adel, steunende op de zachtzinnigheid des Konings, dagelijks stoutmoediger werden, en van hunne zijde zamenwerkten, om den geest van dweepzucht meer en meer aan te kweeken, te verspreiden en duurzamer te doen worden.

Vandaar de oprichting eens Jesuiten-Kloosters te *Distelberg by Gend*, tot opleiding van Leeraren en Kerkdienaars; vandaar de vestiging der kleine Seminariën, waarin die Leeraren, volgens den leer van DE LA MENNAIS, MAÏSTRE EN VON HALLER, de jeugd moesten onderwijzen; en welk een leer? »Dat men »eene lijdelijke gehoorzaamheid verschuldigd is aan »een' *Onkatholijk* Vorst, zoolang men de middelen »niet in handen heeft, om zich daaraan te onttrekken.»

Eenigen tijd lang zag men die partij zegevieren over den voortgang der beschaving en de beste beginselen; doch op den duur kon zulks geen stand houden, en er werd dan ook een einde aan dien euvelmoed gesteld.

By ondervinding geleerd, dat met die lieden door zachtzinnig- en toegevendheid niets te beginnen was, besloot de Regering, haar gezag met klem te doen eerbiedigen, en zoo werden er veelvuldige gepaste maatregelen genomen, die, door nood geboden, toejuiching by de welgezinden en misnoegdheid, gelijk natuurlijk was, by de vijanden van Vorst en Vaderland deden ontstaan.

Het Jesuiten-Klooster te *Distelberg* werd opgeheven; de Bisschop van *Gend*, de belhamel der partij en de opruijer der zwakke gemoederen, in rechten betrokken en gebannen; terwijl, na verloop van nog eenige jaren, de Kerkvoogden werden genoopt, de Pastoren in België aan de *agreatie* des Konings, volgens het vorige gebruik en de bestaande Wetten, te onderwerpen, hen den eed van gehoorzaamheid en trouw, by het Concordaat voorgeschreven, te laten afleggen, en ook het daarby vermelde Gebed voor den Koning te doen plaats grijpen. Vervolgens was de Regering op middelen bedacht, om de voortplanting van het Jesuitismus tegen te gaan, dat zich reeds op vele plaatsen genesteld had, en voortdurend verspreid werd door Fransche Missionarissen, door *Frères ignorants*, en door het houden van zoogenaamde *retraites spirituelles* op de Fransche grenzen, waar Belgische Pastoren, hunne parochianen voor eenigen tijd verlatende, zich aan [zoo 't heette] *meditatiën* overgaven, welke zy even goed te huis, als dáár, konden verrichten, doch te welker gelegenheid zy, door Fransche Jesuiten in vorengemelde beginselen werden onderwezen. Al deze practijken, die met het wezen der Godsdienst niets gemeens hebben, werden dan ook allengs tegengegaan; doch daardoor was het diep-ingeworteld kwaad nog niet geheel uitgerooid, hetgeen slechts kon geschieden door de vernietiging der onwettelijk gevestigde

Scholen, en, daaronder, der kleine Seminariën, en door de oprichting van het Collegium Philosophicum.

Was er immer een maatregel, in de gegeven omstandigheden, tot matiging van Godsdienstige onverdraagzaamheid, tot uitdelging van het in België vrij algemeen bestaande vooroordeel, dat een Protestant, en dus óók de Koning, wetens en willens in hunne kettery volharden, en daarom geene zwaarigheid maken, hunne *eenwige belangen* met voeten te treden; tot verbroedering van anders gezinden; tot bewaring van rust en orde; tot bevordering van kunde en beschaving, — was er, zeggen wy, immer een zoodanige maatregel noodwendig en echt-staatkundig, het was voorzeker de laatstgemelde, die dan ook by alle bekwame mannen van *Europa* toegejuicht, en zelfs in België — de vijanden des lichts, zoo als een gedeelte der Priester- en Adelpartij, uitgezonderd — algemeen werd geprezen, en onzen Koning den naam van *Wijsgeerigen Vorst* deed verkrijgen.

Trouwens, welke *redelijke* klachten kon men tegen die verordeningen inbrengen, wanneer men de zaak onpartijdig beschouwt en weet, dat het onderwijs, in de kleine Seminariën, door jonge Geestelijken gegeven, allerellendigst was, — daar gelaten de Jesuitsche beginselen, welke men daar verkondigde; en moet hierby nog in aanmerking komen, dat het den Kerkvoogden vrij en onverlet bleef, eigen kosthuizen te vestigen, waarin de jeugd,

tot den Priesterstand bestemd, *onder het toezicht van door hen benoemde Priesters*, in de Christelijke Leering en in alles, wat tot de Godsdienst behoort, konde onderwezen worden, doch enkel en alleen verplicht was, om, begeleid van hunne Regenten, de Latijnsche scholen, te gelijk met de zonen der aanzienlijkste ouders te bezoeken, tot het leeren der oude talen, en wat verder behoort te worden gerekend tot het *tijdelijk* onderwijs. — Op deze wijze in de gelegenheid gesteld, om even zulk eene bekwame en geletterde opleiding te ontvangen als de zonen der eerste Familiën des Lands, moest haar dan ook de weg geopend worden, om dit onderwijs op de Hoogescholen voort te zetten, alvorens tot de beoefening der Godgeleerdheid, de moeielijkste aller Wetenschappen, over te gaan, zoo als alomme in 't geleerde *Duitschland* het geval is; met dit onderscheid echter, dat dáár, aan de meeste Universiteiten, de jongelingen, voor den Priesterstand bestemd, met andere leerlingen vermengd, by Burgers inwonen, zonder in een afzonderlijk gesticht geplaatst, of onder 't onmiddelijk toezicht van Geestelijken gesteld te zijn. — En zoo ontstond het heerlijke Collegie te *Leuven*, aan welks hoofd zoo vele Roomsche-Katholieke Geestelijken, allen van goeden naam en faam, tot Leeraars en Regenten, door den Koning, na den Aartsbischop van *Mechelen* daarop gehoord te hebben, werden benoemd als noodig en mogelijk was, terwijl al-

le behoeftige jongelingen *kosteloos* in gemeld Instituut opgenomen, en voortreffelijk onderwezen werden.

Van den oogenblik nu af, dat dit Gesticht verordend was, zag men in België een schouwspel, dat aller harten verheugde. De Dagbladschrijvers, die zich onophoudelijk tegen de Regering vijandig hadden betoond, schaarden zich thands vrijwillig om den throon, namen de pen op ter toelichting van de genomen maatregelen en van de heilzame bedoelingen des Konings, terwijl de beide Kamers der Staten-Generaal, door eene openbare loftuiging, en het Publiek door allerlei blijken van vreugde met die edele gezindheid instemden, zoo als ook de Fransche Geleerden niet achterbleven in het huldigen dier verordeningen, als voorboden eens nieuwen dageraads voor de beschaving van geheel *Europa*, ja, ons lot benijdden in het bezitgenot eens Konings, die, met den geest des tijds vooruitgegaan, de bewustheid heeft, dat de *voornaamste plicht* van een' Vorst gelegen is in het beramen van middelen ter bevordering eener redelijke en zedelijke opvoeding Zijns Volks; en die, te gelijker tijd de Theorie met de Praktijk vereenigende, en gebruik wetende te maken van de verkregen kunde en bekwaamheden der ingezetenen, geene kosten of opofferingen ontziet, om de Nijverheid tot zulk eene hoogte te brengen, als, door Zijne bescherming, in België het geval is geweest, en die de ijverzucht van Naburen heeft opgewekt.

Wanneer men de verzekering van den voormaligen Aartsbisschop van *Mechelen*, de Heer DEPRATT, mag aannemen voor waarheid, dat »de Belgische Geestelijkheid de onkundigste is der gantsche beschaafde wereld,» — dan was het zeker ook wel niet vreemd of onverwacht, dat zy, weinig bekommerd om den buitengemeen bloei en overmatige welvaart van België, haar ongenoegen over de vernietiging der kleine Seminariën en de oprichting van het Collegium Philosophicum aan den dag zou leggen; de *duisternis* toch wordt door het *licht* verdreven; — doch de Regering, door het *denkend* deel des Volks ondersteund, moest in dien weerstand juist het bewijs voor de deugdelijkheid der genomen besluiten vinden, en zich aangemoedigd voelen, om ze met klem te handhaven.

Dit geschiedde dan ook de eerste jaren met het beste gevolg; het aantal kweekelingen in het Collegium Philosophicum nam, trots Biechtstoel en verkettering, dagelijks toe; de Aartsbisschop van *Keulen*, de Bisschop van *Trier*, ja, zelfs de Paus ontvingen in Hunne Seminariën de Leerlingen van het Koninklijk Gesticht, en men kon het daarvoor houden, dat nu het Rijk der Nederlanden voor altijd gevestigd en elke zwaarigheid overwonnen was. Dit zou ook het geval zijn geweest, indien, ten gevolge der benoeming van een' nieuw Minister, die, op zich-zelf beschouwd, een eerlijk man was, doch eene menigte schurken aan zich verbonden

had, de ambitie en hoop by zijne vertrouwelingen niet deed ontstaan, om allen tot hooge Ampten en Bedieningen te zullen worden verheven. De schandelijke DE CELLES en de verfoeilijke TIELEMANS bereikten hun oogmerk; doch de verwaten DE POTTER, de onbeduidende Advocaten DUCPETIAUX, JOTRAND, LEVAË, CLAES en zoovele anderen zagen zich in hunne verwachting te leur gesteld, en vereenigden zich dus te *Brussel*, onder het voorzitterschap van den beruchten VAN MEENEN en den onnoozelen LESBROUSSART, om het Gouvernement in al zijn daden, door middel der drukpers, aan te vallen, en zoolang vol te houden, tot dat het, in nood gebracht, verplicht zou zijn, hen in de hoogste betrekkingen te plaatsen, zoo als dan ook VAN MEENEN reeds de bedieningen had aangewezen, die aan hem en zijne makkers zouden worden toegedeeld. — Eenige misnoegde en ijverzuchtige leden van de Staten-Generaal, en allerlei soort van gelukzoekers vereenigden zich met de partij van DE POTTER en TIELEMANS, terwijl de nieuwe Minister, meer en meer in 't naauw gerakende; den weg van *zachtzinnig- en toegevendheid*, in plaats van dien van klem en rechten aanraadde, derwijze, dat, de eene concessie op de andere volgende, de euvelmoed en stoutmoedigheid der Jacobijnen, die nu een gemeenzaam verbond tegen het Gouvernement met hunne aartsvijanden, de Geestelijken, hadden gesloten, in dezelfde verhouding toenamen als de Regering

concessiën deed en haar vervolgens voor zóó zwak begonnen aan te zien, dat men het uiterste, *den gewapenden opstand*, durfde beproeven, weinige dagen nadat in *Frankrijk* eene omwenteling was uitgeborsten, om dáár al datgeen, door geweld, uit te voeren; wat in de *Nederlanden*, door het helder inzicht des Konings, langs een' wettigen weg, was te weeg gebracht, en om die mate van redelijke vrijheid, van burgerlijke, zedelijke en Godsdienstige gelijkheid te verkrijgen, die by ons algemeen bestond, en den grondslag van ons Staatsgebouw uitmaakt.

Diep bedrukt over zulk een' schandelijken opstand, doch zelf te eerlijk, om te kunnen gelooven, dat men algemeen zoo laag en eervergeten zou kunnen zijn, om de edelste bedoelingen te miskennen, of de grootste geldelijke opofferingen en anderen weldaden met den zwartsten ondank te betalen, verkeerde de Koning langen tijd in den waan, dat de opstand het werk van weinige slecht-hoofden was,— doch dat de beschaafde klasse daaraan geen deel had genomen of zou kunnen nemen. In dezen goeden dunk vleidde Hy zich, dat het toonen van Militaire macht voldoende zou wezen, om daaraan een einde te maken; in welken waan Hy te meer door eene menigte zoogenaamde wel-denkende en fatsoenhlijke *Brusselaren* gesterkt werd.— En zoo trok dan het Leger, benevens de beide Koninklijke Princen naar *Brussel* heen, met stellig

bevel, om toch eerst alle mogelijke middelen van overreding en zachtzinnigheid aan te wenden, alvorens eenig gebruik, hoegenaamd, van de wapenen te maken.

Het is bekend, hoe de Princen, tot *Vilvoorden* voorigerukt, zich door zachtzinnigheid onderscheidten, en hoe de Held van *Waterloo*, zich verlatende op het gewaande Eerwoord en de goede trouw van de *aanzienlijkste* ingezetenen van *Brussel*, hunnen raad volgde, om, geheel-alleen en weêrloos, de stad binnen te trekken, en te onderzoeken, in hoeverre de vermeende grieven, welke men aanvoerde, en wier herstel men dringend eischte, uit den weg zouden kunnen worden geruimd; zoo als het evenzeer bekend is, hoe Hy, de *Willemspoort* binnenrijdende, wel verre van de beloofde bescherming en hulp te ontmoeten, zich op eens onder eenen drom van moordenaars en struikroovers bevond, die, met allerlei moordtuig gewapend, en afzichtelijk als echte bandieten, hem gewis van 't leven zouden beroofd hebben, indien onverschrokkenheid en onwankelbare moed het vermogen in zich niet bezaten, om der boosheid-zelve eerbied in te boezemen! — Trouwens een ieder, die later heeft ondervonden, waartoe het met weldaden overstroomde, het ondankbare, het diepverbasterde *Brussel* in staat was, zal, van den eenen kant, over den heldenmoed van den Prins, — het stoutst bestaan, waarvan men immer gehoord heeft, — ver-

stommen, doch tevens met schrik terugdeinzen by 't herdenken aan de verschillende afgrijslijke gevaren, waaraan Hy zich ter goeder trouwe had blootgesteld.

Reeds vroeger, en gedurende het afwezen der beide Princen, zag men te 's *Gravenhage* een toneel van Belgische onbeschaamdheid, waarvan wel geen voorbeeld in de Geschiedenis bestaat: wy doelen op de verschijning van eene menigte *commissiën*, die, zelve muiters en door muitelingen afgezonden, van den Koning afzonderlijke audiëntiën vergden, ten einde de geopperde grieven nader onder Zijn oog te brengen, en Hem te nopen tot de buitengewone byeenroeping der Staten-Generaal, — waartoe de Koning reeds uit eigen beweging besloten had, — om te onderzoeken, in hoeverre er gebreken in de Grondwet mochten bestaan, die aanleiding tot billijke klachten van de zijde der Belgen konden geven en wijzigingen zouden moeten ondergaan. De Koning, in stede van die *commissiën*, als zoodanig, met de eischen, welke zy zich veroorloofden, van de hand te wijzen, of liever hare leden in bewaring te houden, die roekeloos genoeg waren, om zich dezelfde bevoegdheid aan te matigen, als of zy-zelve Souvereinen waren, die hunne rechten tegen een' ander Souverein deden gelden, — was echter zoo verregaande goed, om hen in een afzonderlijk gehoor te ontfangen en te woord te staan, waardoor, ge-

lijk duidelijk is, de euvelmoed der opstandelingen nog merkelyk toenam.

De Staten-Generaal werden te 's *Gravenhage* buitengewoon door den Koning by een geroepen, zoo als men eerst had verlangd; doch naauwelijks was dit geschied, of men vernam, dat DE CELLES, LE HON, DE BROUCKERE en eenige andere Leden der Staten-Generaal, die eene omwentelings-les te *Parijs* hadden gaan halen, te *Brussel*, van hunne zijde, de Belgische Gedeputeerden by een riepen, en nu geen herstel der voorgewende grieven meer vorderden, maar eene *administrative scheiding* tuschen beide groote afdeelingen des Rijks. Het noodige aantal Leden kwam echter niet op, om eene vergadering te kunnen houden, en zoo zag men ook hen te 's *Gravenhage* opdagen.

De wensch van *scheiding*, in België, door gelukzoekers uitgedrukt, om eindelijk tot de hoogste Staatsbedieningen te geraken, werd naauwelijks in *Holland* vernomen, of alle ingezetenen verheugden zich daarover. De Koning liet nu ook het punt der Grieven varen, en stelde aan de Vergadering der Staten-Generaal de vraag voor, in hoeverre zy meenden, dat die *Administrative scheiding*, in overeenstemming met de bestaande Tractaten, voor de belangen van beide gedeelten des Rijks oorbaar zoude wezen, en op welken voet zy tot stand zou kunnen worden gebracht?

Inmiddels duurde de opstand bestendig voort, en

nam dagelijks toe, niettegenstaande beide Kamers — wier Leden zich zoo gaarne de echte vertegenwoordigers des volks noemen — over de belangen des Vaderlands, die geheel in hunne handen gesteld waren, geraadpleegd werden, en zy allen, en daaronder de Belgen allereerst in hun antwoord op de Aanspraak des Konings in de Vergadering van den 26. September 1830 plechtig verklaarden: »dat »de opstand te *Brussel* en in eenige andere plaatsen, te midden van Vrede en algemeene welvaart, »uitgebarsten; dat de tooneelen van plundering en »brandstichting, die dien opstand kenmerkten en »daarop gevolgd zijn, in het hart van elken recht-aarden Nederlander een diep gevoel van smart en »verontwaardiging moesten doen ontstaan; dat zy, »op nieuw, de heiligste verzekering van hunne »trouw en gehechtheid aan den Koning herhalen, »en dat zy uit naam des Volks durven getuigen, »dat geene opoffering hun te veel kan kosten, om »den Throon en het Stamhuis van Oranje te bevestigen, de orde en rust te herstellen, de Wetten »te handhaven, het Constitutioneel bestaan des Rijks »te beschermen, en alle aanvallen tegen de wettige »orde te beteugelen.” Niettegenstaande dit alles keerden zelfs de bannelingen DE POTTER en TIELEMANS te *Brussel* terug, en vestigden een nieuw Gouvernement.

De Koning, ondervindende, dat alle middelen van zachtzinnigheid vruchteloos waren, om de op-

standelingen tot inkeer te brengen, en de dusgenaamde goede ingezetenen te nopen, tot herstelling van orde en rust mede te werken, moest eindelijk, zijns ondanks en met een bloedend harte, besluiten, om Prins FREDERIK met zijn Leger naar *Brussel* te doen oprukken, nadat 't, helaas, veel te lang zich te *Vilvoorden* had opgehouden, en nadat éene menigte Belgen, zoo dáár als elders, met schending van Eed en Plicht, de Vaandels verlaten en reeds deel aan den opstand genomen had.

Nog altijd hopen de, dat éene enkele vertooning van Krijgsmacht — zoo als trouwens algemeen uit *Brussel* verzekerd werd — voldoende zou wezen, om de orde te herstellen, trok Prins FREDERIK, met éene zéér geringe sterkte en slechts weinige veldstukken binnen de stad, doch vond overal, in plaats van hulp, byval of bescherming, verraad en moord. Indien Hy met ernst en kracht had mogen handelen, zoude de zaak spoedig een einde hebben genomen, doch Hem was bevolen, »bloed te sparen,» — en zoo werd het kwaad onherstelbaar!

Nadat nu van den kant des Konings alle middelen tot herstel van rust en orde uitgeput waren, bleef Hem niets anders over, dan, ten gevolge der Tractaten van *Parijs* en *Weenen*, waarby de Vereenigde Nederlanden, het Groot-Hertogdom *Luxemburg* en *België* tot één Koningrijk werden vereenigd, de hulp der Bondgenooten, met wie die overeenkomsten gesloten waren, in te roepen, en

Hen te nopen, Hem met Hunne wapenen, tot herstel der rust, overeenkomstig gemelde Tractaten, bystand te bieden; en toen aan dien rechtmatigen eisch niet werd voldaan, Hen verder uit te noodigen, om ten minste Hunne samenwerking, ter bevrediging der oproerige Provinciën, te willen verleen.

De Gevolmachtigden van *Oostenrijk, Frankrijk, Groot-Brittanie, der Nederlanden, van Pruissen en Rusland* vereenigden zich den 4. November 1830 te *Londen*; dan wel verre van 's Konings rechten te handhaven en de oproerige gewesten tot onderwerping en gehoorzaamheid te brengen, zoo als plichtmatig was, — bespeurde men alras, dat zy zich weinig over de uitvoering dier Tractaten zouden bekommeren, en eerder overhellen, om den gewapenden opstand te wettigen, dan dien te dempen.

In de eerste hyeenkomst stelden zy, als grond tot het staken der vijandelijkheden, den terugtocht vast van beide Legers tot aan de grensbepalingen, die, vóór het Tractaat van 1814, de Staten der Vereenigde Nederlanden hadden afgescheiden van de Provinciën, die later daarmée zijn vereenigd geworden; terwijl er in de tweede hyeenkomst van den 17. November daaraanvolgende, naar aanleiding van vroegere beraadslagingen en daarop gemaakte aanmerkingen, besloten werd, den wapenstilstand te beschouwen als aangenomen, tevens verklarende, dat de partyen daardoor eene verplichting

jegens de Vijf Mogendheden hadden aangegaan. Men stelde wijders vast, dat gemelde partyen zouden worden uitgenoodigd, om Commissarissen te benoemen, ten einde de Grensscheiding te bepalen, de vijandlijkheden te staken, en dadelijk de Krijgsgevangenen in vrijheid te stellen, welke men in België gekerkerd hield.

De Koning, bekend met het verlangen der ingezetenen van de trouw-gebleven gewesten, om zich afgescheiden te zien van de oproerige Provinciën, stemde gaarne in eene schikking toe, die een einde moest stellen aan het bloedvergieten, — en zoo bevatte dan ook het Protocol van 17 November de verklaring, die 's Konings aanneming van het vroegere Protocol van 4 November bevestigde.

Spoedig echter bleek het, dat de raddraaiers te *Brussel* geenzins geneigd waren, zich aan die voorwaarden te onderwerpen, daar zy in hun antwoord aan de Conferentie te *Londen* te kennen gaven, dat zy onder hunne grenzen niet slechts wilden begrepen hebben het Groot-Hertogdom *Luxemburg*, maar bovendien de geheele Provincie *Limburg*, benevens de vestingen *Maastricht* en *Venlo*, alsmede de 4. en 5. Afdeeling van *Zeeland*; terwijl het Belgisch Bestuur, onder dagteekening van den 30. November, eene nadere verklaring aan de Conferentie inzond, daarby *den eenigen waarborg van den wapenstilstand verwerpende*, namelijk de clause no-pens zijne verbindende kracht jegens de vijf Mo-

gindheden, zoo als dan ook onze Krijgsgevangenen niet in vrijheid gesteld, *maar voortdurend gekerkerd gehouden werden.*

Dit gaf dan ook aanleiding, dat de Nederlandsche Gezant, den 10. December 1830, namens den Koning aan de Conferentie verklaarde, dat Zijne Majesteit, zonder zich tegen den wapenstilstand, onder behoorlijke borgen, te verzetten, *zich echter het recht voorbeheld, om, zulks noodig oordeelende, de vijandlijkheden te hervatten, doch tien dagen vooraf zouden waarschouwen, alvorens ze aan te vangen.*

's Konings Generalen namen den wapenstilstand dan ook met naauwgezetheid in acht, niettegenstaande de opstandelingen dien telkens, zoo in *Noord-Brabant* als in *Zeeland*, schonden, en zelfs *Maastricht* bestookten.

Neêrlands Gezant had tot dus verre altijd deelgenomen aan de Conferentie, zoo als dit trouwens, door het *Recht der Volken*, wordt voorgeschreven, dat niet gedooft, dat ééne Macht alléén beschikke over de belangen eener andere onafhanklijke Macht; welk beginsel bovendien, ten overvloede, by §.4 van het *Akensche* Protocol van 15 November, 1818, nader bekrachtigd is; — doch nu vond de Conferentie in eens goed, de mom af te werpen, hare zending te verloochenen, om met den Koning, *ter demping van den opstand, in eenige Belgische gewesten uitgebarsten, zamen te werken*, — en even willekeurig als eigendunkelijk, zonder zelfs den Ko-

ning of Diens Gevolmachtigde daarin te kennen, *over het lot van het Rijk der Nederlanden*, met verguizing van alle bestaande Tractaten, met schending van het wettig gezag, en van alle Rechten, TE BESLISSEN, Throonen te ondermijnen, en den schandelijksten opstand te wettigen, die er ooit bestaan heeft; daar zy, in hare tyranny, zóó ver ging, van, by Protocol van 20 December, 1830, n°. 7, te besluiten en te verklaren, *„dat zy zich thands „ging bezig houden met de beraadslaging over de „doeltreffendste middelen, om de TOEKOMSTIGE ONAF-
„HANKLIJKHEID VAN BELGIË TE VERZEKEREN.”*

Een algemeene kreet van verontwaardiging, door geheel *Europa* aangeheven, en door Lord WELLINGTON openlijk in de Zitting van het Parlement herhaald, brandmerkte die beslissing, als eene daad van onuitwischbare schande voor de Europesche Diplomatie, en beschouwde haar als een' vrijbrief, *aan het gepeupel* van alle landen verleend, om overal het wettig Gezag omver te werpen en zich-zelfen 't Recht van regeren, ten koste van al, wat zedelijk, Godsdienstig recht en billijk is, aan te matigen; — terwijl de Nederlanders, in hunne verdrukking, zich onwillekeurig het treffend Lied van hunnen grootsten Dichter herinnerden, waarin Hy zoo heerlijk de Muitzucht, met al hare gevolgen, schetst.

De Koning, van de eerlijkheid Zijner zaak, van Zijn goed recht overtuigd, en daarin niet slechts

door zijne trouwgeblevene onderdanen, maar zelfs door WESSENBERG, tijdens zijn verblijf te 's *Gravenhage*, en door heel *Europa* gesterkt, moest zich door het laatstgedachte Protocol te meer verongelijkt en mishandeld vinden, naarmate men beter beseft, dat Hy, *echt-liberaal* en *constitutioneel*, wel verre van immer eenige inbreuk op de Grondwet te hebben gemaakt, of toegelaten, haar integendeel steeds naauwgezet heeft nagekomen, en alle middelen aangewend, om ze, tegen de opstandelingen, te handhaven.

Wat moest men nu, in zulk eene gesteldheid van zaken, zelfs van *Frankrijk* en *Engeland*, beiden Constitutionele Staten, die nog lange jaren noodig hebben, eer zy zulk eene redelijke Grondwet zullen bezitten als wy, verwachten? Toch waarlijk wel niets anders, dan hulp en bystand, van *Frankrijk* vooral, hetgeen hoofdzakelijk in opstand is geraakt, om zich aan dezelfde *Priesterheerschappy* te onttrekken, welke men in België, door den opstand, ten throno heeft verheven. Of zoude men van beide gemelde landen, die zich verbeelden, het toppunt der hoogste beschaving te hebben bereikt, kunnen vooronderstellen, dat zy nog eens de proef zouden willen nemen, om al, wat, sedert eeuwen, voor heilig werd gehouden, en het geluk der Volkeren uitmaakt, omver te werpen, en dat te vertangen door 't onzedelijkste wat er bestaat, namelijk door aan 't graauw, het schuim der Volken, de teugels

van 't Bewind toe te vertrouwen? Zouden zy kunnen wenschen, dat de tijden van *Vrijheid, Gelijkheid* en *Broederschap* terugkeerden, welke Göthe, de onsterflijke Dichter en Geleerde, zoo treffend heeft beschreven?

En wat *Oostenrijk, Pruissen* en *Rusland* betreft, die zich steeds zoo afkeerig van de zoogenaamde *Souvereiniteit des Volks*, en zelfs van zijne deelneming aan de Regeringszaken hebben betoond; zy, die den opstand in den *Kerkelijken Staat*, in *Aken* en *Polen*, — minder strafbaar, dan het Belgisch oproer — door tusschenkomst en wapenen hebben gedempt; wie had van deze Mogendheden kunnen denken, dat zy, met eigen handen, hun eigen werk, *de zamenstelling van het Koninkrijk der Nederlanden*, zouden verbrijzelen, den opstand wettigen, en, zoo doende, ook *het graauw in hunne Landen* bevoegd verklaren, om hetzelfde voorbeeld te volgen, en als 't ware het aan te moedigen, Hen door moord, plondering en brandstichting van hunne Throonen te werpen? —

Hoe grievend 't voor den Koning ook mocht wezen, op zulk eene onrechtvaardige wijze door Zijne Bondgenooten te worden behandeld, en hoe groot Hunne macht en aanzien ook waren, zoo liet Hy zich echter niet neêrdrücken, maar zond aan de Conferentie een protest in tegen gemeld Protocol, onder de verklaring: »dat Hy tegen Zijne »plichten jegens de Souvereinen, tegen Zijne Dy-

»nastie, en tegen hen, die den opstand in *België*
 »betreuren, zoude handelen, indien Hy van Zijne
 »Rechten en van die van Zijn Huis op *België* afstand
 »deed; en dus voor 't oog der geheele wereld be-
 »tuigde, dat Hy, op het voorbeeld Zijner Vadren,
 »die hun bloed voor de *ware* Vrijheid hebben ver-
 »goten, nimmer tot beginsel Zijner Regering zoude
 »aannemen eene Staatskunde, die de maatschappy
 »ten gronde richt, noch leeringen, die, onder den
 »valschen schijn van *liberalismus*, het ergste *des-*
 »*potismus* te weeg brengen."

Tevens gaf de Koning te kennen, dat Hem niets
 aangenamer zijn zou, dan eene spoedige afdoening
 der zaak, betreffende de scheiding tusschen *Holland*
 en *België*, met vaststelling der grenzen, met de
 bepaling der schadeloosstellingen, der Nationale
 Schuld, des Handels en der betrekkingen van de
 Belgische Scheepvaart op de Koloniën, er byvoe-
 gende: »dat Hy te dezen aanzien te meer op de
 »Conferentie rekende, daar het Hem leed zou doen,
 »de Belgen te moeten aanvallen, ten einde hen
 »tot eene billijke scheiding te nopen door zoo-
 »danige *dwangmiddelen*, als welke Hy te Zijner be-
 »schikking had, en waarvan het Hem, sedert de
 »veranderde omstandigheden, niet vrijstond, zich
 »te ontdoen; dat er eene te meer dringende reden
 »bestond tot spoedige schikking, aangezien het Hof
 »der Nederlanden met de Conferentie in gevoelen
 »verschilde, te weten wegens den wapenstilstand,

»dewijl de Koning de *voorwaardelijke* onderwerping
 »van het zoogenaamd Belgische Bestuur daaraan
 »niet kon beschouwen als een wezendlijke toetre-
 »ding, en dus zich-zelfen ook niet daaraan gebon-
 »den achtte.»

De Conferentie drong er vervolgens op aan, om aan de Belgen de vrije vaart op de *Schelde* te verleenen, alhoewel de Koning, volgens het recht des oorlogs, deze Rivier, als door een' verdedigingsmaatregel, aanvankelijk gesloten, en, toen de opstandelingen door de *Andwerpenaars* binnen hunne muren gelaten waren, die stad-zelve, benevens *Gend* in staat van *blocus* gesteld had.

Nederlands Gevolmagtigden verklaarden aan de Conferentie, dat de Koning, in verwachting, dat de voornaamste punten der scheiding vóór den 20. Januarij 1831 zouden zijn geregeld, gedoogde, dat, tot dien tijd toe, de vaart op de *Schelde*, onder neutrale vlag, *vrij* zou blijven.

Op deze verklaring volgde het Protocol van 9 Januarij 1831; zoo met opzicht tot den Wapenstilstand, als de zich telkens-vernieuwend vijandlijkheden van de zijde der Belgen, met bedreiging, dat, indien de eene of andere party zich verder tegen de uitspraak der Conferentie zoude verzetten; zy maatregelen van geweld daartegen zoude bezigen; terwijl by 't 9. Protocol al wijders aan den buitenlandschen Handel werd bekend gemaakt: »*dat de Schelde denzelfden dag vrij zoude zijn*," hoezeer

de Belgen, van hunnen kant, aan de gegeven bevelen niet verkozen te voldoen, door zich van *Maastricht*, zoo als hun opgelegd was, te verwijderen.

Eindelijk werd het 12. Protocol van den 18. Januarij dezes jaars door de Conferentie afgevaardigd, bevattende de bepaling der *scheiding*, met al de daartoe behoorende en algemeen bekende voorwaarden. De Koning nam, by Nota van 25 Januarij dat Staatsstuk aan, doch het zoogenaamde Congres van *Brussel* zond het Protocol aan de Conferentie terug, en leverde daartegen een Protest in.

De Belgen gingen middlerwijl bestendig voort met de schending der wapenschorsing, zoo op de *Schelde*, als in *Staats-Vlaanderen* en aan den kant van *Maastricht*. De onsterflijke VAN SPEYK werd daarby het slachtoffer, doch zijn geest gaf nieuw leven en kracht aan geheel het Leger!

Intusschen was men te *Brussel* bezig met de keus van een' Koning, en een-ieder weet, hoe belachlijk die groote Staatslieden zich te dezer zake hebben gedragen, en hoe de aangeboden Kroon, door den Koning van *Frankrijk*, ten behoeve van Zijn Zoon, geweigerd werd.

De Conferentie van *Londen*, steeds zoo bereidvaardig, om de opstandelingen te verschoonen, en hun' wettigen Souverein met willekeurige strengheid te behandelen, geraakte door den *Belgischen* euvelmoed en tegenstand dagelijks meer en meer in 't nauw, en moest dan toch eindelijk wel besluiten

tot het afvaardigen van een nieuw Protocol, gedagteekend 19 Februarij, 1831, n°. 18, waarby onder anderen wordt vastgesteld: »dat het er by bleef, »zoo als van den beginne af beslist was, dat de »schikkingen, gemaakt by het Protocol van 20 Januarij 1831 *fondamentele en onherroepelijke* schikkingen waren (*des arrangements fondamentaux et irrévocables*). — Dat de *onafhankelijkheid van België* »door de Mogendheden *niet zal worden erkend*, »dan op de voorwaarden en volgens de grensbepaling, voortvloeiende uit de schikkingen van 20 Januarij, 1831. — Dat de vijf Mogendheden, getrouw aan hare verbindtenissen, zich-zelfen het recht toekennen, van te verklaren: dat de *Souverein van België*, door zijne persoonlijke gesteldheid, het beginsel des bestaans van *België* moet kunnen waarborgen, voldoen aan de veiligheid van andere Staten, - zonder eenige beperking moet aannemen, zoo als de Koning der Nederlanden ten aanzien van het Protocol van 21 Julij, 1814 zulks gedaan had, alle *fondamentele* schikkingen, vervat in het Protocol van 20 Januarij, 1831, en Hy in staat behoort zijn, het rustige genot daarvan aan de Belgen te verzekeren. — Dat de Koning der Nederlanden, »zonder eenige beperking, berust hebbende in de »schikkingen betreffende de scheiding, alle aanvallen of ondernemingen van het Belgisch Gezag op het Gebied, door het Protocol van 20 Januarij, 1831 voor HOLLANDSCH verklaard, zullen worden

»beschouwd als eene vernieuwing van den strijd»,
 »waaraan de vijf Mogendheden besloten hebben»,
 »een einde te stellen.»

De Belgen bekreunden zich echter over dat Protocol evenmin, als om hetgeen de Conferentie vroeger had vastgesteld. Het zoogenaamde Congres van *Brussel*, door het langdurig dralen der Conferentie, stoutmoediger geworden, sprak van niets, dan van de noodzakelijkheid, om de vijandelijkheden te hervatten, bewerende een Leger op de been te hebben, zoo geducht, dat het geen moeite zou kosten, om geheel *Holland* te overwinnen! En het bleef ook niet by woorden, want tegelijk zag men, van nieuws op, zoo in den omtrek van *Maastricht*, als aan de kanten van *Andwerpen* en *Zeeland* ontelbare inbreuken op de wapenschorsing maken, terwijl de Regent *SURLET-DE-CHOKIER*, door de wapenkreten van 't Congres verlost, eene Proclamatie aan de ingezetenen van het Groot-Hertogdom *Luxemburg* afvaardigde, om de vijandelijkheden te hervatten.

Neêrlands Gezant, hiervan onderricht, schreef dienaangaande, onder dagteekening van 23 Maart, 1831, een' Brief aan den Burggraaf *PALMERSTON*, en riep, namens den Koning, overeenkomstig de laatste § van het Protocol van 19 Februarij, 1831, en het vroegere Protocol van 10 December, 1830, de beloofde hulp der Vijf Mogendheden in, ter voorkoming van de hervatting der vijandelijkheden van den kant der Belgen.

Intusschen trad *Frankrijk* ook tot het Protocol van 20 Januarij toe, en de Conferentie gelastte, by Protocol van 17 April, 1831, n°. 22, haren Commis-
 saris te *Brussel*, ten einde het Belgisch Gouvernement
 beter nopens zijne belangen in te kunnen lich-
 ten, daaraan eenige nadere verklaringen te geven,
 en alzoo te bewegen tot de aanneming van bedoeld
 Protocol, en, in geval gezegd Gouvernement by
 zijne weigering mocht blijven volharden, alsdan
 op nieuw te verklaren: »dat de bewuste *fondamen-*
 »*tele* schikkingen, vervat in de eerste negen arti-
 »kels der gezegde grondslagen, *onherroepelijke*
 »schikkingen in het oog der Vijf Mogendheden
 »zijn, overeenkomstig den inhoud der Protocollen
 »van 20 Januarij en 19 Februarij, 1831. — Dat,
 »ten gevolge van de 2. §. van het Protocol van 19
 »Februarij, 1831, de *onafhankelijkheid van België*
 »door de Vijf Mogendheden *niet zal worden erkend*,
 »dan onder de voorwaarden en grensbepalingen,
 »voortvloeiende uit het Protocol van 20 Januarij,
 »1831. — Dat, indien de voorstellen, welke Lord
 »PONSONBY gelast is, overeenkomstig dat Protocol
 »te doen, niet worden aangenomen, *alle betrekking*
 »*tusschen de vijf Mogendheden en het Belgisch Ge-*
 »*zag zal ophouden*, en dat, by gevolg, Lord PON-
 »SONBY dadelijk *Brussel* zal verlaten, en de *Belgi-*
 »*sche* Gezant te Parijs worden uitgenoodigd, zon-
 »der verwijl vandaar te vertrekken. — Dat, indien
 »by 't verwerpen der hierboven vermelde voorstel-

»len, de Staten, die door het Belgisch Bestuur in
 »hunne bezittingen benadeeld zijn, de noodige
 »maatregelen by de hand namen, om hun wettig
 »gezag te herstellen, in alle landen, die hun toe-
 »behooren, en die buiten het neutraal-verklaarde
 »*Belgische* grondgebied gelegen zijn, de vijf Mo-
 »gendheden, overeenkomstig §. 6 van het Protocol
 »van 19 Februarij, niet anders zouden kunnen
 »doen, dan het recht te erkennen, volgens 't welk
 »zy die maatregelen zouden nemen. — Dat, in
 »hetzelfde geval, elke onderneming van het Bel-
 »gisch Gezag op het, by Protocol van 20 Januarij
 »verklaarde *Hollandsche* grondgebied, en elke schen-
 »ding, van den wapenstilstand zoude worden ge-
 »acht als eene daad van vijandlijkheid, tegen de
 »vijf Mogendheden gepleegd, en die van Harén
 »kant zoude worden opgevolgd van al die maat-
 »regelen, welke zy het meest geschikt zullen oor-
 »deelen ter handhaving van de onschendbaarheid
 »der bedreigde Staten, en ter bereiking van het
 »oogmerk, bedoeld by het *fondamenteel* van 20 Ja-
 »nuarij, 1831."

Het opgeworpen Belgisch Bestuur, voor de uit-
 voering van het bewuste Protocol beginnende te
 vreezen, trachtte zich door eene nieuwe uitvinding
 te redden, en, buiten de Conferentie om, met
 Nederlands Gouvernement onderhandelingen aan te
 knopen, te welken einde LEBEAU, onder dagteek-
 ning van den 9. Mei, 1831, een' Brief aan onzen

Minister van Buitenlandsche Zaken **schreef**, die echter onbeantwoord bleef.

De zaken altijd op dezelfde hoogte stilstaande, kwam de Conferentie wederom den 10. Mei, 1831, byeen, te welker gelegenheid de Fransche Gevolmachtigde de aandacht zijner Amptgenooten vestigde op de middelen ter uitvoering van het Protocol van den 17. April, en de Conferentie *tot laatsten termijn* ter toetreding van de Belgen, den dag van den 1. Junij bepaalde, vaststellende: »dat, indien »het Belgisch Gouvernement den 1. Junij de be- »wuste Grondslagen niet had aangenomen, de Vijf »Mogendheden, in dat geval, waren overeengeko- »men: alsdan, ten gevolge van het Protocol n°. 22, »*alle betrekking* tusschen de vijf Mogendheden en »het Belgisch Gezag *geheel te verbreken*, en de vijf »Mogendheden, wel verre van nog by 't Duitsch »Verbond pogingen aan te wenden, gelijk zy tot »dus verre hadden gedaan, ten einde de maatregelen uit te stellen, welke het besloten had, ten »aanzien van het Groot-Hertogdom *Luxemburg* te »nemen, integendeel niet anders zouden kunnen »doen, dan de noodzakelijkheid tot het nemen dier »maatregelen te erkennen; en, indien de Belgen »den wapenstilstand schonden, dien zy ten aanzien »van *Holland* in acht moesten nemen en dat grond- »gebied aanrandden, de vijf Mogendheden, met »wie zy alsdan *ipso facto* in staat van vijandlijk- »heid zouden treden, door de schennis der verbind-

»tenissen, welke Zy met Haar, sedert den 21. November, 1830, hebben aangegaan, maatregelen »zouden beramen, welke Zy het van Haren plicht »zouden achten, tegen dergelijke aanvallen in het »werk te stellen.”

Deze beslissing werd aan Lord PONSONBY medegedeeld, die het noodig oordeelde, de gesteldheid der zaken in *België*, waar men reeds het plan had, om aan Prins LEOPOLD VAN SAXEN-COBURG de Kroon aan te bieden; in persoon aan de Conferentie bekend te maken, en dit gaf aanleiding tot het Protocol van den 21. Mei, 1831, n°. 24, waarby de Conferentie aan de Belgen beloofde, om, indien zy slechts wilden toetreden, pogingen by den Koning der Nederlanden aan te zullen wenden, ten einde, tegen eene billijke schadeloosstelling, het Groot-Hertogdom *Luxemburg* aan hen af te staan. Zy vleidde zich, op deze wijze de Belgen tot het aannemen van het dikwijls-gedachte Protocol te bewegen, en alzoo de zaak te redden, daar zy door Lord PONSONBY in den waan was gebracht, dat op die wijze alles geschikt zoude zijn. By het 2. Artikel van gemeld Protocol wordt, almede op de verzekering van dien Lord, »dat daardoor een einde aan elke zwaarigheid zou worden gemaakt,” een wenk aan de Belgen gegeven, om Prins LEOPOLD tot Koning te verkiezen, terwijl Lord PONSONBY werd uitgenoodigd, naar *Brussel* terug te keeren, met machtiging, om aldaar te verklaren: »dat de vijf

» Mogendheden niet langer konden dralen, met aan
 » het Belgisch Gouvernement zijne toetreding te vra-
 » gen tot de grondslagen, bestemd, om de scheiding
 » tusschen *België* en *Holland* tot stand te brengen,
 » en welke grondslagen de Koning der Nederlanden
 » had aangenomen. — Dat, *indien deze toetreding*
 » *voor den 1. Junij, 1831, niet plaats greep, Lord*
 » *PONSONBY met den Generaal BELLIARD de maatregelen,*
 » *by het Protocol van den 10. Mei, 1831, n°. 23,*
 » *vastgesteld, ten uitvoer zou leggen, en tevens ken-*
 » *nis geven van de dwangmiddelen, die alsdan door*
 » *de vijf Hoven zullen worden gebezigd.*»

Op denzelfden dag, den 21. Mei, vestigden de
 Gevolmachtigden van den Koning der Nederlanden
 de aandacht der Conferentie op de trouwlooze Nota
 van LEBEAU, en drongen nader op de uitvoering der
 Protocollen aan; terwijl zy toen reeds, op 's Ko-
 nings last, verklaarden, dat Hy weldra verplicht
 zou wezen, Zijne onderhandelingen door *militaire*
middelen te steunen, en dat Hy, » na den 1. Junij,
 » 1831, zich niet meer aan zijne toetreding gebonden
 » zou achten.»

By eenen tweeden Brief van dezelfde dagteek-
 ning deden voornoemde Gevolmachtigden hun be-
 klag over de gepleegde vijandlijkheden der Bel-
 gen op de *Schelde*, welke schending van wapen-
 stilstand, den Generaal CHASSE bewogen had, eeni-
 ge kleine scheepjens de vaart te beletten, en zy
 gaven, tevens te kennen, dat, vermits het Belgisch

Gezag dagelijks openlijker over de hervatting van den krijg sprak, voornoemde Generaal in de verplichting zou raken, in dat geval maatregelen van voorzorg en meerdere strengheid te nemen.

Toen vervolgens de Belgen voortgingen met het opwerpen van batteryen, waardoor 't Kasteel van Andwerpen en de Hollandsche Vloot bedreigd werden, liet de Generaal CHASSÉ *St. Laurents*-bril bezetten. Wel verre echter, dat het Belgisch Gezag de handelingen zijner soldaten zou hebben gewraakt, zag men integendeel den zoogenaamden Minister van Buitenlandsche Zaken LEBEAU, getrouw aan het aangenomen beginsel van bedrog en misleiding, de Hollanders, in de Zitting van het Congres, den 18. Mei 1831, tegen zijn beter weten aan, beschuldigen van schending der wapenschorsing, en beweren, dat zy het Fort *St. Marie* hadden ingenomen, *welk Fort door hen nooit is bezet geweest*, en vandaar op de Belgen hadden gevuurd; terwijl juist het *tegenovergestelde* bewaarheid werd, daar de opstandelingen reeds den 3. April dat Fort in bezit genomen en gevuurd hadden op Hollandsche schepen, die daar voorby voeren.

Er werden Fransche en Engelsche Commissarissen benoemd, om onderzoek naar de zaak te doen; dan deze keerden met de overtuiging terug, dat de beschuldiging van LEBEAU valsch, en 't van den anderen kant bewezen was, dat de Belgen gezegde Batteryen, strijdig met de Protocollen hadden op-

geworpen; weshalve 't dezen, namens de Conferentie, werd aangezegd, hun werk te staken, hetgeen zy by dag dan ook in schijn deden, om des nachts daaraan des te ijveriger te arbeiden.

De tijd verstreken zijnde, welken de Conferentie, als laatsten termijn, aan het Belgisch Gezag ter toetreding gesteld had, schreven de Gevolmachtigden van den Koning, onder dagteekening van den 5. Junij, 1831, aan Lord PALMERSTON eenen brief, met verzoek, dien ter kennis van de Conferentie te willen brengen door zijne tusschenkomst, en waarby zy zijne Excellentie herinnerden aan den inhoud van hun *office*, aan de Conferentie, den 21. Mei 1831, ingezonden, bevattende de verklaring, dat, indien de Belgen ten bepaalden tijde niet toetraden tot de grondslagen van scheiding, door de Vijf Mogendheden vastgesteld, de Koning zich vrij en bevoegd zou achten, voor eigen rekening te handelen, om een einde te maken aan die langdurige onzekerheid, die Zijnen getrouwen Onderdanen zooveel nadeel berokkende.

Het gevolg van dien Brief was — het Protocol van den 6. Junij, 1831, n°. 25, waarby de Gevolmachtigden verklaren, besloten te hebben, Lord PONSONBY bepaaldelijk terug te roepen, met kennisgeving, dat de Generaal BELLIARD van zijn Hof den last had gekregen, om, zoodra Lord PONSONBY zoude worden teruggeroepen, alsdan ook dadelijk *Brussel* te verlaten; en dat de Conferentie bezig

was met het beramen van middelen, die, ten gevolge der verhindtenissen, tusschen den Koning der Nederlanden en de Conferentie aangegaan, noodig zijn geworden.

De Conferentie, ziende, dat de Belgen hardnekkig bleven weigeren, toe te treden, gaf dan den 6. Junij instructiën aan Lord PONSONBY, om *Brussel* werkelijk te verlaten, zoo als ook de Generaal BELLIARD evenzeer den last ontving, om dat voorbeeld te volgen.

Het Gouvernement der Nederlanden, zich, en met reden, verbeeldende, dat de Conferentie nu de dwangmiddelen tegen de Belgen zou gaan bezingen, waarmede men zoo lang gedreigd had, week dan ook in geenen deele van zijne beginselen, evenmin als van zijne toetreding, af. Steun vindende in het Vaderlandsch gevoel des Volks, en in de overeenstemming der Staten-Generaal, gaf 't aan die Vergadering kennis van den stand der zaken, met voorbehouding, om zich of te *vereenigen* met de vijf Mogendheden ten opzichte der maatregelen, welke Deze zouden nemen, om de Belgen tot de toetreding te nopen, of wel om *afzonderlijk* te handelen, ten einde den staat van onzekerheid, die reeds zoo lang aanhield, te doen ophouden, en de Rechten van *Holland* op eene betamelijke wijze te doen eerbiedigen.

Nederlands Gevolmachtigden al wederom de beloften der Conferentie niet ziende vervullen, dien-

den den 22. Junij eene nadere Nota by Haar in, op den oogenblik, dat eent zeker aantal Belgen te *Londen* was aangekomen, ten einde Prins LEOPOLD, die inmiddels tot Koning was gekozen, te bewegen, de versthade Kroon aan te nemen; — daarby op nieuw de Conferentie aan Hare belofte herinnerende, en Haar opmerkzaam makende op het onderwerp der Zending van gedachte Belgen in *Londen*. Met waardigheid en kracht toonde men daarin aan, dat, welke ook de beslissing van LEOPOLD mocht wezen, het echter van-zelf sprak, dat, indien Hy, of Wie anders, de Kroon in *België* zou aanvaarden, ALVORENS *tot de grondslagen van scheiding te zijn toegetreden*, deze zich daardoor in eene *vijandige houding* jegens den Koning der Nederlanden zou plaatsen, en als ZIJN VIJAND zou moeten worden beschouwd. — »Het is de verwezenlijking der »*scheiding*;" zeiden zy, »welke *Holland*, sedert »vier maanden, met verlangen, te gemoed ziet; en »de Koning, in geenen deele voor 't minst gezind, »iets van Zijne Rechten op te offeren, welke Hy, »by Zijne toetreding zich heeft voorbehouden, moet »by die gezindheid volharden, in 't bezigen der »maatregelen, waartoe de Conferentie besloten heeft, »Haar toevlucht te nemen. Wanneer echter de Conferentie, trots alle verzekeringen, zoo openlijk »gegeven, in gebreke mocht blijven, aan de verwachting te beantwoorden, welke de Koning van »Haar, billijker wijze, mag, ja, moet hebben, —

»alsdan zal er aan Zijne Majesteit niets anders over-
 »blijven, *dan toevlucht te nemen tot Zijne eigen*
 »*middelen*, paal en perk stellende aan inschik-
 »lijkheden, die niet langer met de uit- en inwen-
 »dige rust van het Rijk, noch met het reeds zoo-
 »zeer geschokt belang Zijner trouwe Onderdanen,
 »[en dat, by langer vertoef, geheel ten gronde
 »stond te worden gericht] bestaanbaar zijn."

De Conferentie, in plaats van te voldoen aan Hare verplichtingen, en maatregelen te nemen tegen *België*, als waartoe Zy zich verbonden had, *doet juist het tegendeel*, verandert op eens van stelsel, en in stede van de Belgen tot hunnen plicht te brengen, tracht Zy, door laffe toegevendheid, hun, ten koste van *Holland*, genoeg te geven, en komt met de bekende 18 Artikelen te berde, onder benaming van *Preliminaires*, of voorafgaande punten tot het sluiten van een Vredesverdrag!

De Heer Baron VAN WESSENBERG, een der Leden van de Conferentie, bracht die Artikelen naar 's *Gravenhage* over, ten einde zelf den Koning te bewegen, om ze aan te nemen, *hoezeer zy ook in vele opzichten strijdig waren met het Protocol, waaraan Zijne Majesteit had toegegeven*; terwijl tevens daarvan mededeeling werd gedaan aan het Belgisch Bestuur, hetgeen ze aannam, op den oogenblik, dat LEOPOLD nog weifelde, de Hem aangeboden Kroon op te zetten.

LEBEAU, een der Belgische Commissarissen te *Lon-*

den, om LEOPOLD over te halen tot het aanvaarden der Kroon, LEBEAU gaf zich dan ook alle moeite, en ontzag, als naar gewoonte, noch drogredenen, noch leugens, om het zoogenaamd Congres te bewegen, gemelde Artikelen aan te nemen. Wy achten 't niet overtollig, eenige zinsneden uit zijne Aanspraak te herinneren, welke hy te dier tijd heeft gedaan, en waaruit tevens zijne kunde, trouw, zoowel als het dubbelzinnig gedrag der Conferentie ten onzen opzichte, zal blijken.

„Ik maak geene zwaarigheid,” zeide hy, „voor »t oog der Natie te verklaren, dat er nu, — sedert het vaststellen der 18 Artikelen, — *geene Protocollen meer bestaan*. Toen gy tegen 't Protocol van den 20. Januarij protesteerdet, hebt gy niet tegen den grondslag-zelfen, maar tegen het recht van tusschenkomst, hetgeen de Mogendheden zich aanmatigen, geprotesteerd. — Wel nu! Ik herhaal »t voor het oog van geheel *Europa*, »THANDS BESTAAN ER GEENE PROTOCOLLEN MEER! — het zijn slechts voorstellen, welke de Conferentie aan uwe Vergadering onderwerpt. — Ten aanzien der Protocollen beval men ons eene onteerende en blinde toetreding, terwijl men u thands de *voorstellen* NIET oplegt, maar ze u *aanbiedt*, zoodat gy ze kunt verwerpen, of ten minste daarover beraadslagen! De Protocollen aannemende, zouden wy eene daad van slaverny verricht hebben; doch nu wy beraadslagen, verrichten wy eene daad van Nationalen

» wil. Wanneer wy de Voorstellen hebben aange-
 » nomen, *kunnen wy nog onderhandelen*. Indien *Hol-*
 » *land* vergt, dat *Venlo* worde ontruimd, zullen wy
 » andwoorden: *niet eerder, vóórdat Andwerpen ont-*
 » *ruimd zal zijn, niet eerder, vóórdat gy, Hollanders,*
 » ons zoodanig deel in de Souvereiniteit van *Maas-*
 » *tricht* zult hebben gegeven, als ons toebehoort,
 » en vóórdat gy ons hebt toegestaan, in 't bezit te
 » treden der plaatsen, die by uw grondgebied zijn
 » ingesloten (*enclaves*). Ja, gy moet dulden, dat
 » *België* de gevolgtrekkingen van zijn recht uitstrek-
 » ke tot aan de verst-verwijderde *enclaves*; gy moet
 » gedogen, dat wy onzen standaardt planten en de
 » beginselen van onzen opstand verkondigen tot in
 » al die steden en bezittingen; wier vreemde namen
 » my in dezen oogenblik niet te binnen vallen. Laat
 » ons dan slechts streng vasthouden aan het punt
 » der ontruiming van grondgebied; laat ons eischen,
 » wat wy volgens recht eischen kunnen, en gy
 » zult zien, dat *wy spoedig alles zullen bekomen,*
 » *wat wy willen*: wy zullen in het bezit blijven van
 » geheel het grondgebied: *want de toepassing van*
 » *het 6. Artikel is evenmin mogelijk voor Holland,*
 » *als voor ons. In dat Artikel is grond genoeg tot*
 » *het behoud van Venlo en van geheel Limburg, in*
 » *ons voordeel*. — Overigens zullen wy de stad *Maas-*
 » *tricht* geheel en al in bezit hebben; zy is achttien
 » uren van *Holland* af gelegen; hare ingezetenen
 » zijn allen Belgen; en hoe zou *Holland* dan in

» Maastricht een garnizoen kunnen houden, dat,
 » in tijd van oorlog, geheel en al moet afhangen
 » van de genade uwer dappere bevolking? Wy zul-
 » len derhalve *Maastricht* hebben met een Belgisch
 » garnizoen; want, wat men er ook van zeggen
 » moge, het recht, om te *Maastricht* garnizoen te
 » houden, behoort, volgens de Verdragen, ons toe;
 » het is een recht, waarvan wy in geruimen tijd
 » geen gebruik hebben gemaakt; doch in de Ver-
 » dragen is, ten onzen voordeele, gewag gemaakt
 » van *niet-benadeeling*; en in het Staatsrecht, zoowel
 » als in het Burgerlijke, is eene dergelijke voorbe-
 » houding tot middel, om al de rechten der belang-
 » hebbenden te waarborgen.

» Maar, zegt men, met dit al zult gy *Luxemburg*
 » missen, en toch de schulden moeten afdragen!
 » Doch ik antwoordde: WY ZULLEN *Luxemburg* HEBBEN,
 » EN GEENE SCHULDEN! Het recht, de dapperheid der
 » Belgen en 't gegeven woord van Prins LEOPOLD
 » strekken my ten waarborg. Ja, het woord van
 » den Prins, en het oogenblik is gekomen, om al-
 » les te zeggen: de *Prins is gezind, om Luxemburg*,
 » door alle mogelijke middelen, te behouden; hy neemt
 » dit voor zijne rekening; het is voor hem eene zaak
 » van EER! Bovendien gevoelt hy, dat *Luxemburg*
 » hem noodzakelijk is; zonder die provincie toch
 » zoude ik 't hem zetten, zes maanden in België te
 » regeren. Doch, beweert men wellicht, hy zou
 » er afstand van kunnen doen, zonder ons te raad-

»plegen? Dan ik verklare, dat dit onmogelijk zij,
 »dewijl hy alsdan misbruik van zijne Macht zoude
 »maken. Hy zal de Grondwet aanvaarden, en
 »haar, zonder eenige beperking, bezweeren; en
 »hoe kan hy dan nog *Luxemburg* afstaan, zonder
 »haar te schenden? zonder alles met voeten te tre-
 »den, wat hy gezworen heeft, te zullen verdedi-
 »gen? Zeer zeker, dat zal hy niet doen! Neen,
 »de Prins wil en zal *Luxemburg* hebben; *hy-zelf*
 »heeft 't gezegd, en, zoo noodig, zal hy den oorlog
 »verklaren, om *Luxemburg* en *Maastricht* te krijgen.
 »Hy gelooft echter zóó weinig aan den oorlog, dat
 »hy, zonder schroom, de Kroon aanvaardt en toe-
 »stemt, naar *België* te komen, *zelfs dan, wanneer*
 »*Holland* zou weigeren, de *Voorstellen* aan te nemen.
 »Ik zal onder u verschijnen, zegt hy, zoo gy slechts
 »de Preliminairen aanneemt. *Weinig bekreun ik*
 »*my om de toetreding van Holland, indien gy my*
 »*slechts het dubbel recht verleent, om te onderhan-*
 »*delen, en eenen eervollen krijg te voeren!*” —

De gevolgen dier Aanspraak waren, dat de 18 Artikelen door het zoogenaamd Congres werden aangenomen, terwijl de Conferentie den 14. Julij op nieuw byeenkwam, en aan TALLEYRAND mededeeling deed van een nader Protocol, waarby de slechting van eenige sterkten in *België* besloten werd.

Middelerwijl beraadslaagde men in den Raad des Konings, met allen ernst, aandacht en bezadigheid,

over de bewuste 18 Artikelen; dan algemeen was men 't eens, dat zy onaanneemlijk waren, als strijdig met de vroeger aangegane verbindtenissen, en met de belangen van *Holland*. De Minister van Buitenlandsche Zaken toonde, in Zijnen Brief van 12 Julij, aan de Vijf Mogendheden, door Hare Gevolmachtigden, die tegenstrijdigheden en nadeelige gevolgen voor *Holland* aan, en gaf de redenen op, waarom de Koning die Artikelen moest verwerpen.

Wy meenen onzen Lezers geene ondienst te zullen doen, met hier eenige zinsneden van dat uitmuntend Staatsstuk over te nemen.

» De onverwachte inhoud der 18 Artikelen heeft
 » den Koning des te gevoeliger getroffen, dewijl het
 » daaruit blijkt, dat de Conferentie niet verkozen
 » heeft, eene enkele aanmerking ter gunste in over-
 » weging te nemen, welke de Gevolmachtigden der
 » Nederlanden, zoo herhaalde malen en zoo menig-
 » vuldig, in het midden hebben gebracht. Het schijnt
 » zelfs, dat die Artikelen grootendeels voortvloeien
 » uit eene overeenstemming met hen, die in België
 » het Bewind in handen hebben; doch zonder by
 » deze waarschijnlijkheid langer stil te staan, is het
 » bewezen, dat Zy tegelijkertijd aan België en Hol-
 » land zijn medegedeeld, en dat men over den in-
 » houd daarvan het Kabinet te 's Gravenhage vóóraf
 » niet heeft geraadpleegd, gelijk Zijne Majesteit bil-
 » lijkerwijze mocht verwachten, in aanmerking ge-
 » nomen de houding, zoowel waarin Hy zich je-

»gens de Conferentie heeft geplaatst, door de grond-
 »slagen van scheiding te aanvaarden; als de oor-
 »spronkelijke aanleiding der byeenkomst van de
 »Gevolmachtigden der Mogendheden; en dan vooral
 »het goed recht, hetgeen een Wettig Souverein,
 »steunende op de billijkheid Zijner zaak, mag in-
 »roepen, wanneer het ter sprake komt, Hem en
 »Zijne trouwe Onderdanen te ondersteunen tegen
 »de overweldiging van eenen opstand.

»Hoe metelig dan ook de toestand moge wezen,
 »waarin *Europa* en voornamelijk *Holland*, door
 »eenen zamenloop van noodlottige omstandigheden
 »is gebracht, zoo zullen desniettemin de pogingen
 »des Konings, kalm te midden der algemeene be-
 »roering, steeds daarheen blijven strekken, om,
 »door vereeniging van gematigdheid en vastberaden-
 »heid, het onweder te doen bedaren. Op het voor-
 »beeld der machtigste Vorsten zal ook Hy aan den
 »nooddwang toegeven, door diegenen Zijner On-
 »derdanen aan hun lot over te laten, die zich aan
 »Zijn Gezag onttrokken hebben; maar Hy zal nim-
 »mer, te hunnen behoefte, de rechten van *Holland*
 »opofferen. Intusschen heeft eene bedaarde over-
 »weging der zaak hem overtuigd, dat, door het
 »aannemen der Preliminaire Artikelen, de dierbaar-
 »ste belangen des Vaderlands aan de genade des
 »opstands zouden worden prijs gegeven, en Hy
 »kan derhalve die Artikelen niet aannemen; maar
 »moet op nieuw by de Vijf Mogendheden op de

»uitvoering van de wederzijds-verbindende overeenkomst aandringen, die tusschen Hen en den »Koning is gesloten, de eersten by Protocol n°. 11 »en 12, en Zijne Majesteit by Zijne toetreding tot »de grondslagen der scheiding, die door de Conferentie-zelve by Protocol n°. 19 voor onherroepelijk verklaard zijn. —

»Van den beginne des Belgischen opstands af, »heeft de Koning niet opgehouden, alle blyken te »geven, hoezeer 't Hem ter harte gaat, het behoud »van den algemeenen Vrede te helpen bevorderen; »doch nimmer zal men den Vorst zoóver brengen, »dien Vrede, ten koste der eer en welvaart van *Holland*, te willen koopen, daar dit strijdig zou wezen met het bewustzijn van Zijn goed recht, en »van Zijne waardigheid, zoowel als met het belang-zelf van eenen algemeenen Vrede, die wel »verre van op zulk eene wijze duurzaamheid te »verkrijgen, integendeel ten hevigste zou worden »gekrenkt, indien een deugdzaam Volk, dat getrouw is aan Zijne instellingen en gehoorzaam aan »de Wetten, zoude worden opgeofferd aan eene »bevolking, die de banden der maatschappy verbroken, en geen eerbied hoegenaamd voor de »Rechten van anderen heeft. De Koning rekent te »zeer op de vriendschap en de verlichte Staatskunde »Zijner Bondgenooten, om niet te hopen, dat Zy »dezelfde gevoelens zullen zijn toegedaan. Het zou »de overbodig wezen, hier by te voegen, dat het

» behoud van den *Europeschen* Vrede niet enkel en
 » alleen van de medewerking van *België* afhangt,
 » en dat, het geschil verplaatst wordende van *Brus-*
 » *sel* naar 's *Gravenhage*, er voor dien Vrede niets
 » gewonnen zou zijn, daar de noodzakelijkheid,
 » waarin de Koning zou kunnen worden gebracht,
 » om, *gewapender hand*, van de Belgen billijke schik-
 » kingen van scheiding te verkrijgen, juist den nood-
 » lottigen toestand zou veroorzaken, dien de wijze
 » en menschlievende pogingen der Vijf Mogendhe-
 » den trachten te voorkomen.

» Wat de keus van eenen Souverein voor *België*
 » betreft, gedraagt de Koning zich aan de verklaring
 » der Vijf Hoven, by het 12. en 19. Protocol ge-
 » geven, namelijk, dat de Souverein van dat Land,
 » te hunnen genoegen, de beginselen des bestaans
 » er van moet kunnen waarborgen; dat hy, door
 » zijne persoonlijke gesteldheid de veiligheid der
 » naburige Staten moet verzekeren, en te dien ein-
 » de, *zonder eenige beperking, de schikkingen van*
 » *het 11. en 12. Protocol moet aannemen*, en zich
 » in staat bevinden, om de Belgen daarvan het rus-
 » tig genot te bezorgen.

» Daar deze verklaring, door 's Konings toetreding
 » tot de grondslagen van scheiding, bepaald by 't
 » 12. Protocol, jegens Hem van verbindende kracht
 » is geworden, zoude Zijne Majesteit, ingevalle er
 » een Prins, tot de Souvereiniteit van *België* geroe-
 » pen, haar aanvaarden mocht, en in haar bezit

»trad, zonder alvorens gemelde schikkingen aangenomen te hebben, zulk een' Prins niet anders »kunnen beschouwen, dan als iemand, die zich »door die daad-zelve in eene vijandige houding tegen Haar, en dus als *vijand* zich over Haar plaatst."

De Vijf Gevolmachtigden gaven hierop den 25. Julij ten antwoord, dat Zy zich steeds bleven vleien met de hoop, dat weldra eene schikking zou worden tot stand gebracht, waardoor de algemeene Vrede behouden, en de rechten en belangen des Konings behartigd zouden worden; met verzoek tevens, dat Zijne Majesteit Zijnen Gevolmachtigden te *Londen* de noodige voorschriften mocht geven tot het beraadslagen, vaststellen en teekenen van een finaal Verdrag.

In dien tusschen tijd had, omstreeks het einde der maand Junij, Prins LEOPOLD de Belgische Kroon aanvaard, en zich naar *Brussel* begeven. De Koning derhalve aan Zich-zelf overgelaten, besloot dan ook dadelijk, de Onderhandeling door *militaire middelen* te ondersteunen, zoo als reeds vroeger was aangekondigd; en de Minister van Buitenlandsche Zaken gaf, in antwoord op laatstgemelden Brief, van 's Konings genomen besluit aan de Conferentie kennis, terwijl Hy te gelijktijd de vereischte voorschriften tot het sluiten van een bepaald verdrag aan Neêrlands Gevolmachtigden te *Londen* toezond. In gedachten Brief zeide Hy onder anderen :

„Namens den Koning, vinde ik my gelast, U te
 „berichten, dat Zijne Majesteit besloten heeft, de
 „Onderhandeling door *militaire middelen* te schra-
 „gen, hetgeen Hy dubbel-noodzakelijk heeft geoor-
 „deeld, sedert de laatste gebeurtenissen in *België*,
 „waar een Prins zich in 't bezit heeft gesteld van
 „de Souvereiniteit, *zonder vooraf te hebben voldaan*
 „aan de bepalingen, door de Conferentie by Haar
 „12. en 19. Protocol vastgesteld, en waar hy, *zon-*
 „*der beperking*, eene Grondwet heeft bezworen,
 „die de rechten van het grondgebied des Konings
 „en dat van *Holland* schendt.

„Daar het plan, om eenen *wapenstilstand* te slui-
 „ten, niet verwezenlijkt is, bestaat er thands slechts
 „eene *wapenschorsing*. Reeds den 21. Mei hebben
 „de Gevolmachtigden des Konings te kennen gege-
 „ven, dat Zijne Majesteit Zijne Staten niet kon
 „onderwerpen aan eene onbepaalde verlenging van
 „het *provisionele*, en dat Hy dus, *te rekenen van*
 „den 1. Junij zich vrij en onterlet zou achten, om
 „of de maatregelen te helpen ondersteunen, welke de
 „Mogendheden zullen nemen, ten einde de scheiding,
 „volgens *Annexe A. van het 12. Protocol*, te bewerk-
 „stelligen, of op Zijne eigen hand en op zoodanige
 „wijze te handelen, als de omstandigheden zullen ver-
 „eischen; maar altijd en alleen met 't oogmerk, om
 „te geraken tot die orde van Zaken, welke de Acte
 „van scheiding als recht en billijk heeft erkend.” —

Tezelfder tijd werd van Zijner Majesteits voorne-

men kennis gegeven aan 's Konings Gezanten te *Berlijn, Londen, Parijs, St.-Petersburg* en *Wenen*, en, onder anderen, aan Hen geschreven:

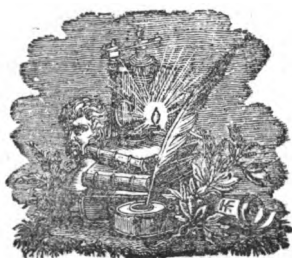
» De Koning, na negen maanden vruchtloze onderhandelingen, die geene de minste voordeelen aan *Holland* hebben toegebracht, en gedurende welke Hy niet opgehouden heeft, blijken te geven van Zijn oprecht verlangen, om in der minne het geschil met *België* te vereyenen, heeft genoordeeld, dat, wil Hy de hoofdbelangen van *Holland*, zonder wier handhaving het geenszins kan bestaan, niet opofferen, Hy alle hoop moet laten varen op het verwerven van redelijke voorwaarden tot scheiding van de Belgen, tenzij door dwangmiddelen; en dat het te meer noodzakelijk was geworden, hiertoe Zijne toevlucht te nemen, daar de noodlottige toestand, waarin wy ons bevinden, niet langer kan duren, zonder den publieken geest, onze geldmiddelen, ons Lager, en ons Staatkundig aanwezen in de waagschaal te stellen. Hy vleit zich echter, dat het verschijnen Zijner Troepen in *België* het evenwicht van Onderhandeling zal herstellen, hetgeen door de middelen, welke de opstand met goed gevolg heeft aangewend, verstoord was, zolang *Holland* zich altijd slechts maar op eenen *verdedigenden* voet had gehouden.

» Namens den Koning verzoek ik U, den Minister van Buitenlandsche Zaken onder 't oog te wil-

» len brengen , dat de tegenwoordige Belgische zaak
 » niet dezelfde meer is , waarby *Europa* kon geloof-
 » ven , belang te hebben , maar dat zy van eenen
 » geheel-huishoudelijken aart is geworden , daar zy
 » zich nu enkel bepaalt tot de voorwaarden eener
 » billijke scheiding tusschen *Holland* en *België* ; wel-
 » ke voorwaarden gewis voor *Holland* van het hoog-
 » ste gewicht , maar voor al de Europesche Vorsten
 » volstrekt onverschillig zijn ; dat , indien deze mee-
 » nen , daarby belang te hebben ; zulks geenzins om
 » de zaak-zelve , maar alleen in betrekking tot de
 » voor alle deelen van *Europa* zoo zeer gewenschte
 » rust zijn kan ; en dat wy , op laatstgemelden titel ,
 » de hulp van het Hof , waarby Gy gezonden zijt ,
 » inroepen . Gy zult er byvoegen , dat *Holland* al
 » te wel zijne belangen kent , om of naar een' oor-
 » log te verlangen , die min of meer algemeen zou
 » zijn , of om dien uit te lokken , als waarvan *Hol-*
 » *land* de eerste schokken zou gevoelen ; dat *Holland*
 » geene uitbreiding van grondgebied verlangt ; dat het
 » de oprechtste wenschen koestert voor de welvaart
 » van alle Volken , — zonder zich te bekreunen om
 » de middelen , welke zy tot verkrijging of bevestiging
 » daarvan aanwenden willen ; maar dat *Holland* , in
 » geen geval hoegenaamd , zijn beginsel van bestaan
 » kan laten varen of opofferen." —

En nu klonk het *Voorwaarts* door de gelederen
 van Oud-Nederlands dapperen ; de Held van *Wa-*
terloo zwaaid den Veldheerstaf aan 't Hoofd des

Nationalen Legers, en de Strijd ving aan, die, in tien dagen volstreden, bewezen heeft, dat de God der Heirscharen stond aan de zijde der rechtvaardige zaak des edelsten Konings.

TOELICHTENDE AANTEKENINGEN

EN

BYLAGEN,

BEHOORENDE BY

HET EERSTE STUK.

TWEEDE STUK.

Eén en denzelfden Volksstam. 1.) Hoogstmerkwaardig zijn de woorden van den Dichter *da costa*, in 't begin van 1830, Schrijver dezer bladen toegezongen, en welke wy hier laten volgen:

Vereenigd in den grond, die beider Volksstam voedde,

Door Zusterlijke taal en elgen Poëzy,

Eens in den zwaai omvat van Karels scepterroede,

Thands onder Nassau's schaduw van 't vreemde dwangjok vrij,
Schoon Belg en Batavier, dus tot één Volk herboren,

Een zegenvolle roem van nieuwen bloei verkond;

Had slechts 't ondankbre Volk dien Rots ten heil verkoren,

Waarop Oud-Nederland eens zoo ontrachtlijk stond!

Maar neen! eens andre geest blies over dese streken;

Des Oproers Tuimelgeest, met dwang- en dweepzucht één,

Daagde op, en dreigt vol woede in stormen los te breken,

Om wat nog Neêrlandsch schoon, of heilig, plat te treên!

.
.
.
.

Maar weet! een hechter band moet Noord- en Zuiderstammen
Omvatten, eer hun vrede, hun redding mogelijk zij!

1.) 1. Stuk, blz. 1, reg. 7.

Een meer dan aardsche hulp het eedgespan verlammen —
 Neen! Neêrlands erfgrond kan gelukkig zijn, noch vrij,
 Dan door 't aloud Verbond, dat Willem van Oranje
 In 't Christenheilgeloof met d' Allerhoogsten sloot,
 En tot den wissen val van meer dan Flips en Spanje,
 Betuigde met zijn bloed, en inriep in zijn dood! *)

Vrijzinnigen. 1.) Wy zullen ons bepalen by 't
 geen een bekend Liberaal te dien opzichte heeft in
 druk gegeven †):

Het koninkrijk der Nederlanden is eene ontkie-
 mende monarchy, die reeds, door de vermaard-
 heid van haren eersten Koning, zelf vermaard is
 geworden als hadde zy sinds eeuwen bestaan. Dit
 koninkrijk is uit zoo onderscheidene en zoo tegen-
 strijdige bestanddeelen zamengesteld geworden, dat
 er al de wijsheid van deszelfs regering toe vereischt
 werd om de ongelijksoortige deelen van hetzelfde
 te vereenigen. Geen rijk heeft in zijne geboorte
 met zoo veelvuldige en zoo moeilijke zwarighe-
 den te kampen gehad. Het had niet weinig in,
 datgene te vereenigen, wat de natuurlijke strekking
 had om zich vanéén te scheiden, met opzicht tot
 de taal, de godsdienst, de tegenstrijdige belangen
 van handel en landbouw; maar de zucht voor het

*) WAGENAAR, VI. 446 en VII. 531. Zie verder 's Dichters Werk-
 jen: De Verbondsverklaring van 1573 aan Nederland herinnerd;
Amsterdam, by J. H. DEN OUDEN; 1831.

1.) P. Stuk, blz. 1, reg. 13.

†) *Europa's Toekomst*; *Brussel*, by BREST VAN KEMPEN, 1828;
 blz. 279—284. [door den Schrijver van de *Revue Politique de
 l'Europe* (D'HERBIGNY).

algemeene welzijn, die in het hart des Konings en in den raad zijner ministers huisvest, heeft vooreerst alle die maatschappelijke wanstemmigheden overheerscht, en de geest van wijs- en billijkheid zal het overige doen, om die geheel te doen ophouden.

Dit koninkrijk is zamengesteld uit twee, te regt beroemde, landstreken; België, het oudste land van alle in beschaving, hetwelk aan Europa de eerste kunsten, de kennis van handel en landbouw geleerd heeft, en Holland, zoo glorierijk prijken door zijne kundigheden, krijgsroem en handelsgrootheid. De eer en het belang van die beide volken vorderen, dat hunne vermaardheid gepaard ga, en ineensmelte in de staatkundige deugden van hunne regering. De godsdienst behoort geen beletsel te zijn anders dan by onwetende en barbaarsche volken, maar moet geene staatkundige tusschenkomst uitoefenen in de groote belangen der beschaafde volken. De beschaving verbant de godsdienst in der menschen geweten; dáár is haar zetel en hare woning. Haar stichter heeft haar verboden, daarbuiten te treden.

De moeilijkheden van dit rijk hebben aan den Koning, die het beheerscht, eene groote gelegenheid gegeven, om Europa zijne edele staatkunde te doen kennen. Geene geschiedenis levert ons eenen koning op, die geregeerd hebbe gelijk de Koning der Nederlanden regeert, ten ware het Marcus-Aurelius

zij in de tijden der rust van het Romeinsche rijk. Het is den koningen zoo gewoon, uit de hoogte neder te zien en zich van alle gemeenschap te onthouden, dat de geschiedenis als een bijzonder verschijnsel den edelgezinden vorst aanteekent, die zich in onmiddellijke aanraking stelt met zijne volken.

Wanneer men Europa wil leeren kennen, moet men inzonderheid stilstaan bij den aanzienlijken rang, welken het koninkrijk der Nederlanden tegenwoordig in de staatkundige wereld bekleedt. Deszelfs zedelijke kracht is veel meer opmerkenswaardig te achten, dan de stoffelijke kracht der andere heerschappijen. Het is een koningschap, in het hart van Europa als het ware ten voorbeeld gesteld, te midden van die despotieke regeringen, die den toon geven, of willen geven. Deszelfs vermaardheid werkt op alle volken, en meer regtstreeks op Frankrijk, en het heeft eenen onberekenbaren invloed op de hedendaagsche raadslagen van Europa. De Nederlanden zijn de eenige staat van Europa, die behoed is voor de twee groote plagen, die alle andere staten verwoesten, het priesterlijk juk en het aristocratische; want de andere staten zijn onder het ééne of onder het andere gekromd, of onder beiden te gelijk.

Het Huis van Oranje schijnt tot eene nog niet bestaande grootheid bestemd; maar het is nog de tijd niet, om deszelfs toekomst te ontvouwen; ge-

noeg, dat het tegenwoordig vereerd wordt door alle verlichte volken, en beschouwd als het koningsgeslacht dat het meest gevorderd is in beschaving, en het meest het geluk der menschen behartigt. De onder deszelfs wettig gezag gestelde volken hebben de gegronde hoop, dat het hunne door hetzelfde zal voltooid worden.

—

»LEOPOLD, schijnt het U rechtvaardig toe, de
 »plaats te bekleeden" — zegt de zelfde Schrijver *)—
 »van eenen Koning, Die den scepter met eere draagt,
 »Dien geen Monarch in Staatsdeugden overtreft, en
 »Wien, mocht Hy, gelijk HENDRIK III., het slacht-
 »offer zijn van de ongerechtigheid zijner tijdgenoo-
 »ten, gelijk deze, de hulde en vereering van het
 »nageslacht niet zal ontgaan? — Gy behoort, Vorst,
 »tot de Hervormde Kerk, en Gy levert U over
 »aan de Roomsche. Na het voorbeeld van Koning
 »WILLEM, is zulk een vertrouwen gewis blind en
 »onvoorzichtig. Heeft men U onkundig gelaten
 »van den haat, dien de Priesters van die Kerk reeds
 »by Uwe komst tegen U zullen koesteren? Met
 »welke schitterende hoedanigheden Gy ook moogt
 »begaafd zijn, Uwe Eeredienst wischt ze uit." — »De
 »twee beste Koningen van den nieuweren tijd,

*) *Brief aan Prins LEOPOLD van Saksen-Coburg*, door den Heer d'HERBIGNY, Schrijver van de *Revue de l'Europe, Europa's Toekomst*, enzv. — Uit het *Fransch*. — Te Rotterdam, by M. J. LELIJVELT, 1831. — Blz. 6, 9, 13, 21, 22 en 23.

» HENDRIK IV., en de Koning WILLEM, wiens ontroofd
 » eigendom men U aanbiedt, 'zijn de slachtoffers
 » van die meédogenlooze dweeppzucht geweest; en
 » beiden hadden nogthands de Priesters dier Kerk
 » beschermd, geëerd en verrijkt! Maar geene wel-
 » willendheid roert dweepende harten. Indien Gy
 » hen met dezelfde weldaden mocht overladen,
 » wachten zy U met dezelfde dankbaarheid." —
 » Zoudt Gy, Vorst, U geveild hebben, de onverbid-
 » lijke besluiten van de Roomsche Kerk te ontgaan?
 » Zoudt Gy bekwamer en beter zijn dan HENDRIK IV.,
 » dan Koning WILLEM?" —

» Nadien de Koning der Nederlanden, met de
 » uiterste naauwgezetheid, de Wetten onderhouden-
 » de, nimmer eenigen inbreuk had gemaakt op het
 » tusschen Hem en Zijn Volk bezworen Verbond,
 » wilde de Gerechtigheid, dat de straf vallen zoude
 » op de vermetelen, die het vernietigd hadden; en
 » nogthands hebben die zelfde muiters lof en onder-
 » steuning ontmoet, waar zy niet dan verachting
 » en afkeer hadden moeten vinden.

» Men heeft gezegd, dat het *Londensche* Congres
 » zich-zelf tot hooge vredes-vierschaar gesteld heeft,
 » om uitspraak te doen over de zaak der Belgen en
 » van hunnen Koning. Indien het *Londensche* Con-
 » gres die hooge vierschaar is, hoe heeft dan zijne
 » opperwijsheid vonnis gestreken tegen eenen Ko-
 » ning, Die nimmer de Staatswet schond, en ten
 » voordeele van partydrijvers, die Haar hadden om-

»vergeworpen? En diezelfde Koning heeft zich
 »stilzwijgend en met waardigheid aan de beslissingen
 »van dien hoogen raad onderworpen; en het zijn
 »diezelfde Belgen, die ze verwaten van zich heb-
 »ben gestoten, en met niets dan hoon en bedreig-
 »gingen beandwoord!" — »Welke is de hooge
 »vierschaar, die den rechtvaardige slaat, en den
 »misdadige in bescherming neemt? Die vierschaar,
 »ja, spreekt uit de *hoogte*, maar *recht* spreekt zy
 »niet."

»Vorst, de beschaafde klassen der Belgen is juist
 »degene, die getrouw is gebleven aan den Koning
 »der Nederlanden, om dat zy alleen in staat was,
 »de voortreffelijkheid te beoordeelen van het Koning-
 »schap, dat zy verloren heeft." — »Laat de alge-
 »meene wensch van *België* zich uiten, en Gy zult
 »zien, of het de Belgische Natie is, die haren Ko-
 »ning uitgesloten heeft. Het is U bekend, dat
 »die Koning geboren is uit het geslacht van die
 »Vorsten, die aan *Europa* de vrijheden hebben ge-
 »schonken, welke het geniet, en die waardige
 »Erfgenaam van hunne Staatsdeugden heeft de ge-
 »ërfde deugden Zijner Voorouders verhoogd."

»De geographische ligging van *België* doemt het
 »tot eene bestendige afhankelijkheid. Het eenige
 »tijdperk zijner ONAFHANKLIJKHEID is onder Koning
 »WILLEM geweest." —

Men leze dien oordeelkundigen Brief met bedaard-
 heid in zijn geheel.

*Weener-Congres ter sprake kwam. 1.) Mémoires adressées les 8. Octobre 1814 aux Hautes-Puissances, assemblées dans les Congrès DE VIENNE par M. M. les Vicaires-Généraux du Diocèse de GAND. **

En hun diets te maken. 2.) Instruction Pastorale de l'Evêque de GAND.

Ampten of bedieningen aannemen. 3.) Jugement doctrinal, of onderwyzende uitspraak der Bisschoppen van het Koninkrijk der Nederlanden.

*) Daarın leest men, onder meer, dit: „dat alle de artikelen der „oude inhoudigingsverdragen, constitutiën, charters enz., welke de „vorige Souvereinen gezworen hadden, in acht te nemen, op gelijken „voet zouden moeten blijven gehandhaafd, in al, wat de vrije oefening, de rechten, privilegiën, vrijdommen en voorrechten (*prérogatives*) betrof van de Roomsche Katholieke Apostolische Kerk, van de „Bischoppen, Prelaten, Kapittels, Godshuizen, en andere Godsdienstige instellingen, stichtingen en makingen, van welken aart ook, „MET DEZE UITZONDERING, dat het aan den Souvereinen Vorst en Zijn „Doorluchtig Geslacht, *vrij zoude staan*, Hun Geloof te belijden, en „daarvan dienst te houden in hunne Paleizen, Kasteelen, en Koninklijke Huizen, alwaar de Souverein en de Heeren van Zijn Hof Kappellen zouden hebben, en Bedienaars van Hunne Godsdienst, zonder „dat het geoorloofd zoude zijn, Tempelen op te richte *BUITEN den „omtrek van die Paleizen, ONDER WELK VOORWENDSEL HET OOK WARE.*” Zie blz. 124 van het uitmuntend-geschreven Werk AURORA, Wijsgeerig-Staatkundig Jaarboek over 1815; te Deventer, by J. W. ROBIJNS.

1.) 1. Stuk, blz. 1, reg. 16. — 2.) 1. Stuk, blz. 2, reg. 26. — 3.) 1. Stuk, blz. 3, reg. 19.

Genoopt werden daarvan afstand te doen. 1.) Wy hebben in bezit een zeldzaam werkjen, getyeld: *EEN PAKKKEN VARIA, tot nut der Nederlandsche Catholyken* (1 October, 1815). [*Al 't gene ik woehende te kunnen gebeuren, gebeurd nu* (OVID.). 64 blz.; 2e. druk.] — Dit vlugschrift had strekking, om de gemoederen der Belgen, over 't stuk der Grondwet, in gisting te brengen, en is daarin, by den gemeenen man vooral, buitengemeen wél geslaagd. Zie hier eenige merkwaardige uittreksels:

» Gisteren was NAPOLEON hunnen God; van daag
» is het WILLEM; morgen zal het MAHOMET zijn.
» Men luystert niet naer de stemme onzer wettige
» Herders;

„ Wilt gy verzekert zyn, en van den weg niet dwaelen?
„ Houd, vroom, den kant des Paus; met Hem kont gy niet faelen;
„ Hoord naer de Bisschops-schaer: 't zijn d'Herders van Gods Kerk;
„ Dan leeft gy onbevreesd, dan zyt gy duyzend sterk.

» — De Religie is in eene ratteval; den Clergé ligt
» geketend onder 't Gouvernement; het wierookvat,
» den predikstoel, d'onderwyzing der Godsgeleerd-
» heyd en van den Catechismus, alles is onder zyne
» handen! — De Catholyken, als zynde d'eenige
» waere Geloovige, van Christus ontfangen hebben-
» de het régt van hunnen Godsdienst behoorlyk
» uit-te-oeffenen, waerom doet de *Constitutie*, tegen
» dat régt, de voortdurende dier uytoeffening af-

1.) 1. Stuk, blz. 4, reg. 17.

» hangen van den wille van Geusen? Waerom ook
 » tegen alle Goddelyk en Kerkelyk regt, de Catho-
 » lyke Kerk supposeren en verklaeren te moeten
 » gehoorzaemen aan *alle welkdaenige* wetten van een
 » Ketters-opper-bestier? — Waerom eyndelyk, te-
 » gen het Goddelyk regt en de Goddelyke vryheyd
 » der Geestelyke, om de Geloovigen alle wetenschap
 » der zaligheyd te leeren, aen een Ketters-Gouver-
 » nement eene magt geven die het zelfs niet en
 » kan ontfangen of bekomen, die te weten, van
 » alle openbaere onderwyzing te beschikken, te
 » geleyden, te beoordeelen? Door bedriegelyke
 » calculen geweldiglyk eene *Constitutie* doen door-
 » gaen, die den Goddelyken staet, de Goddelyke
 » regten en vryheden der Catholyke Kerk vernie-
 » tigt; en de handhavinge en uytoeffening van zul-
 » ke *Constitutie* openbaerlyk bezweeren, kan dit
 » t'samen staen met de verzekering, met de mey-
 » ninge, van de regten der Clergé te beschermen,
 » en van aen de Catholyke Kerk haeren staet en
 » haere vryheden te bewaeren? Die zulke tegen-
 » strydige woorden en werken kan vereenigen, kan
 » voorwaer meer als tooveren! Zyt dan op uwe
 » hoede, Catholyke, zyt op uwe hoede, en bid en
 » waekt!" — Het Hof is uyterlyk mistroostig over
 » de gesteltenis van de Brusselaers en van den al-
 » gemeynen geest des lands. Het word langs om
 » meer gewaer, dat het maer eene betaelde en
 » gedwongene eere en ontfangt; en dat het maer

» met het kanon zal kunnen stand houden. Alle
 » classen zyn misnoegt, en vraegen met alle hunne
 » wenschen eene geheele veranderinge in het Mi-
 » nisterie. Meer als de helft der hoofden blyven
 » gedekt als onzen *goeden* Koning passeert; en den
 » Erf-Prins, die den Afgod van Brabant pleegt te
 » wezen, bevoelt zig reeds maer al te veel van
 » d'algemeene verbolgendheyd der gemoederen." —

» *Zyn-ze*, volgens PAULUS, *niet de dood schuldig*,
 » *niet alleen de gene die het kwaad onmiddelyk zel-*
 » *ve doen, maer ook alle de gene die aen 't kwaed*
 » *eenigsins toestemmen, en de kwaeddoenders in eeni-*
 » *ger voege behelpen?* Behelpt ieder lid niet, voor
 » zynen persoon, het in gank zetten van geheel
 » 't Constitutioneel order van zaeken? Heeft PIUS
 » den VII. ons niet verwittigt, op 22 Mey 1808,
 » dat het *ongeoorlofd is, van te komen of te blijven*
 » *in eene bedieninge, alwaar deze ook noodig tot*
 » *ons onderhoud, indien-ze niet kan samenstaen*
 » *met de Conscientie en met de belangen onzer eeu-*
 » *wig geluk?*" —

» De zuydelyke Provinciën behelzen drymaal
 » meer volk als de noordelyke; en omtrent ider
 » een van die dry dobbele masse volk beleyd de
 » Catholyke Religie, gelyk deze Religie ook bele-
 » den word door heel vele Hollanders. Onder de
 » Ministers dan, en onder d'andere eerste vertrou-
 » welingen des Konings, zouden er, om het minste
 » te zeggen, ruym zooveel *Nederlanders*, als *Hol-*

» *landers* moeten wezen; en die Ministers en an-
 » dere eerste bedienden, van welkers invloed de
 » tydelyke en geestelyke belangen van ons Land af-
 » hangen, zouden wel voor meer als dry vierde
 » deelen behooren *Catholyke* te zyn. Maer het te-
 » genstrydige heeft just plaetse. Den vierden man
 » is Nederlander en *Catholyk*. Tydelyke belangen
 » van 't Nederland, wat zyt gy slegt geleverd! *Ca-*
 » *tholyke* van 't Nederland, wie zal uwe Religie
 » voorenstaen, en wat doodelyke slaegen zal het
 » groot leger der Geusen en der Philosophen aen
 » dezelve niet toebrengen!" — » Belgen, gy slaept!"

» In wat tyden, en onder wat Gouvernement zyn
 » wy gevallen? Waerom heeft men tog *NAPOLEON*
 » weggejaegd? Wy staen immers nog geheel op
 » den *Napoléonschen* voet. *Napoléonschen* Minister
 » van Godsdienst; *Napoléonsche* Wetten; *Napoléon-*
 » *schen* criminelen Strafboek; *Napoléonsche* Consti-
 » tutie; *Napoléonsche* principen; *Napoléonsche* Po-
 » licie; *Napoléonsche* organike Artikelen; *Napoléon-*
 » *sche* bedienden; *Napoléonsche* perse van vryheid;
 » *Napoléonsche* verleydinge, en verleydings-midde-
 » len; *Napoléonsche* eeden; *Napoléonsche* gebruy-
 » ken; *Napoléonsche* en meer als eene dobbel *Na-*
 » *poléonsche* contributie, en militaire conscriptie!
 » Nog eens dan, waerom heeft men tog *NAPOLEON*
 » weggejaegd?"

» Nu hebt gy, ó Koning, de waarheyd gehoort." —
 » De Ministers hebben u, tot heden toe, veel yde-

„ le dingen doen teekenen; maer het zoude u hart
 „ vallen tegen den prikkel van Jesus-Kerk te schup-
 „ pen en 't Nederlands Volk al te lang te tergen.
 „ Maekt dan geen verbond meer tegen den Heer,
 „ en tegen zynen Stadhouder, zynen Gezalfden;
 „ verflouwt de banden niet, werpt niet af het hey-
 „ lig jok, de welke uwe Katholyke onderdaenen
 „ met den Paus van Roomen vereenigen; en dan
 „ eerst, *en ook anders niet*, zult gy het eynde kon-
 „ nen bereyken!"

En dit nu was de taal reeds in 1815; en *ddr*
 is het, dat men den oorsprong van zooveel jam-
 mers zoeken moet. Wat ovidius van den Baiert
 zingt, zou ook hier van toepassing zijn kunnen:
 (*Metam.* I. 18.)

„ Obstatque aliis aliud: quia corpore in uno
 „ Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
 „ Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

hetgeen BILDERDIJK aldus wedergeeft:

— 't was een onderling bestormen
 Van koude en hitte, nat en droogte, ligt- met zwaar-
 En week- en hardheid, zich doormenglend met elkaar.

»Zoolang men de middelen niet in handen heeft, om zich daaraan te onttrekken." 1.) Het is hier de plaats, om eenige stellingen der Paters-Jesuiten mede te deelen, als mede nog een en ander, dat daartoe betrekking heeft.

»De Paus heeft eene soevereine macht over alle Vorsten; Hy kan hen ontzetten, hunne wetten vernietigen, — en dit niet slechts door censuur, maar door kracht van wapenen enzv." — MOLINA, *de justit. et jure; Tract. 2; disp. 29.*

—
»Het is voor de Geestelijkheid niet verplichtend, aan de Wetten te gehoorzamen, wanneer die Wetten niet door de Kerk zijn goedgekeurd." — BELLARMIN. Tom. II, *controv. lib. I. c. 21.*; zoo ook:

»De onderdanen zijn verplicht, eenen Ketterschen Vorst te verdrijven, zoodra zy daartoe de middelen in handen krijgen."

—
»De Paus kan een Kettersch Vorst van den thron zetten, en alle diens onderdanen ontslaan van den eed van trouw." — SUARÈS, *lib. III. c. 21.*

—
»Oproer van Geestelijken tegen een' Vorst, is geene misdaad van *gekwetste-Majesteit*: aangezien een Geestelijke nimmer onderdaan van een' Vorst is." — MARIANAE *Aphor. Tit. Clericus*. Eveneens ESCOBAR, *Tom. I, 6—8.*

1.) 1. Stuk, blz. 5, reg. 14.

Wy deelen hier ook nog mede de *Bul* van BONIFACIUS VIII. (*Ausculat, Fili,*) aan PHILIPPUS den Schoonen: »BONIFACIUS, Bisschop, Knecht der Knechten Gods, aan PHILIPPUS, Koning van *Frankrijk*! — »God heeft Ons over Koningen en Koninkrijken gesteld, om uit te roeien en te verdelgen, ten gronde te brengen en te verstrooien, of te planten in »Zijnen Naam en door Zijnen Leer. Weet derhalve hierdoor, dat Gy ons in 't *wareldlijke* en geestelijke ondergeschikt moet zijn. Andersdenkenden »houden Wy voor Ketters.” —

Merkwaardig, vooral reeds voor *dien* tijd, was het antwoord van PHILIPPUS: »PHILIPPUS, door de »genade Gods, Koning van *Frankrijk*, aan BONIFACIUS, die zich Paus noemt, weinig of geen groeten! — Uwe allerhoogste Dwaasheid wete, dat Wy »in wareldsche zaken aan *niemand* onderworpen »zijn. Andersdenkenden houden Wy voor gekken.”

MARIANA, mede een Spaansch *Jesuit*, schreef, onder anderen, een Werk »*de Regis instistutione* (over 't Koningschap.), waarin de moord, door den Monnik CLEMENS aan HENDRIK III. gepleegd, eene *merkwaardige en gedenkwaardige daad* (FACINUS NOTANDUM ET MEMORABILE) genoemd wordt.

Ten slotte moeten wy omtrent dit onderwerp nog

boeken het beruchte *Officie van Paus GREGORIUS VII.* (HILDEBRAND), waarover men met vrucht lezen kan: *KATHOLIKON, Tijdschrift voor Beschaafde Roomsche Katholijken*; Eerste jaar 1827, en 28; Breda, by A. J. OUKOOP; 1829; blz. 437 en volgende. Onder anderen komt daarin voor: »Tegen de godlooze »pogingen van Keizer HENDRIK is Hy, in elke wor»steling, moedig en onverschrokken gebleven; en »heeft Hy niet gearzeld, zich tot eenen muur van »Israels Heer te stellen, en dien zelfden HENDRIK, die »in een' afgrond van boosheid vervallen was, van de »gemeenschap der Kerk uit te sluiten, EN VAN ZIJN »RIJK TE ONTZETTEN, TERWIJL HY DE ONDERDANEN ONT»SLOEG VAN DE AAN HEM BELOOFDE TROUW." —

En is het dan wel wonder, dat eene Geestelijkheid, en vooral de Belgische, met zulke beginselen beziel, er geene Gewetenszaak van maakte, om zich te onttrekken aan de heiligste belofte van Trouw, den Koning door haar by Eed gezworen, en zich schuldig te maken aan het laagste verraad. Zie de Bylage A., blz. 78

De schandelijke DE CELLES. 1.) Onder den tytel van: *Silhouetten of Karakteristieke Levensbeschrijvingen* uit den Belgischen Opstand in 1830, zijn te *Amsterdam*, by E. MAASKAMP, een paar be-

1.) 1. Stuk, blz. 11, reg. 3.

langrijke, en nog al vrij onpartijdig-geschreven *Werkjens* uitgegeven, waarvan wy de lezing wel durven aanbevelen; doch zij 't hier aangemerkt, dat, naar ons oordeel, de meeste geschriften van dezen tijd ten opzichte der vijanden mank gaan aan hatelijkheid, die, zonder der goede zaak na-deelig te wezen, best kan vermeden worden. Men zie byv. het *tweede* stuk des bedoelden Werks, blz. 67, reg. 12; welke zinsnede verachting verdient,

Met hunne aartsvijanden, de Geestelijken. 1.)
 »Wie zou durven beweren, dat de Leden der
 »Katholieke Partij, hetzij Leeken of Priesters,
 »die dezer dagen de Grondwettelijke vereenigin-
 »gen (*associations constitutionnelles*) hebben hel-
 »pen oprigten, met het verklaarde oogmerk, om
 »zich tegen alle vermeende inbreuk op onze Grond-
 »wet te verzetten, en eene volledige handhaving
 »en naleving van dezelve te verzekeren, of wel de
 »hoogere Geestelijke Overheden, die deze vereeni-
 »gingen hebben aangezien, zonder daarin grond te
 »vinden, om met eene *onderwyzende uitspraak* tus-
 »schen beide te treden, — wie zou durven bewe-
 »ren, vragen wij, dat alle deze Roomsch-Katholij-
 »ken minder geloovig waren, dan zij, die voor
 »weënige jaren gehoorzaamheid betoonden voor de
 »toenmalige uitspraak der Kerkelijke Overheid,

1.) I. Stuk, blz. 11, reg. 28.

» *toen de Bisschoppen van het Koninkrijk der Neder-*
 » *landen » om te volbrengen eenen van de wezenlijkste*
 » *» pligten van het BISSCHOPPELIJKE AMBT, om te voldoen*
 » *» aan de verbindtenis, die ons strengelijk is opge-*
 » *» legd door de Kerk ten opzichte van de Volkeren,*
 » *» over welke de H. Geest ons Bisschoppen gesteld*
 » *» heeft, om de Kerke Gods te bestieren,» »* noodig
 » oordeelden » te verklaren, dat *niemand* van onze
 » *» wederzydsche Diocesaenen VERMAG, zonder de lief-*
 » *» ste belangen van zyne Religie te verraeden, zon-*
 » *» der zich pligtig te maeken van een groot misdaed,*
 » *» te doen de verscheide eeden, voorgeschreven*
 » *» door de Constitutie, door dewelke men zich*
 » *» verbindt van te onderhouden en te handhaven de*
 » *» nieuwe Grond-wet; of van mede te werken tot hand-*
 » *» haefing en onderhouding van de gezegde Wet,» »*
 » en wel, gelijk Hunne Hoogwaardigheden er op la-
 » ten volgen, om de beweegreden » dat men zich,
 » door die eeden te doen, zoude verbinden van
 » te onderhouden en te handhaeven *alle* de artike-
 » len van de nieuwe constitutie, en by gevolg die,
 » DEWELKE strijdig zyn aen den geest en aen de
 » grond-regels van de Katholijke Kerk, of die klaer-
 » lijk strekken, om de Kerke van J. C. te verdruk-
 » ken en in slavernije te werpen.» » §.) Thans heeft
 » men R. Katholijken, Leeken en Priesters, zien
 » *petitionneren voor de algeheele naleving derzelfde*

§) Zie het bekende *Jugement doctrinal*, of *Onderwyzende uyt-*
spraak der Bisschoppen van het Koninkryk der Nederlanden.

» Grondwet, ofschoon niet een enkel artikel derzelve
 » eenige verandering ondergaan hebbe. En nogtans
 » is het zeker, dat ook de *grondregels der Katholijke*
 » *Kerk* of haar geest niet kunnen veranderd zijn." *)

Overeenkomstig gemelde Tractaten. 1.) Art. 1.
 du Traité du 14. 26. Sept. 1815: » dans toutes les
 » occasions, dans tous les cas, et en tout lieu, les
 » Puissances signataires du Traité se donneront ré-
 » ciproquement aide, secours et assistance.

Constitutionele Staten. 2.) *Monarchyen* kan men
 niet wel zeggen, omdat de Koningen dáár eigenlijk
 eerder Voorzitters van het Bestuur, dan wel mo-
 NARCHEN zijn.

Redelijke Grondwet. 3.) » Eene Koninklijke Macht,
 » groot genoeg, om 't Maatschappelijk heil te ver-
 » zekeren; *ongenoegzaam* voor de verdrukking of
 » vernedering van een' enkelen onderdaan." (DE
 KONING.)

*) Vaderlandsche Bedenkingen op den Herderlijken Brief van
 Zijne Hoogwaardigheid, den Heere Bisschop van *Luik*. — Te *Gorin-*
chem, by J. Noorduyn, 1830. — Zie blz. 9.

1.) 1. Stuk, blz. 18, reg. 2. — 2.) 1. Stuk, blz. 22, reg. 14. —
 3.) 1. Stuk, blz. 22, reg. 15.

Waarin Hy zoo heerlijk de Muitzucht, met al hare gevolgen, schetst. 1.)

EEN LIBERAAL

*gelijk er zijn, of geweest zijn. *)*

*Rebellion is my theme all day;
I only wish 't would come —
COWPER.*

Onrust, oproer, is mijn-text,
Dat geeft vreugd en blijheid;
Doch de wereld is behext,
Want zy wil geen Vrijheid.

Koning, ...? ja, maar geen gezag;
Af en aan te zetten;
Wy, by openlijk verdrag,
Meester van de wetten!

Zie, dat ongestadig beest
Met zijn duizend koppen
Is te lang in band geweest
't Laat zich niet meer foppen.

't Brak nu toom en strikken uit,
't Moet zich-zelf regeeren:
Staan wanneer de sleeper fluit,
Zou het paard onteeren.

1.) 1. Stuk, blz. 21, reg. 26. *) Mr. W. BILDERDIJKS *Avond-schemering*; Brussel; 1828; blz. 57.

Neen, den sleeper nu getoomd ;
 Ons de zweep in handen !
 En de scheepjens voortgestoomd ,
 Waar 't ook moog belanden.

Waar? dat weten wy niet recht,
 Maar dat zal zich vinden ,
 Mits wy schippersbaas en knecht
 Oog en handen binden.

Weg met d'ouderwetschen praat
 Van gestelde Mackten!
 Waar de wareld rond van gaat,
 Zijn de dommekrachten.

ô Wat rijk gezegende Eeuw
 Die wy thands beleven ,
 Nu het razend Volksgeschreeuw
 Elk de wet mag geven !

't Strij' met God, Geweten, Eer,
 Afgesleten namen !
 Foei, dat al bestaat niet meer,
 Die moet elk zich schamen !

Eenmaal was er heel wat vast
 Aan het Landbesturen ;
 Nu kan 't ieder Wevergast ,
 Of — hy vraagt zijn bureu.

ó Verstandig Brittenland !
 ó Verstandig Frankrijk !
 Die uw kool in Holland plant ,
 Maakt het onvergankelijk .

Wil die kool in dezen grond
 Niet recht welig groeien ,
 Wel , men zal ze zoo terstond
 Met wat bloed besproeien .

Dat beviel de Fransche wel ;
 Dat deed elk regeeren ;
 Dat 's een hemel als de Hel !
 Wie kan méér begeeren !

Domheid , dolheid , razerny ,
 Eertijds aan de keten ,
 Geeft de Wet der Maatschappy ,
 Dat mag zalig heeten .

Dat is 't recht der menschlijkheid ,
 Daar moet elk voor buigen ;
 En wie anders denkt of zeit ,
 't Fransche moordtuig staat bereid ,
 Om hem te overtuigen .

1824.

Welke GÖTHE, de onsterflijke Dichter en Geleerde, zoo treffend heeft beschreven. 1.)

HERMAN en DOROTHEA, door C. TEN HOET Jz., vertaald; *Nijmegen*, 1826; blz. 69 :

» Om het bezit der heerschappy streed een bedorven geslacht, onwaardig, het goede te scheppen.
 » Zy vermoordden elkander, en onderdrukten de naburen en nieuwe broeders, en zonden eene baat.
 » zuchtige menigte op hen af. De oppersten roofden en brasten in 't groot, en de geringeren volgden hen in het kleine na; elk scheen slechts bezorgd, dat er iets voor den volgenden dag zou overblijven.
 » Nu werd de nood ondragelijk, en dagelijks groeide de druk aan; niemand vernam ons geroep: want onze overweldigers waren de Heeren van den dag. Kommer en woede grépen dus zelfs het gelatenst gemoed aan; ieder peinsde slechts en zwoer, al die beleedigingen, tegelijk met het bittere verlies der dubbel-bedrogen hoop, te wreken. — Mocht ik den mensch toch nimmer weder in deze snoode uitsporigheid aanschouwen! Het woedende dier levert een minder afgrijslijk gezicht op. Hy spreke toch nimmer van Vrijheid, als konde hy zich-zelf regeren! Zoodra zijne banden verbroken zijn, komt ook al het booze, dat de Wet in zijne schuilhoeken terughield, met geweld te voorschijn."

Niet te binnen vallen. 2.) Zoo als later gebleken

1.) 1. Stuk, blz. 23, reg. 3. 2) 1 Stuk, blz. 40, reg. 16.

is, worden door den Spreker hier bedoeld: *Lijmers* in *Gelderland*, de Districten van *Ravestein* en *Megen*, en het Land van *Cuik*.

BYLAGE A.

Is de Eed voor Roomschegezinde Priesters in *België*, verbindend?

Wanneer de heiligheid van den Eed, by een Volk in het algemeen, of by den mensch, in het byzonder niet meer wordt geacht, is dit een zeker bewijs, dat zulk een Volk, of zulk een mensch, alle gevoel van deugd, trouw, eerlijkheid, godsdienst en zedelijkheid, geheel afgeschud, en alle aanspraak op menschen-waarde verbeurd heeft.

Elk beschaafd man toch weet, dat de Eed, volgens den leer van het Christendom en van de Roomsche-Katholieke Kerk, berust op het geloof aan God, den alwetenden, oppersten Rechter, die als getuigen der Waarheid van het gezegde, als getuigen der oprechtheid van de beloften, tot wier opvolging men zich verplicht, aangeroepen, en tot wreker van valsheid en dubbelzinnigheid gesteld wordt. *) Hy derhalve, die in staat is een val-

*) *Hebr.* 4; 13 en 15.

schen Eed te doen, of den Eed te schenden, toont, *in der daad* het geloof aan God verloren, den eerbied en de vreeze des Heeren afgelegd, en zich tot godverzaker of schandelijken booswicht verlaagd te hebben.

De meineed, in eene burgerlijke en zedelijke beteekenis opgevat, boezemt jegens hem, die zich aan die misdaad schuldig maakt, geen minder afschuw, maar de diepste verachting in; en wel te recht, daar door den meineed de band der zedelijkheid wordt verbroken, die het eene lid van den Staat aan het andere verbindt, en hy, die zich derwijze vergrijpt, hy, die, wetens en willens, zijn eigen geweten verkracht, en daardoor eene heiligschennis pleegt tegen het heiligste, wat de mensch bezit, *zich-zelfen* als *eerloos* schandvlekt. Hy dus, die geene achting betuigt voor het wezen, voor de innerlijke natuur der menschheid, legt *zich-zelfen* de straf op, door zijne misdaad verdiend, namelijk de straf der verachting zijner medeburgers, en de schande zijner eerloosheid!

Deze beginselen hebben, in alle beschaafde maatschappijen, zulke diepe wortelen gevat, en zijn zoo algemeen erkend, dat het, in gewone omstandigheden, overbodig zou kunnen worden geacht, daarover uit te weiden. Maar is dit *thands* wel zoo overtollig, als het anders zou schijnen?

Is het maar niet al te waar, dat niet slechts Leken, maar Roomsche-Katholieke Bisschoppen en

Priesters, de leidslieden en bestuurders des Volks, zich aan de snoode misdaad van Meineed hebben schuldig gemaakt? Gave de Hemel, dat deze verschrikkelijke aantijging kon worden wederlegd; doch een ieder beoordeelde de zaak onpartijdig; zy is deze:

De Bisschoppen, alvorens in Bediening te treden, moeten volgens de Bulle van den Paus van den 16. der *Kalenden* van September 1827, den navolgenden Eed afleggen, zoo als die dan ook door die Prelaten, in *België*, afgelegd is:

»Ik zweer en beloof by God, op de Heilige
»Euangeliën, *gehoorzaamheid en trouw aan Zijne*
»*Majesteit den Koning der Nederlanden, mijnen*
»*wettigen vorst.*

»Wijders beloof ik geene *verstandhouding* te zullen houden, *geenen raad te zullen bywonen*, tot
»*geene verdachte verbindtenis*, noch *binnen* noch
»*buiten 's Ryks*, die *nadeelig aan de openbare rust*
»*is*, te zullen behooren, en wanneer ik, *in mijn*
»*Bisdom of elders*, ontdek, dat er iets *ten nadeele*
»*van den Staat* mocht gesmeed worden, dat ik zulks
»*aan mijnen Heer, den Koning, zal bekend maken.*»

Dezelfde eed moet, volgens gemelde Bulle van den Paus, ook door de Geestelijkheid der *tweede Orde*, zoo als Pastoren enzv. worden afgelegd; terwijl Zijne Heiligheid in die Bulle zegt: »Het is
»niemand, hoegenaamd, veroorloofd, aan deze be-
»scheiden van Onzen wil te kort te doen, of ze

» met laatdunkenden euvelmoed tegen te werken ;
 » indien echter iemand mocht onderstaan , zich daar
 » aan te vergrijpen , dat hy als dan wete , zich de
 » verontwaardiging van den Almachtigen God en
 » van Zijne H. H. Apostelen PETRUS en PAULUS op
 » den hals te halen ! ” —

Behalve dien Eed , heeft de Aartsbisschop van *Mechelen* , als Lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal , nog den volgende Eed gezworen.

» Ik zweer , dat ik de Grondwet der Nederlanden
 » zal onderhouden en handhaven ; dat ik by geene
 » gelegenheid en onder geen voorwendsel , hoe ook ge-
 » naamd , daarvan zal afwijken , of toestemmen , dat
 » daar van afgeweken worde ; dat ik voorts de onaf-
 » hankelijkheid van den Staat , de algemeene en by-
 » zondere *Vrijheid der ingezetenen* BEWAREN EN BE-
 » SCHERMEN , en het algemeen belang met al mijn vermo-
 » gen bevorderen zal , zonder my daarvan door eenige
 » provinciale of byzondere belangen te laten afrekken.

» ZOO WAARLYK HELPE MY GOD-ALMACHTIG.”

Wanneer wy nu het gebeurde in *België* nagaan , de snoodheid van den opstand , die , in schandelijkheid , geene weêrga heeft , overwegen , en ons het gedrag der Bisschoppen en andere Priesters herinneren — om van de Leken niet te gewagen — zullen wy , ondanks ons-zelfen , tot de uitspraak moeten komen : » neen , de Eed is voor Roomsche-
zinde Geestelijken , in *BELGIË* , niet heilig of verbindend.

Of zijn het blijken van *gehoorzaamheid en trouw aan den Wettigen Koning der Nederlanden*, wanneer een Bisschop van *Gend*, door 's Konings goedheid tot de hoogste waarde verheven, het voorbeeld van *afvalligheid, ontrouw en ongehoorzaamheid* aan zijn' Wettigen Vorst geeft, door zich aan het hoofd zijner Geestelijkheid te plaatsen, en, *tegen* zijnen Eed aan, *verstandhouding* met de Muitelingen te houden; hun raad by te wonen, tot hunne *verdachte verbindtenis* over te gaan, en plannen *ten nadeele van den Staat*, ja, tot den geheelen ondergang daarvan te helpen smeden, zich *tegen 't Wettige gezag te verzetten* en deel te nemen aan de Keus van een Bestuur, hetgeen den Vorst, *zijnen Heer en Koning*, vervallen verklaart van den Throon?

Hebben de onderhoorige Pastoren van dien Bisschop, beter dan hy, de heiligheid en onschendbaarheid van den Eed, ook door hen afgelegd, in acht genomen, zy, die hunne Parochianen hebben aangevoerd, om het schandelijke voorbeeld van hun Geestelijk Hoofd te volgen?

Heeft de Bisschop van *Luik* zich op een voordeeliger wijze onderscheiden, hy die eerst de *Amsterdamsche* Geestelijkheid in het geheim, tot het petitioneren genoopt, zich vervolgens met lust in de armen des verraads geworpen, elk woord van zijnen Eed verbroken, en boven dien het karakter van *Hollander* bezwalkt heeft? *)

*) Zie: Vaderlandsche Bedenkingen op den Herderlijken Brief

Heeft de Bisschop van *Namen* zich Christelijk gedragen, hy, die alles aan den Koning moet danken, die zich steeds als trouw onderdaan, en als verdediger van 's Konings Rechten trachtte te doen voorkomen? Of heeft hy, niet even zoo als zijn amptgenoot van *Luik*, door zijn' Rondgezonden Brief, het onwettige gezag en zijne daden erkend, zich daaraan vrijwilliglijk overgegeven en alle *trouw* en *gehoorzaamheid jegens zijnen wettigen Koning en Heer*, tegen zijnen Eed aan, geschonden?

Heeft de Aartsbisschop van *Mechelen*, met alle weldaden en gunsten overladen, meerder blijken van trouw en gehoorzaamheid aan zijnen *wettigen* Vorst, meerder blijken van gehechtheid aan zijnen Eed gegeven, hy, die zich niet ontzien heeft, aan het opgeworpen Congres der Muitelingen een' brief te schrijven, waarin hy niet alleen het gezag er van erkent, maar zoo onbeschaamd is, eene menigte valsche en leugenachtige klachten tegen de wettige Regering uit te braken? Is dit, de *Grondwet der Nederlanden onderhouden en handhaven*, gelijk hy gezworen heeft? Is dit aan zijn' Eed getrouw-blijven, van *by geene gelegenheid, en onder geen voorwendsel, hoe ook genaamd, van de Grondwet te zullen afwijken, of toe te stemmen, dat daarvan afgeweken worde*; voorts de *onafhankelijkheid van den Staat*

van Zijne Hoogwaardigheid den Heere Bisschop van *Luik*, een met veel kennis van zaken en gematigdheid geschreven Werkjen, uitgegeven, te *Gorinchem*, by J. NOORDUYN, 1830.

te zullen bewaren en beschermen? En beteekenen dan voor hem, en zijne medeplichtigen, de heilige woorden: *zoo waarlijk helpe my GOD-ALMACHTIG, niets meer!!! ó Tijden, ó Zeden!* — Zulke voorbeelden worden er gegeven door de Hoofden der Kerk, door mannen, van wie de Apostel PAULUS zegt: »Geeft acht op U-zelfen en op geheel de »Kudde, waarover U de H. Geest tot Bisschoppen »gesteld heeft, om de Kerke Gods te bestieren, »welke Hy met zijn bloed verworven heeft." *)

Kerkvoogden, aan wie de dure verplichting is opgelegd, »om de Schapen van JESUS-CHRISTUS te »hoeden en te weiden ten eeuwigen leven, en om »hunne Kinderen den weg aan te wijzen, dien zy, »zoowel met betrekking tot hun Geloof als tot hunne »zedes, te bewandelen hebben.

Indien men den zedelijken staat van het tegenwoordige *België*, naar het gedrag van zijne Bisschoppen en Priesters moest beoordeelen, zoo zou dit een treurig tooneel opleveren, en den walg der Hollanders tegen hen vermeederen, waartoe geene aanleiding mag gegeven worden. De Geestelijkheid is thands waarlijk niet meer zoo, als zy tijdens de vroegere *Fransche* omwenteling was, daar men toen eene menigte dier Priesters liever den dood en alle gevaren, gevangenis en *deportatie* zag ondergaan, dan trouwloos en verraderlijk tegen het Wettige Gezag te handelen. Indien de beschaving, en met

*) *Handel.* 20: 28.

haar, de zedelijkheid, op andere punten in *België*, mag zijn vooruitgegaan, dan is zy hier gewis, by de Priesters, verre terug getreden, hetgeen trouwens niet vreemd is, daar die Geestelijken algemeen, zoo in- als buitenlands, bekend staan voor de onkundigste lieden, welke men ergens elders aantreft.

Men zou zich moeten verbazen, indien *zulke* wezens nog eenigen invloed op het betere gedeelte der Belgen zouden uitoefenen kunnen; — en toch, als men de ondervinding raadpleegt, moet men zien, dat dezelfde mannen, die in alle beschaafde Belgische kringen, ten spot, ja, de verachting van het gezelschap zijn, in de tegenwoordige gesteldheid van zaken, tot zelfs in het Congres, welke leden voor de *BLOEM* van *België* worden gehouden, zoo zeer de bovenhand hebben, dat zy al hunne verderflijke aanmatigingen hebben weten door te zetten.

Doch laat ons uit dit alles geene verkeerde gevolgen trekken, het kaf niet voor het graan aanzien, en dus deftige en eerlijke Belgen niet verwarren met de leden van het Congres, die reeds ten spot van geheel Europa zijn; houden wy ons bovendien overtuigd, dat de toegevendheid aan de Geestelijken van hunnen kant niet anders is, dan eene gedwongen fraaiheid, daar die Gepeupel-vertegenwoordigers zeer wel weten, dat de geheele Omwenteling haren oorsprong aan de Priesters verschuldigd is, en deze de echte leidlieden en vrienden van het wuft gemeen zijn; het-geen blin-

delings opvolgt, wat hunne Geestelijken voorschrijven, en hetwelk, op de stem van zijne aanvoorders, de leden van het Congres even gretig zou aanvalen, als vroeger, ten aanzien van het Wettig Gezag is geschied!

Doch wat moet er van dit alles worden? Welke denkbeelden van Zedelijkheid, Godsdienst en Deugd, van de Heiligheid des Eeds, moet de Roomsche-Katholieke Leek zich vormen, wanneer Bisschoppen en Priesters, dit alles met voeten schoppende, zulke voorbeelden geven? —

Eer en achting zij daar en tegen den Roomsche-Katholijken Geestelijken in 't oude *Nederland*, die, doordrongen van de Heiligheid van Eed en plicht, niet slechts hunnen Koning trouw en gehoorzaam blijven, maar openlijk, op alle plaatsen, het gedrag hunner Amptgenooten in *België* afkeuren, en door medewerking, door giften ter verdediging van het Wettige Gezag, bewijzen, dat het hun daarmede ernst is, en zy den leer: *Geef den Keizer, wat des Keizers is!* — *Zijt het Wettige Gezag onderdanig!* diep in hun harte hebben gegrift. — (1.)

(1.) Zie bovenal toch het uitmuntend Werkje: *DE OPSTAND EN AFVAL DER BERGE*, GETOETST AAN DEN GEEST DES CHRISTENDOMS, DOOR EEN' ROOMSCH-KATHOLIK PRIESTER. — Te *Leiden*, by S. en J. LUCHTMAKS; 1831; blz. 17.

BYLAGE B.

{ *Algemeen bekende voorwaarden. 1.)*
 { *De bekende 18 Artikelen. 2.)*

Onder 't afdrukken, verschijnt in 't licht een niet geheel onbelangrijk Werk van een weldenkend man, die zeer ijvert voor de goede zaak; wy bedoelen het: Staat en Geschiedkundig overzigt van de Belgische omwenteling in 1830—1831, in betrekking tot het *Oude-Nederland*, door F. J. HALLÉ. Te 's Gravenhage by J. P. BEEKMAN, Hrz.; 1831. Wy nemen daaruit over van blz. 261 en volg. de

Slotsom van de Protocollen der Londensche Conferentie van 20 en 27 Januarij 1831.

BIJLAGE A TOT HET PROTOCOL N°. 12,
 VAN 27 JANUARIJ 1831.

Grondslagen, bestemd om de scheiding van Holland en België te vestigen.

1. *Fondamentele schikkingen.*

Aart. 1. De grenzen van Holland zullen berusten al het grondgebied, alle de plaatsen, steden en

1.) 1. Stuk, blz. 26, reg. 7. 2.) 1. Stuk, blz. 38, reg. 16.

oorden, die, in het jaar 1790, aan de voormalige Republiek der vereenigde Nederlanden toebehoorden. (*)

(*) AARDRIJKSKUNDIGE TOESTAND VAN DE OUDE VEREENIGDE NEDERLANDEN, IN 1790.

In 1790 bestond de Republiek der *Vereenigde Nederlanden*, welker grondslagen reeds in 1579, bij de Unie van Utrecht, waren gelegd geworden, nog ongeschonden. Later werden, door tusschenkomst der Franschen aanmerkelijke veranderingen daarin gebragt, die echter geheel hersteld werden.

In 1790 bestond dezelve uit de gewesten *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen*, (en Landschap) *Drenthe*, benevens de *Generaliteits-landen*.

Om deze laatste landen rees een aanmerkelijk verschil, door de Belgen in het midden gebragt. Het is van belang, derzelver ligging, en de steden, daaraan behoorende, na te gaan.

De *generaliteits-landen* werden door de krijgsmagt der gevestigde Republiek op den vijand veroverd. Na het sluiten van het verband van vereeniging te *Utrecht*, in 1779 werden die landen, onder het gemeenschappelijk eigendom dier vereenigde gewesten aangemerkt. *Drenthe* bleef onder derzelver bescherming, de *Generaliteits-landen* bestonden uit een *gedeelte* der voormalige Oostenrijksche gewesten en waren, 1 *Braband*, 2 *Vlaanderen*, 3 *Limburg* (of het land van *Overmaas* en *Oppergelderland*).

ART. 2. België zal zamengesteld worden uit al de overige gedeelten van het grondgebied, hetwelk, bij de verdragen van 1815, den naam van het ko-

I.

BRABAND.

Van het gewest *Braband* behoorde tot de *Generaliteits-landen Staats-Braband*. Dit bevatte de kwartieren *'s Hertogenbosch A Antwerpen B*, (gedeeltelijk) benevens de stad *Maastricht*, en het graafschap *Vroenhof C*.

A.

KWARTIER 'S HERTOGENBOSCH.

1. De *Majory van 's Hertogenbosch*, waaronder ook de vesting *'s Hertogenbosch*.
2. De *Baronny* of het land van *Kuik*, waaronder de stad *Grave*.
3. De Heerlijkheid *Ravenstein*, waaronder de stad van dien naam.
4. Het Graafschap *Megen*, waaronder de stad *Megen*.

B.

EEN GEDEELTE VAN HET KWARTIER ANTWERPEN.

Hiertoe behoorde:

1. De *Baronny van Breda*, waaronder begrepen de steden *Breda* en *Oosterhout*.
2. Het Marquisaat *Bergen*, waaronder *Bergen-op-Zoom*.
3. De Heerlijkheden *Willemstad*, *Prinsenland* en *Steenbergen*, waaronder de steden *Willemstad* en *Steenbergen*.

ningrijk der Nederlanden ontvangen had, bekou-
dens het groot Hertogdom Luxemburg, hetwelk,
uit anderen hoofde, door de Vorsten uit het huis

C.

DE STAD MAASTRICHT EN HET GRAAFSCHAP VROENHOF.

Maastricht (stad en vesting); in het Graafschap, de
dorpen *Wille, Montenake* en *Heukelom*.

II.

VLAANDEREN.

Het *Vrije Sluis A*, het *Hulster Ambacht*, of de vier
Ambachten B.

A.

Hierin de steden *Sluis*, *Aardenburg* en *Oostburg*.

B.

Hierin de steden *Hulst*, *Azel*, *Sas van Gent* en de
landen van den *Doelen* en *Ketenissen*, oostwaarts aan
de *Schelde* gelegen.

III.

STAATS-LIMBURG.

De steden *Wijk* (tegen over *Maastricht*), en *Val-
kenburg*.

STAATS-GELDERLAND (deel van *Opper-Gelderland*.)

De vestingen *Venlo* en *Stevenswaart*, enz.

In 1814 werd de souvereiniteit der *Vereenigde Neder-
landen*, waaronder de *Generaliteits-landen*, verklaard
te berusten in WILLEM FREDERIK, *Prins van Oranje*.

In 1815, toen de *Vereenigde Nederlanden* aan *België*
werden verbonden, werd het gewest, dat den naam van
Noord-Brabant bekwam, te zamengesteld met het ge-

van Nassau bezeten wordende, een gedeelte van het Duitsche verbond uitmaakt, en zal blijven uitmaken.

ART. 3. Het is de bedoeling, dat de beschikkingen der artikelen 108 tot 117 ingesloten, der algemeene Weener-kongres-akte, betrekkelijk de vrije vaart op de bevaarbare stroomen en rivieren, toegepast zullen worden op de stroomen en rivieren, welke het Hollandsche grondgebied en dat van België doorloopen.

ART. 4. Daar echter uit de grondslagen, vastge-

deelte der *Generaliteits-landen*, *Staats-Brahnd* genaamd, uitgenomen *Maastricht* en het Graafschap *Vroenhof*. Deze oude Staatsche bezittingen, benevens *Staats-Limburg* (het land van *Overmaas* en *Staats-Gelderland*), vormde het gewest *Limburg*, waarvan *Maastricht* de hoofdstad. *Staats-Vlaanderen* werd vervolgens onder het gewest *Zeeland* begrepen.

De staatkundige verwikkeling en de voorgestelde afscheiding plaatsten de Vereenigde Nederlanden op het vorig standpunt van 1790 terug, en deed als van zelf de aardrijkskundige verdeeling, die door de vereeniging met België in de gewesten was gemaakt, vervullen. Dat de *Generaliteits-landen* weder als van-zelf aan de oude *Nederlanden* kwamen, behoeft nauwelijks melding.

Bij BRENDER à BRANDIS en BACHINE vindt men alle dorpen, tot die voormalige *Generaliteits-landen* behoorende, aangeteekend.

steld bij de artikelen 1 en 2, volgen zoude, dat sommige bezittingen van Holland en van België wederkeerig in elkanders grondgebied zouden ingesloten liggen, zoo zullen er, door de zorg der Vijf Mogendheden, zoodanige ruilingen en schikkingen tusschen de beide landen tot stand gebracht worden, waardoor aan beiden het wederkeerig voordeel zoude worden verzekerd, van eene vrije gemeenschap tusschen de steden en plaatsen, welke binnen hunne grenzen begrepen zijn.

ART. 5. Tot uitvoering der voorgaande artikelen 1, 2 en 4 zullen Hollandsche en Belgische grenscheidings-kommissarissen, binnen den kortst mogelijken tijd in de stad Maastricht bijeenkomen, en overgaan tot het bepalen der grenslijn, welke Holland van België moet afscheiden, overeenkomstig de tot dat einde, in de bovengemelde artikelen 1, 2 en 4, vastgestelde beginselen.

Dezelfde kommissarissen zullen gemagtigd worden om zich te verstaan over de ruilingen en schikkingen, waarvan gesproken wordt in art. 4; en indien er onder deze kommissarissen, hetzij ter zake van deze noodwendige schikkingen, hetzij, in het algemeen, bij de werkzaamheden der grenscheidings-geschillen mögten rijzen, welke niet in der minne konden vereffend worden, dan zullen de vijf Hoven bemiddelend tusschen beide komen, en de geschillen vereffenen, op de wijze, die het meest overeen zal komen met de beginselen, vastgesteld bij dezelfde artikelen 1, 2 en 4.

ART. 6. België zal, in deszelfs grenzen, zoo als die overeenkomstig deze zelfde beginselen zullen vastgesteld worden, voor altijd eenen onzijdigen staat uitmaken. De vijf Mogendheden waarborgen aan hetzelfde deze duurzame onzijdigheid, als mede de uitgestrektheid en de onschendbaarheid van deszelfs grondgebied, binnen de voormelde grenzen.

ART. 7. Uit billijke wederkeerigheid zal België gehouden zijn, om deze zelfde onzijdigheid jegens alle de overige staten in acht te nemen, en geene de minste inbreuk te maken op derzelver in- en uitwendige rust.

ART. 8. De haven van Antwerpen zal, overeenkomstig artikel 15, van het verdrag van Parijs van 30 Mei 1814, voortdurend bij uitsluiting eene handelshaven blijven.

ART. 9. De vijf Mogendheden behouden zich voor, om zoodra de schikkingen ten opzichte van België vastgesteld zijn, en behoudens het regt van derden, de vraag te onderzoeken, of het mogelijk zoude zijn, de weldaad der onzijdigheid, welke aan België gewaarborgd is, ook tot de naburige staten uit te strekken.

II. *Schikkingen, voorgesteld voor de verdeeling der schulden, en ten opzichte der handels-voorregten, welke daaraan het gevolg zouden zijn.*

ART. 10. De schulden van het Koninkrijk der Nederlanden, zoo als die ten laste der koninklijke

schatkist bestaan — te weten: 1°. de werkelijke schuld, 2°. de uitgestelde schuld; 3°. de onderscheidene schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat; 4°. de domein-losrenten, op speciale hypotheeken gevestigd: — zullen tusschen Holland en België verdeeld worden, naar evenredigheid van het gemiddeld bedrag der som, welke de beide landen, gedurende de jaren 1827, 1828 en 1829 in de directe belastingen en accijzen betaald hebben.

ART. 11. Daar volgens het bedoelde gemiddelde bedrag, bij raming op Holland $\frac{15}{31}$, en op België $\frac{16}{31}$, der bovengemelde schulden zullen komen, zoo zal België met een daaraan geëvenredigd gedeelte der rentebetaling belast blijven.

ART. 12. Ter zake van deze verdeling der schulden van het Koninkrijk der Nederlanden, zullen de ingezetenen van België het genot hebben van de vaart en de handel op de aan Holland toebehoorende kolonien, op denzelfden voet en met dezelfde regten en voordeelen, als de ingezetenen van Holland.

ART. 13. De werken tot algemeen of bijzonder nut, zoop als: vaarten, wegen of andere dergelijke, welke geheel of ten deele ten koste van het Koninkrijk der Nederlanden aangelegd zijn, zullen, met de daaraan verknochte voordeelen en lasten, toebehooren aan het land, waarin zij gelegen zijn. Het is de bedoeling, dat de kapitalen, welke voor het

aanleggen dezer werken opgenomen, en die bijzonderlijk daarop gevestigd zijn, onder de genoemde lasten zullen begrepen worden, voor zoo verre zij nog niet afgelost zijn, en zonder dat de reeds gedane aflossingen tot eene vereffening zullen mogen aanleiding geven.

ART. 14. Het beslag, hetwelk in België, gedurende de onlusten op de eigene goederen en domeinen gelegd is, zal zonder eenig oponthoud opgeheven worden; en het genot der voormelde goederen en domeinen zal onverwijld aan de wettige eigenaars terug gegeven worden.

ART. 15. België zal, ter zake van de verdeeling der schulden van het Koninkrijk der Nederlanden, met geene andere lasten bezwaard worden, dan die in de bovenstaande artikelen 10, 11 en 12 bepaald zijn.

ART. 16. De vereffening der lasten, vermeld in de gezegde artikelen, zal plaats hebben overeenkomstig de bij dezelfde artikelen aangenomen beginselen, en wel door eene vereeniging van Hollandsche en Belgische Kommissarissen, welke binnen den kortst mogelijken tijd in 's Gravenhage zullen bijeenkomen, vermits alle de voor zulk eene vereffening vereischte stukken en bescheiden zich in die stad bevinden.

ART. 17 Tot dat de werkzaamheden dezer Kommissarissen zullen afgelopen zijn, zal België gehouden zijn, om voorloopig, en behoudens nade-

re vereeniging, deszelfs verschuldigd aandeel in de rentebetaling en de vernietiging der schulden van het Koninkrijk der Nederlanden, bij te dragen, naar de evenredigheid, voortspruitende uit de artikelen 10 en 11.

ART. 18. Indien er bij de werkzaamheden der gezegde Kommissarissen, of in het algemeen bij de toepassing der bepalingen, wegens de verdeeling der schulden, geschillen mogten rijzen, welke niet in het minnelijke konden beslecht worden, dan zouden de vijf Mogendheden bemiddelend tusschen beiden treden, ten einde de geschillen, op de meest met diezelfde bepalingen overeenkomstige wijze te vereffenen.

(Getekend)

ESTERNAZY.

WESSENBURG.

TALLEYRAND.

PALMERSTON.

BULOW.

LIEVEN.

MATUSCEWIC.

Artikelen uit het protokol van 19 Februarij 1831 ; waarin het besluit is vervat van de gevolmagtigden der vijf Europesche Hoven, naar aanleiding van de tegen-verklaring der Belgische gezagvoerders, op het protokol van den 20. Januarij, 1831.

1°. Dat het de bedoeling blijft, gelijk het dit van den beginne af geweest is, dat de schikkingen, vastgesteld bij het protokol van 20 Januarij 1831, fundamentele en onherroepelijke schikkingen zijn ;

2°. Dat de onafhankelijkheid van België door de vijf Mogendheden niet zal worden erkend, dan op de voorwaarden en binnen de grenzen, welke voortspruiten uit de gezegde schikkingen van 20 Januarij 1831 ;

3°. Dat het beginsel der onzijdigheid en onschendbaarheid van het Belgische grondgebied, binnen de hierboven vermelde grenzen, in kracht, en voor de vijf Mogendheden verbindend blijft ;

4°. Dat de vijf Mogendheden, getrouw aan derzelve verbintenissen, zich het volle regt toekennen, om te verklaren, dat de Souverein van België door zijne persoonlijke gesteldheid aan de voorwaarden van het bestaan van België zelf beantwoorden, en aan de veiligheid der andere Sta-

ten voldoen moet; dat hij, zonder eenig voorbehoud, even als Z. M. de Koning der Nederlanden ten opzichte van het protokol van 22 Julij 1814 gedaan had, alle fundamentele schikkingen, vervat in het protokol van 20 Januarij 1831 aannemen, en zich in staat bevinden moet, om het vreedzaam genot daarvan aan de Belgen te verzekeren;

5°. Dat de vijf Mogendheden, na de vervulling dezer eerste voorwaarden, zullen voortgaan hunne zorg en goede diensten in het werk te stellen, ten einde van weêrszijden de verdere schikkingen worden aangenomen en uitgevoerd, welke, ten gevolge der scheiding van Holland en België, noodzakelijk zijn geworden;

6°. Dat de vijf Mogendheden het regt erkennen, uit krachte van hetwelk de andere Staten zoodanige maatregelen zouden nemen, als zij noodzakelijk mochten achten, om hun wettig gezag te doen eerbiedigen of te herstellen, in alle aan hen toebehoorende gewesten, waarop bij de bovengemelde tegen-verklaring aanspraak gemaakt wordt, en welke buiten het Belgische grondgebied gelegen zijn;

7°. Dat, — vermits Z. M. de Koning der Nederlanden, door het protokol van 18 Februarij 1831, zonder eenig voorbehoud is toegetreden tot de schikkingen, betrekkelijk de afscheiding van Holland en België, — elke onderneming der Bel-

gische gezagvoerders tegen het grondgebied, hetwelk bij het protokol van 20 Januarij, is verklaard, Hollandsch te zijn, beschouwd zoude worden als eene hervatting van den strijd, aan welken de vijf Mogendheden besloten hebben een einde te maken.

(*Geteekend*)

ESTERHAZY.

WESSENBERG.

TALLEYRAND.

PALMERSTON.

BULOW.

LIEVEN.

MASTUCEWIC.

Reeks van achttien artikelen, door de gevolmagtigden van Oostenrijk, Frankrijk; Groot-Brittannie, Pruisen en Rusland, vereenigd in de conferentie te Londen, aan de Nederlandsche regering voorgesteld; bij een schrijven aan den Minister van Buitenland-sche-Zaken, van den 27sten Junij 1831, als preliminair van een traktaat van vrede tusschen Holland en België.

De Conferentie, bezielde door het verlangen, om de zwarigheden te vereffenen; die alsnog aan de schikkingen der Belgische zaken in den weg staan, heeft gemeend, dat de volgende artikelen, die de voorloopige bepalingen van een vredes-verdrag zouden uitmaken, tot dit doel konden leiden. Zij heeft diensvolgens besloten, dezelve aan de beide partijen voor te stellen.

ART. 1. De grenzen van Holland zullen het geheele grondgebied, alle de plaatsen, steden en oorden bevatten, welke in den jare 1790 aan het voormalig Gemeenebest der vereenigde Nederlanden toebehoord hebben.

ART. 2. België zal zamengesteld worden uit al het overige grondgebied, hetwelk, bij de verdragen van 1815, den naam van Koninkrijk der Nederlanden erlangd had.

ART. 3. De vijf Mogendheden zullen hare goede diensten in het werk stellen, ten einde de *status quo* in het groot Hertogdom Luxemburg gehand-

haafd worde , gedurende den loop der afzonderlijke onderhandelingen , welke de Souverein van België met den Koning der Nederlanden en met het Duitsch verbond , ter zake van gezegd Groot-Hertogdom , zal openen ; en welke onderhandelingen afgescheiden zullen zijn van de vraag , nopens de grensscheiding tusschen Holland en België.

Het is de bedoeling , dat de vesting Luxemburg de vrije gemeenschap met Duitschland behoude.

ART. 4. Zoo het blijkt , dat het Gemeenebest der vereenigde Nederlanden in 1790 niet bij uitsluiting de souvereiniteit in de stad *Maastricht* uitoefende , dan zullen de beide partijen op middelen bedacht zijn , om zich te dezen opzigte over eene behoorlijke schikking te verstaan.

ART. 5. Daar uit de grondslagen , vastgesteld bij de artikelen 1 en 2 , volgen zoude , dat sommige bezittingen van Holland en België wederkeerig in elkanders grondgebied ingesloten zouden liggen , zoo zullen er tusschen Holland en België , in het minnelijke , zoodanige ruilingen gedaan worden , als wederkeerig voegzaam zouden kunnen worden geoordeeld.

ART. 6. De wederkeerige ontruiming van landstrecken , steden en plaatsen zal geschieden onafhankelijk van de schikkingen betreffende de ruilingen.

ART. 7. Het is de bedoeling , dat de bepalingen der artikelen 108 tot 117 ingesloten , van de algemeene Weener kongres-akte , betreffende de vrije vaart op de bevaarbare stroomen en rivieren , toe-

gepast zullen worden op de stroomen en rivieren, welke door het Hollandsche en het Belgische grondgebied loopen.

De ten uitvoer legging dezer bepaling zal binnen het kortst mogelijke tijdsverloop, geregeld worden.

De deelneming van België aan de Rijnvaart, langs de binnen-wateren, tusschen deze rivier aan de Scheldé, zal het onderwerp uitmaken van eene afzonderlijke onderhandeling tusschen de belanghebbende partijen, waarbij de vijf Mogendheden hare goede diensten zullen verleen.

Het gebruik van de vaart van Gent naar Ternerzen, en van de Zuid-Willemsvaart, beiden gedurende het bestaan van het Koninkrijk der Nederlanden gegraven, zal aan de ingezetenen der beide landen gemeen zijn; en er zal dienaangaande een reglement worden vastgesteld.

De uitwateringen zullen voor de beide Vlaanderen op de voegzaamste wijze geregeld worden, ten einde de overstromingen voor te komen.

Art. 8. Ter uitvoering van de voorestaande artikelen 1 en 2, zullen, binnen den kortst mogelijken tijd in de stad Maastricht, Hollandsche en Belgische commissarissen tot de grenscheiding bijeenkomen, en overgaan tot het trekken der grenslijn, welke Holland van België moet afscheiden, overeenkomstig de beginselen, te dien aanzien vastgesteld bij de artikelen 1 en 2.

Deze zelfde Commissarissen zullen zich met de

ruilingen bezig houden, welke, ten gevolge van art. 5, door de bevoegde magt der beide Staten, moeten gedaan worden.

ART. 9. België zal, binnen deszelfs grenzen, zoo als die, overeenkomstig de bij de tegenwoordige voorloopige bepalingen vastgestelde beginselen, zullen getrokken worden, te allen tijde eenen onzijdigen Staat uitmaken. De vijf Mogendheden, zonder zich in het inwendig beheer van België te willen mengen, waarborgen aan hetzelve deze duurzame onzijdigheid, als mede de uitgestrektheid en onschendbaarheid van deszelfs grondgebied, binnen de bij dit artikel vermelde grenzen.

ART. 10. Uit billijke wederkeerigheid zal België gehouden zijn, deze zelfde onzijdigheid jegens alle de overige Staten in acht te nemen, en geen de minste inbreuk te maken op derzelver in- en uitwendige rust, altijd behoudens deszelfs regt, om zich tegen allen vreemden aanval te verdedigen.

ART. 11. De haven van Antwerpen zal, overeenkomstig art. 15 van het verdrag van Parijs van 30 Mei 1814, voortdurend bij uitsluiting eene handels-haven blijven.

ART. 12. De verdeling der schuld, zal zoodanig plaats hebben, dat ten laste van elk der beide landen het geheel der schulden komt, waar mede oorspronkelijk, en vóór de vereeniging, de verschillende landstrecken bezwaard waren, die hun grondgebied uitmaken; en dat in eene billijke even-

redigtheid verdeeld worden die schulden, welke gedurende de vereeniging zijn aangegaan.

ART. 13. Onverwijld zullen er van weërszijden Kommissarissen ter vereffening bijeenkomen; het eerste onderwerp hunner handelingen zal zijn, het aandeel te bepalen, hetwelk België voorloopig, en behoudens nadere vereffening, zal moeten betalen voor de dienst van een gedeelte der renten van de schulden, in het voorgaand artikel vermeld.

ART. 14. De krijgsgevangenen zullen, veertien dagen na de aanneming dezer artikelen, van weërszijden teruggezonden worden.

ART. 15. Het beslag, hetwelk in de beide landen op bijzondere eigendommen gelegd is, zal onmiddellijk worden opgeheven.

ART. 16. Geen ingezeten der van weërszijden ontruimde plaatsen, steden en landstreken, zal, ter zake van zijn verleden staatkundig gedrag, aan eenig onderzoek onderworpen of verontrust worden.

ART. 17. De vijf mogendheden behouden zich voor, om hare goede diensten te verleenen, indien dezelve door de belanghebbende partijen mogten ingeroepen worden.

ART. 18. Deze artikelen, van weërszijden aangenomen zijnde, zullen in een definitif verdrag veranderd worden.

(Get.) ESTERHAZY, P. DE TALLEYRAND,
PALMERSTON, BULOW, MA-
TUSCEWIC.

DE

TIENDAAGSCHE VELDTOCHT.

Res proelia poscit.

Er moet gestreden worden.

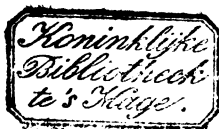
SAXO-GRAMMAT., L. II.

DERDE STUK.

Hoe't daer verginck falic hier na
 Vertellen alsoe als ic't versta,
 Na die waerheit die ic fach;
 Want ic die screef
 Deze yeeft die ic met ogen fach.

Doen. si vernamen dat hy kwam
 Tornich te hemwert/ doe nam
 Elk finen wech en de vloe
 In finen veste. Rechte alsoe
 Alsoe die Dieren den leeu vlien
 Daar sine horen/ eer sine sien.

JAN VAN HELU (*Kronijk*; 1288).

»Nadat, ten gevolge der gruwbaarste omkeering-
»ringszucht in het Zuiden van *Nederland*, ook
»'s Konings Leger, én door verraad, én door gewettigde
»scheiding, én door schermutselingen van
»meer of minder ernstigen aart, verbazend geschokt,
»ontwricht, ontzenuwd, en zelfs verre overde
»helft te niet gedaan was; zoo stonden evenwel
»daar, aan de grenzen van het eigenlijke *Vaderland*,
»op eens en als door eenen tooverslag, op nieuw
»schitterende keurbenden, uit de bloem des Volks en al
»wat edel denkt toegekomen, tot eenen koperen muur
»geschaard, waarop elke vijand den kop te pletter
»stoten zal."

By *Reijen*, in de Provincie *Noord-Brabant*, waren de
Troepen der II. Divisie Infanterie, onder het
Opperkommando van zijne Doorluchtige Hoogheid
den Heere Hertog van SAXEN - WEIMAR - EISENACH,

gedeeltelijk sedert den 8. Julij by een, nadat ook gedeeltelijk de I. Leger-Afdeeling, onder de bevelen van Zijne Excellentie den Heere Luitenant-Generaal Baron VAN GEEN reeds gedurende eene maand vroeger datzelfde kamp betrokken, en er zich tot den toen reeds onvermijdbaar schijnenden krijg volkomen toegereed had.

Op den 23. Julij toch zeide Prins FREDERIK, na eene inspectie in de bij het kamp gelegen heide van *Gilze*, tot de aanwezige Hoofd-Officieren, voor de tent van den Hertog van SAXEN-WEIMAR: »het »tijdstip is misschien zeer naby, Mijne Heeren, »dat Zijne Majesteit gebruik zal moeten maken van »de geestdrift der troepen, en van het verlangen, »om den vijand onder de oogen te zien, teneinde, »met het zwaard in de vuist, de Rechten van *Oud-Nederland* te doen gelden."

En kon 't anders, of ieder der gewapende Nederlanderen moest tot elke opoffering ontvlamd zijn, nadat de grijze CHASSÉ, even als de jeugdige VAN SPEYK, beiden getoond hadden, alles veil te hebben voor de zaak van het Vaderland, en geene andere bedoelingen te kennen, dan de eere van den heiligen Geboortegrond.

Den 31. Julij, des morgens, teekende de Koning het reeds eenige dagen gereed liggend Besluit, waarby het opperbevelhebberschap over het Leger aan den Prins van *Oranje* werd opgedragen.

Dienzelfden, avond, na het gewone Zondagsch-

Familie-diner ten Hove, vertrok Prins WILLEM naar *Breda*, alwaar Hy aan het Hôtel de *Prins-Kardinaal* afstapte, en terstond zijne eerste, in persoon gestelde Dagorder, uitvaardigde, waarin de Held van *Waterloo* zich op eene, zijn Geslacht waardige, wijze uitdrukte, en allen twijfel deed verdwijnen, die door sommigen nopens 's Prinsen karakter en Staatkundige bedoelingen was te weeg gebracht.

»Thands hoop ik," dus waren zijne woorden,
 »U met het zwaard in de hand, te overtuigen, dat
 »het bloed der *Nassaus* nog in mijne aderen vloeit,
 »en dat geen offer my te zwaar zal zijn, om het ge-
 »luk te verzekeren van dien geboortegrond, voor
 »wiens Onafhankelijkheid onze Voorouders zoo dik-
 »werf, met eenen gewenschten uitslag, legermachten
 »hebben bestreden, die de hunnen verre *in getal*,
 »maar geenszins *in moed* te hoven gingen."

De voor den Veldtocht bestemde Troepen, onder de bevelen van de Generalen VAN GEEN, SAXEN-WEIMAR, MEIJER en CORT-HEIJLIGERS, bedroegen ruim eene sterkte van 32,000 man, voorzien van 72 stukken geschut, en waren verdeeld in drie Divisiën benevens ééne Reserve-Divisie. Onze Zeemacht op de *Schelde*, voor *Andwerpen*, onder het Opperbevelheberschap van DAVID-BARON-CHASSÉ, en gekommandeerd door den Kolonel-Kapitein ter Zee KOOPMAN, bestond uit 161 bodems, zoo linie schepen als korvetten en brikken, 90 kanoneer- en 4 gewapende stoombooten.

Doch alvorens voet te zetten op vijandlijken bodem was ORANJE bedacht, om middelen te beraamen, dat de opgewonden, ja, verbitterde soldaat, by het overtrekken der grenzen, niet mocht vervallen in uitersten, strijdig met's krijgsmans-eer; alzoo zag eene Proclamatie het licht *aan de bewoners der gewesten, waar het Leger van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden zal doorgedrongen zijn*, en waarin bescherming en veiligheid, ja zelfs ondersteuning wordt gewaarborgd aan allen, die de goede zaak zijn toegedaan; terwijl gelijktijdig ons Leger door ORANJE werd aangespoord, om kalm, zonder wraaklust, en zelfs beschermender wijze het *Zuidelijke Nederland* met de wapenen binnen te gaan.

Zijne Koninklijke Hoogheid, Prins FREDERIK *der Nederlanden* was tevens door den Koning bestemd, om ORANJE, in diens Betrekking alomme op zijde te staan; en zoodanig nu verliet het groote Hoofdkwartier op den 2. Augustus, 1831, de Vesting *Breda*, een dag, die dáárom steeds merkwaardig blijven zal, omdat hy de eerste van die glansrijke *tien* is, die *Europa* hebben gedwongen, eerbied te betuigen, als weleer, voor het plekje gronds, ja klein in omvang, maar onbeschrijfbaar groot in zedelijke kracht.

Ten gevolge dier eerste beweging wordt het kamp by *Reijen* verlaten en verzamelt zich de I. Divisie voor *Chaam*; de II. vereenigt zich by *Alphen*; de

III. voor *Eersel* en *Bergeijk*; terwijl de Kolonne, onder de bevelen van den Generaal-Majoor Post, bestaande uit de Reserve-Artillerie, de Kurassiers en één Bataillon Schutters, te *Alphen* zamentrekt, en de Divisie van den Generaal CORT-HEIJLIGERS te *Eindhoven* en *Valkensweert* plaats neemt.

De Divisie van den Luitenant-Generaal VAN GEEN stond nog dien dag voorwaarts van *Baarle-Hertog* en strekte hare voorposten uit tot *Sondereigen* en *Baerle-Brugge*. By eerstgenoemde plaats viel een gevecht voor tusschen het 2. Bataillon Jagers en eenen Belgischen post van ongeveer 400 man, die tot *Merxplas* werden terug gedreven, met een verlies van drie Vrijwillige Jagers aan onze zijde. De Prins-Opperbevelhebber, hiervan den Koning bericht gevende, gebruikte daarby deze merkwaardige woorden: »*al de vrijwilligers van het 2. Bataillon Jagers werden gewond*; hiermede uitdrukkende, dat geen hunner zich, hoe ongewoon ook, aan het eerste en hevigste vuur des vijands niet gaarne had bloot gegeven.

De II. Divisie strekte zich van *Poppel* en *Welde* met hare voorhoede tot den *Eel* en *Ravels* uit; daar bood de vijand geduchten tegenstand; de beide Koninklijke Generalen waren getuigen van een scherp gevecht, waarin het 2. Bataillon der 18. Afdeling Infanterie, aangevoerd door den Majoor TEGELAAR, zijne krachten ontwikkelde tegen een vijandlijk Jagerkorps, dat door eenige Kavalerie

ondersteund werd. De Hertog van SAXEN-WEIMAR plaatste zich met den Kolonel BAGELAAR aan het Hoofd onzer tirailleurs, en beiden voerden te voet de kolonne met uitstekend gevolg tegen den vijand, die in de huizen van *Ravels* de wijk nam, of gedeeltelijk zich in het naastby gelegen bosch nestelde, en aldaar den moedigsten weêrstand bood; — met geveld geweer werd het dorp genomen, het bosch en de huizen van den vijand volkomen gezuiverd.

De Generaal-Majoor BOREEL, die de II. Brigade Kavalerie kommandeert, vereenigt zich voor *Eersel* met de III. Divisie, terwijl de Generaal-Majoor POST met zijne troepen als achterhoede by *Alphen* in bivouaq bleef.

Het Hoofdkwartier overnacht te *Baerle-Nassau*. De Kapitein der Infanterie VAN DEN BOSCH, dit plaatsjen allereerst, in zijne betrekking als Staf-Officier van Prins FREDERIK, binnenrijdende, ontmoette aldaar een Belgischen Douanier, die niet, dan voor de grootste overmacht, en na door een' wachtmeester der Maréchaussée een' sabelhouw over den arm ontvangen te hebben, zijne wapens wilde overgeven. Het is naderhand gebleken, dat slechts zéér weinige Belgen het uitmuntend voorbeeld van dezen hunnen dapperen wapenbroeder hebben gevolgd.

Dienzelfden dag formeerde zich ook nog van uit de Vesting *Breda* eene kolonne te *Groot-Zundert*, onder de bevelen van den Luitenant-Kolonel VEEREN; eene andere onder den Kolonel D'ABLAING

VAN GIESSENBURG naar de zijde van *Calmpthout*, te *Roozendaal*, en eene derde te *Bergen-op-Zoom*, onder kommando van den Majoor DE BOSSON naar den kant van *Capelle*; deze twee laatste werden in den rug ondersteund door een' Troep, bestaande uit *Zuid-Hollandsche* Schutterij en eenige kompagnien der 10. Afdeeling Infanterie, gekommandeerd wordende door den Majoor HERCKENRATH.

Van *Cadzand* af tot aan *Maastricht* werden tevens dien dag de militaire bewegingen zóódanig aangevangen, dat de geheele Armée kon gezegd worden voorwaarts gerukt te wezen, en het Hollandsche Leger, de grenzen overgetrokken zijnde, stond zich nu weldra met den Vijand in de vlakte van diens eigen bodem te meten.

De Belgische bezetting van *West-Wezel* en *Loenhout* trok, by het vernemen van ons geschut, terug, en vereenigde zich, zoo goed zy mocht, te *Brescaet*.

En hiermede neemt de dag van den 2. Augustus (1831) een einde, en worden de vijandlijkheden voor een oogenblik gestaakt, om reeds den volgenden middag ORANJE, gelijk eens den grooten MAURITS, met lauweren overladen, het aloude *Turnhout*, als Verwinnaar, te zien binnenrukken.

Den 3. Augustus, zéér vroeg in den morgen rukt de I. Divisie van *Baerle-Nassau* op, over *Sondereigen* en *Merxplas* naar *Beers* en *Vorselaere*, voor het grootste gedeelte rechts en links van den *And-*

werpschen straatweg bivouaquerende; de II. Divisie breekt een uur later op; de III. Divisie is te *Postel* en *Arendonck*, en het korps van den Generaal-Majoor Post tot op de *Ravelsche* heide voortgerukt.

Het Hoofdkwartier verlaat *Baerle* ten 6 ure in den ochtend; ORANJE bevindt zich aan het hoofd der I. Divisie.

De dag was ondragelijk warm en de marsch, veelal tusschen heggen, daardoor hoogstmoeielijk, zoodat vele Schutters een gedeelte hunner kleedingstukken uit de randsels achter lieten, en sommigen langs den weg bleven liggen.

By *Merxplas* vertoonde zich de eerste Belgische Deserteur, een korporaal van hun 10. Regiment; en bevond men, dat de boeren pieken tot weêrstand hadden ontvangen; doch deze hadden weinig lust, om zich daarvan te bedienen. Dit wapentuig werd op het Raadhuis vereenigd, gelijk later in al die plaatsen geschiedde, waar het, by aankomst onzer armee, gevonden werd.

Te *Vorselaere* haalden onze Lanciers de Vlag der Revolutie, met den Vrijheidshoed, van den toren, en brachten die den Prins-Opperbevelhebber. Het bleek door eenige Vijandlijke Douaniers, welke de Lanciers gevangen genomen hadden, dat voornamelijk, ja alleen, de Generaal DAINÉ het Belgisch Leger vertrouwen inboezemde.

Tusschen *Turnhout* en *Ravels* hield zich de Generaal NIELLON, met eene sterke vijandlijke afdee-

ling en eenige stukken geschut, in de bosschen, op, waaruit hy onze naderende kolonnes hevig beschoot, waardoor slechts aan onze zijde drie gewond werden, doch daaronder de kloeke fuselier der 7. Afdeeling Infanterie, VAN WEERD, wiens rechterbeen door een kanonskogel verpletterd en op het slagveld-zelf afgezet werd, waarby de Krijgsmann getuigde »dat het niets was, een been voor »het Vaderland te verliezen, maar dat hy het toch liever later gewild had, als hy nuttiger mocht kunnen »geweest zijn!» Hy werd met zijne gekwetste wapenmakers, en met twintig Belgische krijgsgevangenen, naar *Breda* vervoerd, aldaar door de geneeskundige dienst allervoortrefflijkst verpleegd, en later naar de Vorstlijke Ziekenzaal van *Neêrlands* beminde Kroonvorstinne, te 's *Gravenhage*, overgebracht.

Inmiddels begaf zich ORANJE tegen den middag, vergezeld van zijnen staf naar *Turnhout*, dat, volgens bekomen naricht, door de 2. Brigade der 2. Divisie, na eenige kannonschoten, met geveld geweer, in bezit genomen was; en waarby slechts eenige moeilijkheid had plaats gehad uit hoofde van het boschrijk terrein. Op 's Prinsen komst weêrgalmden de *hoera's* langs het breede marktplein, waar, in gesloten kolonnes, onze troepen geschaard stonden. In hun midden was een Vrijheids boom van buitengewone lengte opgericht, en daar boven de Belgische Vlag geheschen. Op last van den Her-

tog van SAXEN-WEIMAR hakten de Sappeurs den boom omverre, die, in stukken gehouwen, den gantschen nacht door branden bleef, en de omtrek verlichtte. Midlerwyl was, naar ORANJE'S verlangen, niet Zijne kleur, maar de *Hollandsche* Vlag opgestoken. Z. K. H. weigerde den hem aangeboden Eerewijn, zeggende: »wel als handhaver der » rechten van het Vaderland gekomen te zijn, maar » niet als een hulde begeerend Vorst."

Tegen den avond werd er besloten eene algemeene oproeping der bakkers van de stad te bewerkstelligen, teneinde te voorzien in het gebrek aan brood, veroorzaakt doordien er den vorigen dag niet gebakken had kunnen worden. Deze maatregel liep volkomen naar wensch, en met de beste orde af. Uit de kas van den stedelijken ontvanger werd eene som van *f* 28,000 in goud geld, als buit, gelicht, en tevens op het Stadhuis een groot aantal nieuwe, Engelsche, en door de Belgen achtergelaten geweren, welke de Grenadiers inruilden voor die minder goed waren, prijsgemaakt. De Prins-Opperbevelhebber had zijn intrek genomen ten huize van den Heer MESSEMAEKERS, by wien nog zoo even de *Belgische* Generaal NIELLON in verblijf was geweest. Deze meende, dat ons Leger onverwijld op *Andwerpen*, of wellicht langs *Lier* onmiddelijk naar *Brussel* zoude trekken; en daarom trachtte hy zijne troepen, zoo veel mogelijk, naar de zijde van gezegd stadjen te verzamelen. Zijne

vlucht uit *Turnhout* was evenwel met zoo vele overhaasting toegegaan, dat, toen onze troepen 's middags ten 2 ure de stad binnenmarcheerden, op vele plaatsen de maaltijd, voor de Belgische officieren toe bereid, gevonden en door de onzen genoten werd.

De Kolonne, waarvan wy vroeger gewag maakten, als uit de Vesting *Breda* geformeerd, had in den vroegen ochtend van den zelfden dag eene verkenning uit *Groot-Znndert* in de richting van *Westwezel* gedaan, met dat gevolg, dat de *Belgische* voorposten in ijl terugtrokken, met achterlating onder anderen van eene kist met pionniers-gereedschappen, die door de onze terstond dienstbaar werden gemaakt aan het slechten der vijandlijke verschaningen, zoodanig, dat het geschut ongehinderd den straatweg weder behouden kon.

Intusschen was in den avond van den 1. Augustus, ten half tien ure, door den Generaal der Infanterie CHASSÉ aan den Kommanderenden Generaal der Stad *Andwerpen*, TABOR, de Wapenstilstand opgezegd, en de vredevlag van de Citadel van *Andwerpen* ingehaald; tevens werd aan zijne onderhebbende Vloot gelast, om de *Schelde*, zooveel doenlijk, op te stevenen, die grootstendeels dan ook op den 2. post had gevat by *Pijp-tabak*; met dien verstande, dat geene vijandlijkheden van zijne zijde zouden aanvangen vóór na verloop van driemaal 24 uren, en dus niet vóór den 4. Augustus, 's avonds 9½ ure.

Andwerpen was met schrik geslagen, en langs alle

kanten stroomden er vluchtelingen hare wallen uit; en werd de toestand der ingezetenen nog daardoor verergerd, daar men hen gewaarschouwd had, om hun vee uit de weiden te halen aan de rechteroeverzijde van den dijk beneden de stad, dien de *Belgische* krijgsmacht onverwijd, tot keering van den vijand, zou doorsteken.

De Luitenant-Generaal DE KOCK, die den 2. zijn Hoofdkwartier van *Middelburg* naar *IJzendijke* had verplaatst, zond den Kolonel LEDEL naar het zoogenaamde *Verlaat* den vijand tegen; deze dappere krijgsman vereenigde daartoe al de troepen gestationeerd te *Schoondijke*, *Hoofdplaat*, *Oostburg* en *IJzendijke*, terwijl de Kapitein SCHWARTS zich naar den *Kapitalen-Dam* begaf, aan het Hoofd van die te *Bierliet* en omstreken gelegerd lagen.

Beide genoemde punten waren reeds den 2. Augustus, des morgens ongeveer acht ure, in handen onzer troepen; die bygestaan werden door de Kanoneerboot n°. 31, benevens eene Roei-Kanoneerboot onder den Kapitein-Luitenant MEURER; de *Belgen* waren verstrooid; de moedige Luitenant TIMMERMANS was de eerste, die de batterijen des Vijands beklom.

Tegen een ure des middags verzamelden de *Belgen* zich weder, en vertoonden zich op nieuw in een vrij aanzienlijk getal naar de zijde van het *Verlaat*; aanhoudend was het tirailleurvuur, afgewisseld door kanonschoten; evenwel ten vijf ure

is de vijand volkomen geslagen; de Kolonel LEDER overlaadt zich by die gelegenheid met roem; het tweede Bataillon der 5. Afdeeling Infanterie legt op den 2. en 3. Augustus een strijd lust aan den dag, die allen lof te boven gaat, evenzeer als de Schut-tery van *Walcheren* onder de bevelen van de Kapiteins DEINEMA en SPAAN; slechts twee dooden en twaalf gekwetsten zijn aan onze zijde, waaronder de 2. Luitenant WENTHOLT.

Onderwijl de Luitenant-Generaal DIBBITZ vóór *Maastricht* op verscheidene plaatsen verkenningen had doen bewerkstelligen, en den Vijand door eene klokke en kalme houding ontzag en vrees inboezemde, wilden ook de zeerobben en soldaten der op de *Schelde* gestationeerde flotille van hunnen kant deel hebben aan den roem van den 3. Augustus; daartoe werd er by het Fort *St. Marie* ontscheept, de *Belgischen* Vlag neêrgehaald door den Luitenant GOUDOEVER van de 2. Afdeeling, de sterkte genomen, waarop vier stukken geschut, en de *Holland-sche* Vlag geheschen door den Adelborst der 1. klasse SCHOCKE; dit alles geschiedde onder bevel van den Kapitein-Luitenant ter Zee LANS, aan het hoofd van 400 Matrozen, vereenigd met 300 Infanteristen van de 2. en 9. Afdeeling, en twee veldstukken van de Forten *Lillo* en *Liefkenshoek*, en ondersteund door de Brikschepen *Euridice* en *Dolphijn*. Het gevecht was warm en hield twee volle uren aan; wy telden zes gekwetsten; *Calloo* werd grootsten-

deels in de asch gelegd, en *Pijptabak* door een detachement, onder bevel van onzen Luitenant ter Zee van VLOTEN genomen; waarna er, onder dekking van het geschut, door de onzen een bepaalde doorsteking van den *Scheldedijk* werd ondernomen en voltooid, waardoor de gemeenschap der Vaderlandsche Vloot met het Kasteel van *Andwerpen* vrij bleef en verzekerd, niettegenstaande het Belgisch *Fort du Nord* daartoe alle mogelijkheid scheen benomen te hebben.

Dusdanig was de stand van zaken tot en met den 3. Augustus, en het Hoofdkwartier altijd nog te *Turnhout*.

Des morgens van den 4. Augustus ten 6 ure verlaat de II. Divisie *Turnhout*, den weg nemende naar *Gheel*, terwijl de 1. Brigade der 1. Divisie gemelde stad bezet houdt, en de 2. Brigade te *Vorselaere* verblijft. De III. Divisie marcheert op *Moll* en omstreken; de 2. Brigade Kavalerie neemt hare stelling voorwaarts van die plaats, en de Brigade van den Generaal-Majoor Post te *Castelr  e* met de Reserve - Artillerie. De Luitenant-Generaal CORTHELIGERS ontvangt in zijn Hoofdkwartier te *Eindhoven* bevel, om op *Hechtel* te marcheren; reeds den 3. had de onder zijne bevelen staande Divisie eene demonstratie naar den kant van *Hasselt* gedaan, en was tot naby den Vijfden Tol boven *Valkensweert* voortgerukt; zy had *Lommel* bezet, en alle dorpen oostwaarts van den straatweg, zoo als *Over-*

en *Nederpelt*, tot *Hamont* onderzocht; daarby zijn zeven gewapende tolbedienden in onze handen gevallen; *Bergeijk*, *Borkel* en *Luiks-Gestel* werden door de III. Divisie almede bezet; de Marsch-Kolonne uit *Breda* trekt van *Groot-Zundert* naar *West-Wezel* en neemt positie vóór dat dorp.

Des avonds ten 8 ure kwam de Kolonne van den Luitenant-Kolonel LEICHER, bestaande uit *Overijsselsche Schutterij*, en, naar wy opgaven, van *Bergen-op-Zoom* uitgerukt, in *Brabandsch-Putten* aan, waar zy zich in het open veld legerde, onder het uitzenden van sterke patrouilles, tot onderhouding der gemeenschap met de kolonne van den Kolonel D'ABLAING VAN GIESSENBURG, die dienzelfden avond by *Calmpthout* was aangekomen, en aldaar insgelijks een bivouack had doen opslaan; de Majoor HERKENRATH had post gevat te *Ossendrecht*; de Majoor DE BOSSON keert binnen de vesting terug, vanwaar hy met zijne troepen was uitgegaan, nadat hy aan gene zijde van *Capelle*, tot waar hy was voortgerukt, door eene zeer sterke vijandlijke overmacht aangetast, tot eene rugwaartsche beweging naar *Putten* genoodzaakt werd, waarby, ten gevolge van het kwetsen en gevangen raken van onzen Majoor KINSCHOT van de *Zuid-Hollandsche Schutterij*, eenige verwarring ontstond; doch die Majoor is, by de uitwisseling der krijgsgevangenen, weder gelukkig, schoon nog niet van zijne wonden hersteld, teruggekeerd.

Gelijk wy zagen bevond zich de Divisie van den Hertog van SAXEN-WEIMAR steeds aan het hoofd des Legers, en deze was 'tdan ook, die op den 5. Augustus uit *Gheel* naar *Diest* marcheert, als waardoor de voorhoede van ORANJE reeds de Provincie *Zuid-Brabant* genaderd is; *Schaffen* en *Webbecom* worden door haar bezet, terwijl de 1. Brigade der I. Divisie haar te *Gheel* afflost en vervangt, de 2. Brigade dier Divisie van *Vosselaere* naar *Casterlé* oprukt, een paar bataillons te *Lichtaert*, en twee Eskadrons Lanciers te *Thielen* post houden.

Op den weg van *Castelré* waren al de huizen tot by *Gheel* verlaten, en in dit laatste plaatsjen ook het Bestuur gevlucht.

De III. Divisie begeeft zich van *Moll* naar *Berlingen* en bezet tevens *Paël* en *Coersel*; de 2. Brigade Kavalerie is gedeeltelijk te *Beverloo*; de Reserve-Kolonne van den Generaal-Majoor Post met hare Artillerie en Infanterie te *Veerle*, en de Kurassiers te *Voorst*.

De Prins-Opperbevelhebber verlegt, na al de brieven gelezen te hebben, welke de Generaal VAN GEEN, door het aanhouden van den postrijder, in handen had gekregen, zijn Hoofdkwartier naar *Gheel*, en bericht van daar den Koning, dat de armée op den 5. eene voordeelige, en, uit een militair oogpunt beschouwd, gewichtig-voorwaartsche beweging voltooid heeft.

Had de moedige Kolonel KNOLL van de 18. Af-

deeling Infanterie reeds in de nabijheid van *Ravels* uit den mond des Hertogs van SAXEN-WEIMAR de vleiende verklaring mogen hooren, dat de dapperheid van zijn Korps alléén genoegzaam ware, om de Vaderlandsche wapenen met onsterflijke eer te tooien; in den morgenstond van den 5. Augustus werd de stempel gedrukt op dit vereerend gezegde, toen ORANJE met FREDERIK *der Nederlanden*, by een halt der II. Divisie, het 2 Bât. van 's Kolonels Afdeeling gelastte, om zich te scharen in bataille; het geweer werd gepresenteerd; de Koninklijke Opperbevelhebber richtte het woord tot den dapperen Majoor TEGELAAR, dankte hem op eene treffende wijze voor zijn manmoedig gedrag, by *Poppel* aan den dag gelegd. en reikte hem, ten bewijze van zijner Majesteits tevredenheid, het Kruis der Militaire Willemsoorde over, waarna hy, niet als Vorst, maar als Wapenbroeder den onversaagden Majoor omarmde, hetgeen met niet minder hartelijkheid door ORANJES broeder, den Hertog-Generaal, en andere Legerhoofden werd nagevolgd.

Diest, hoe gunstig ook voor den vijand, in ons nadeel, gelegen, werd echter volstrekt niet verdedigd; men vond er alles verlaten en slechts eenige achtergebleven soldaten en *gardes-civiques*, die aldaar, en naar elders, tot hunnent terugkeerden. De trein deed aanwinst van eenige achtergelaten remonte-paarden.

De Kolonel KNOLL van de 18. Afdeeling werd in

deze stad, even als later te *St. Truijen* en *Thienen*, met het Plaatselijk Kommandantschap belast.

Midlerwyl trok het Flank-Bataillon der 13. Afdeeling Infanterie, behoorende tot de III. Divisie, langs eenen omweg, door het dorp *Olmen* tot *Quaet-Mechelen*, teneinde den Marsch dier Legerafdeeling tot daartoe op den rechterflank te verzekeren, en begaf zich de Divisie-zelve door *Oostham* mede derwaarts, om verder op *Beerlingen* te marcheren. De voorhoede van dat Flank-Bataillon, te *Oostham* gekomen, werd aldaar door het tirailleur-vuur van een twee honderd tal geregelde *Belgen* van hun 10. Regiment, dat te *Beerlingen* stond, en zamen 800 man sterk was, begroet. Dadelijk storten er de Jagers op in, en verstrooien den vijand met zooveel drifts, dat hy wapenen, bajaadjen, equipment, in één woord alles, achterlaat. Een luid *hoerah* steeg by de geheele Divisie op; de Schutters, die op marsch eenigzins achterlijk gebleven waren, bevonden zich als toen oogenblikkelijk op hunne plaats; ongehinderd ging de tocht der voorhoede thands weêr door, en sloot zich het Flank-Bataillon-zelf te *Quaet-Mechelen* daarby aan; maar naauwelijks waren onze troepen tot by *Beerlingen* genaderd, of *Leydens* Hoogeschool had reeds het verlies van den jongen *BEEKMAN* te betreuren, daar de *Belgen*, die in de huizen verstoken waren, op het alleronverwachts het vuur openden; twee andere Kweekelingen van *Minerva*, *HUET* en *STOLLÉ*, werden gewond; de eer-

ste in zijne dije te *Oosham*, by het doen eener verkenning en waar de *Leydsche* Jagers het eerst in het vuur kwamen; de laatste mede te *Beerlingen* door beide billen getroffen.

De vijand evenwel door de *Leydsche* Jagers en het gezegde Flank-Bataillon aangetast, werd genooddwongen, zijne positie te verlaten; velen vielen in onze handen, anderen redden zich, begünstigd door het berg- en boschrijk terrein, met de vlucht; doch de meesten dezer geraakten naderhand by *Pael* in de macht der Dragonders en van het 2. Bataillon der 13. Afdeeling Infanterie.

De Divisie-Generaal MEIJER vestigde zijn Hoofdkwartier 's namiddags ten 3 ure te *Beerlingen*, waar een aantal muzikinstrumenten van het 11. Belgische Regiment, eene kar met kleedingstukken en het paard van een' Belgischen Hoofdofficier, hetwelk alles zich op de markt bevond, den onzen tot buit werd. Een der Jagers verwisselde de Belgische vlag voor het Oranje-vaandel op den toren.

Zijne Excellentie de Luitenant-Generaal der III. Divisie had ondertusschen te *Beverloo*, *Pael* en *Coersel* gedeelten van troepen gedetacheerd; de overige korpsen bivouacqueerden rond *Beerlingen*, hetwelk door de *Leydsche*, *Groninger*- en *Noordhollandsche* Jagers bezet werd.

De Luitenant-Generaal CORT-HEIJLIGERS kreeg bericht van des Generaal MEIJERS komst in *Beerlingen*, waarby hy tevens uitgenoodigd werd, met zijne Re-

serve-Divisie links af, door het *Limburgsche* en langs den straatweg op *Hasselt*, de algemeene beweging te volgen, als linkervleugel van het Leger.

Nauwelijks had de Prins-Opperbevelhebber een Hem te *Diest* op het raadhuis aangeboden Ontbijt genoten, of onverwachts werd er *alarm* geslagen, en men zeide, dat zich de Vijand voor de poort vertoonde, welke *ORANJE* binnen gekomen was. De Prins ijldes er heen, en vond, tegen de helling van de hoogte aan de andere zijde der stad, te *Schaffen*, het 2. Bataillon der 4. Afdeeling *Zuid-Hollandsche* Schutterij, onder den Luitenant-Kolonel *HOLLE*, in quarré en gedekt door 2 Kompagniën *Tirailleurs* van het 2. Battaillon der 18. Afdeeling. De Luitenant *VAN WAAS* lag door een kogel in het hoofd getroffen voor een huis dood neder. Eenige passen van daar knielde een welgekleed Jongeling, die door vier Schutters met eeden beschuldigd werd, dat hy dien Luitenant van hun Bataillon verraderlijk uit eene kleine woning getroffen had; hy daarentegen bezwoer zijne onschuld, en bad den Prins, om te mogen worden verhoord voor eenen Krijgsraad; hy werd in hechtenis genomen, doch tegen den avond op *ORANJE*'s last ontslagen, schoon de zaak duister bleef, en de schijn tegen den beschuldigde was; doch de tijd liet niet toe, een naauwkeurig onderzoek, ten minste dáár ter plaatse, te bewerkstelligen.

De Prins keerde hierop terug naar *Gheel*, na vijf-

tien uren te paard gezeten te hebben, en door stortregens getroffen te zijn. ORANJE bezocht, verzeld van Prins FREDERIK en eenen kleinen staf, 's namiddags in de *Dymphna*-kerk, te *Gheel*, het nederig graf van FILIPS-WILLEM Graaf VAN BUREN, oudste zoon van WILLEM I.; in diezelfde Kerk is ook de prachtige begraafplaats van de Familie de MERODE.

In den avond van dezen 5. Augustus ontmoette de *Amsterdamsche* Schutlery, tot de Reserve-Divisie behoorende, en gekommandeerd door den Luitenant-Kolonel LUDEN, te *Hechtel* omstreeks 600 man vijandlijke krijgsbenden, die, na eene korte schermutseling, doch waarby zich de Schutters in weinige oogenblikken met roem en eer overlaadden, op de vlucht werden gedreven.

Ofschoon onder dagteekening van den 3. Augustus zich de Minister van Buitenlandsche zaken van LEOPOLD gewend had by Missive tot Zijne Excellentie den Heere Generaal der Infanterie Baron CHASSÉ, daarby te kennen gevende, dat de stad *Andwerpen*, even als het overige *België*, begrepen wordende in de wapenschorsing van 20 November, 1830, hy die stad in de menschlijkheid van den Generaal aanbeveelt, tot zoo lang de bemiddelende Mogendheden, tot wie zich LEOPOLD deswegens terstond gewend had, daarover zullen beslist hebben, — zoo werd van onze zijde, op den 4. Augustus, van uit het kasteel van *Andwerpen* bericht, dat den Heere Opperbevelhebber TABOR de hervatting der vijandlijk-

heden *officieel* en te zijnen tijd was kenlijk gemaakt, als waarvan het eindigen der overeenkomst van 5. November 1830 slechts een gevolg is; en deed de Generaal-Slot- en Oppervlootvoogd in den morgen des 5. Augustus, met het aanbreken van den dag, den *Belgischen* Post by het dus genaamde *Melkhuis* aanvallen en verdrijven.

By dezen uitval, die ten 10 ure door een' tweeden gevolgd werd, vernielden de onzen, 800 in getal, onder bevel van den Luitenant-Kolonel VOLKHEMER, al de rond het kasteel door de *Belgen*, by den wapenstilstand aangelegde werken; en werden 47 stukken zwaar geschut, [waaronder 16 mortieren, 4 zware metalen stukken en 2 zware metalen houwit-sers] deels genomen, deels vernageld; wy hadden slechts 7 dooden en 37 gekwetsten, onder welke laatsten 5 officieren; de Post-*Melkhuis* werd door een detachement van 120 man bemachtigd; de Luitenant-Kolonel-zelf vatte rechts van de *Lunette*-kiel post; een tweede detachement, 250 man sterk, geleid door den Luitenant-Kolonel NAUDASCHER, maakte zich meester achtereenvolgens van 5 vijandlijke battery-en; de Artilleristen, Mineurs en Werklieden stonden onder de orders van den Kapitein der Genie ALEWIJN; de Kolonel DE-GUMOENS, Chef van den Staf des Generaals CHASSÉ, voegde zich vrijwillig by die onderneming.

Nog had ten half drie ure in den morgen van dien zelfden dag onze bezetting op het fort *Burcht* tijding

ontfangen, dat onze stoomboten de *Schelde* zouden opvaren. Onbekend met het doel van dien optocht, stelden onze troepen op genoemd fort zich nogthands te weer, om, zoo noodig, de boten in hare operatiën te ondersteunen. De *Zeeuw* kwam kwart na drie ure statig opzetten, met N°. 1 en 24 der kanoneerboten op zijde, alsmede de *Suriname*. De *Belgen* hadden vroeger eene battery opgericht op den dijk naar *Burcht*, en van daar achter schreeuwden zy, onder een hevig geweervuur, dat de schepen het anker zouden laten vallen; doch te vergeefs! Er werd met dertig ponders geandwoord, maar op elk der Kanoneerboten één gekwetst; ook het fort *Burcht*, onder het bevel van den Kapitein LEERS, vuurde er hevig op in; de kanoneerboten N°. 4 en 11 speelden met dertig ponders, en zoo doende week de vijand spoedig in stille achter zijne borstwering; de 2. Luitenant EBERHARD rukte met 25 man op de battery aan, nam haar, met vier er op geplante zware affuiten, verdreef den vijand en maakte zich meester van een aantal door de *Belgen* achtergelaten gereedschap. De Kapitein ter zee KOOPMAN, die zelf de *Suriname* kommandeerde, zette den tocht voort tot by *Rupelmonde*, bracht den schrik op de beide oevers, doch vijandlijkheden hadden er niet plaats. Tegen den middag keerde deze boot, met 4 op den vijand buitgemaakte koopvaardijschepen, langs de *Schelde* terug; de *Hollandsche* vlag wuifde boven, de *Belgische* onder.

Ook bestookten onze kanoneerboten dien dag het fort *du Nord*, zonder evenwel daaraan veel schade toe te brengen; de *Belgen*, die er zich in bevonden, hadden gebrek aan stukbedienaars, zoodat er weinig werd geandwoord, en daarenboven met zooveel onkunde het vuur gevoerd, dat de geworpen bommen even buiten het Fort terstond in de *Schelde* vielen; de vijand, eene landing duchtende, zette het Fort onder water.

In *Zeeland* werd dien 5. Augustus niet minder dapper gestreden, en de vijandlijke bezetting in het *Vlaandersche* verontrust. In den omtrek van *Swis* had een scherp gevecht plaats. De Kapitein-Kommandant dier stad HOPBERGEN had in den vroegen ochtend eene verkenning naar den kant van het *Hazegras* ondernomen, met een detachement van 50 bajonnetten, terwijl tevens last was gegeven aan de beide, in het *Zwin* gestationeerde, kanoneerboten, gekommandeerd door de Luitenants ter zee BOURICIUS en VAN MALDEGEM, om langs die zijde te manoeuvreren. Een zuid-weste-wind bracht deze vaartuigen aan grond, die terstond door de *Belgen*, meer dan 600 in getal, en uit *Brugge* derwaarts gekomen, met een stuk geschut werden aangevallen. Er ontstaat een hevig vuur; de Kolonel LEDER zendt onmiddelijk eene kompagnie *Zeeuwsche*, en wel groostendeels *Walchersche*, Schutterij onder bevel van den Kapitein SPAAN, derwaarts; hy zelf vertrekt mede in persoon uit *Oostburg*; de *Bel-*

gen worden krachtig aangevallen, tot den terugtocht gedwongen, en hun stuk geschut valt in handen der onzen, die, ofschoon verreweg minder in getal, de kanoneerbaten ontzetten, en zich meester maakten van het *Hazengras*. Wy hadden daarby een twintigtal dooden en gekwetsten te betreuren; veel wapentuig was in onze handen gevallen, ook behalve het stuk geschut, onderscheidene krijgsgevangenen, 2 paarden en vele goederen; maar het manmoedig en onverschrokken gedrag der Officiëren van de equipage evenaarde met het heldenkarakter van den braven VAN SPELCK: — door den dood bedreigd, werd er aan geene overgave gedacht; de Vaderlandsche vlag bleef in top geheschen; de brave BOURICIUS vernielde met beleid zijn bodem, en deed de manschap op de andere overgaan, die niet eindigde met de dapperste zelfverdediging te toonen, tot de zegepraak volkomen onzer was.

De Kolonel BOELLAERD VAN TUNL verliet in den vroegen ochtend, altijd van dienzelfden 5. Augustus, met 1200 man voetvolk en 4 stukken geschut, het versterkte *Sas van Gent* en trok naar den kant van *Assenede*, waar de vijand bezig was, zich te versterken; de *Belgen* boden veel tegenstand; voorzichtigheidshalve togen de onzen terug, en werden tot onder het geschut der vesting *Sas* vervolgd, doch de aldaar zijn Hoofdkwartier houdende Generaal DE KOCK, eenige verwarring onder onze benden bemerkende, zond, zonder verwijl, den Luitenant-

Kolonel LE BRON DE VEXELA en de Majoor DE STEURS, beiden tot herstel der verbroken orde; andermaal werd de vijand aangevallen en tot naby *Assenede* terug gedrongen; 2 dooden en 6 gekwetsten telden wy aan onzen kant. Na eenigen tijd stand gehouden te hebben by *Assenede*, keerden wy in de volmaaktste orde naar *Sus van Gent* terug.

Dè Kolonel d'ABLAING VAN GIESSENBURG rukte tegen den middag uit zijne legerplaats by *Calmpthout*, en stiet ten 4 ure op den vijand, ongeveer een half uur afstands van den straatweg naar *Andwerpen*; hy koos zich terstond eene goede stelling; zijne voorwaarts-gerukte tirailleurlinie raakte spoedig met den vijand slaags; dit vuur duurde ruim twee uren; nu gaf de Kolonel zijnen onderhoorigen last, om de vijandlijke linie terug te drijven; naauwelijks was het bevolen, of het geschiedde onder algemeen gejuich. Middlerwijl kwam de Luitenant-Kolonel VEEREN van eenen anderen kant tegen den vijand opzetten; deze had de *Belgen* onophoudelijk van *Westwezel* tot by *Brescaet* en *Gooreind* vervolgd. By de kolonne van den Kolonel d'ABLAING waren de Kapitein-Adjutant DIEMER en de Sergeant-Majoor VOLMAAR gekwetst; den laatsten het dijbeen verbrijzeld. In den namiddag van dien dag werd er te *Esschen* post gevat.

De kolonne van den Luitenant-Kolonel LEICHER trekt, in verband met deze en andere bewegingen, op *Hoogerheide* terug; de Majoor HERCKENRATH bezet de posten van *Ossendrecht* en *Huibergen*.

De Luitenant-Generaal **CORT-HEIJLIGERS** hield zich gedurende den 4. Augustus stil, doch verzamelde zijne troepen den 5., des morgens ten 6 ure, op den straatweg naar *Hechtel*; dit dorp wordt stormenderhand door hem genomen, en zeker zouden de onzen een troep van 900 man *Belgen* hebben ingesloten, ware niet het Bataillon van den Majoor **KERKHOFEN** in eene moeras geraakt.

De Reserve-kolonne van den Generaal-Majoor **POST**, te weten de Artillerie en Infanterie, staat te *Veerle*; de Kurassiers zijn te *Voorst*.

In de vesting *Maastricht*, waar de Luitenant-Generaal **DIEBETZ** reeds, by dagorder van den 2. Augustus aan de bezetting kennis had gegeven van het hervatten der vijandlijkheden, heerschte by voortdurende gewenschte rust; en liet deze Opperbevelhebber niet na, dagelijks sterke verkenningen in de omstreken te laten bewerkstelligen.

Binnen *Andwerpen*, wier inwoners in angst en kommer verslagen zaten, waarde eene doodsche stilte rond; de vallende nacht maakte het tooneel van den oorlog daar te treffender; het kasteel onderhield een levendig vuur met de nog niet vernielde vijandlijke batteryen; voornamelijk gold het de sterkte *St. Laurent*; het fort *Montebello* opende den strijd tegen het Kasteel. Onder het donderen van het wederzijdsch schutgevaarte sprong, met doffen slag, de dijk voor het fort *Burcht* in de lucht; 200 Ned. buskruid hadden deze ontploffing bewerkt,

die den omtrek deed schudden. Tot een ure 's nachts hielden daar de vijandlijkheden aan; de onhandigheid der *Belgen* was zoo groot, dat zy met hunne bommen over het Fort *Laurent* hunne eigen werken bestookten. 's Nachts deed men van het Kasteel de Sluis by *Hoboken* openen, en het water voeren in de loopgraven, waaraan in den middag reeds met alle macht gearbeid was.

Het Hoofdkwartier stond te *Gheel*.

Dus was het eerste doel des Veldtochts bereikt: het Leger te Velde stond in eene gewichtige voorwaartsche stelling; rond het Kasteel van *Andwerpen* waren de vijandlijke batteryen gesloopt; de *Belgische* Forten op den linker oever der *Schelde* lagen in onze handen; de noodige doorsnijdingen waren tot stand gebracht, zoodat het Fort *du Nord* onze vaart langs de *Schelde* niet meer hinderlijk zijn kon; de *Kapitale Dam* en het *Verlaat*, de merkwaardigste punten in *Staats-Vlaanderen* waren bezet, waardoor alle toenadering van dien kant kon worden belet, wanneer slechts gebruik gemaakt werd van het inundatie-middel, dat geheel ter onzer beschikking stond.

De armée houdt den 6. Augustus rustdag, terwijl eenige Bataillons der I. Divisie, twee Escadrons Lanciers en eene halve Battery Rijdende Artillerie de dorpen voorwaarts van *Gheel* bezetten, teneinde den volgenden morgen vroegtijdig de II. Divisie te *Diest* te kunnen gaan aflossen. De II. Divisie formeert

te *Selk*, *Haelen* en *Donck* eene sterke voorhoede, door 2 Bataillons Koninklijke Jagers en een Escadron Kavalerie met eene halve Battery; één Bataillon bezet *Haelen*. Noch de III. Divisie, noch de Reserve-Kolonne maakt eenige beweging, maar de Divisie van den Generaal CORT-HEIJLIGERS vermeestert *Helchteren* en *Houthalen*; de voorhoede rukt tot *Berekenin*; daarby hebben scherpe tirailleur-gevechten plaats.

De eerste Brigade van laatstbedoelde Divisie, onder bevel van den Generaal-Majoor KNOTZER, kwam in den namiddag te *Houthalen* binnen. Van *Hechtel* af, waar zy omstreeks 600 man vijand ontmoet en op de vlucht gedreven had, werd het terrein steeds hardnekkiger door de Belgen verdedigd, en tegendat de onzen te *Houthalen* het nachtleger wilden opslaan, begon het gevecht op nieuw met de tirailleurs, die aan beide zijden van den weg in het bosch schuilden.

Het was in die omstreken by de heide van *Winterslag*, dat de Belgische Generaal DAINÉ, met het zoogenaamde *onverwinnlijk leger* van de *Maas*, zich ophield. Dit vijandlijk legerkorps moet ongeveer 8000 man sterk geweest zijn. Er werd gedurende drie uren dapper gestreden; de onzen moeten eenigzins tot by het gehucht *Notre-Dame* terug trekken; doch, ondersteund door het Regiment Hussaren en een halve Battery Artillerie drijft men den vijand geheel terug, waarop de Divisie tot voorwaarts

Zonhoven doordringt. Wel is waar, dat *DAINE* later gezegd heeft, op den 6. Augustus de Hollanders te hebben geslagen, maar het op die dagteekening door ons te *Houthalen* gehouden bivouak wederlegt best zoodanige grootspraak eens verneederden vijands.

Het was vooral by die gelegenheid, dat zich *Neêrlands* Schuttery met onsterflijken roem heeft overladen, die van *Gelderland* (vooral eene *Zutphensche* kompagnie), die van *Vriesland*, *Amsterdam*, 's *Hertogenbosch*, en een bataillon *Zuid-Hollandsche*, onder aanvoering van den Majoor *SEEUWEN*. Wy tellen omstreeks 30 gekwetsten, die eerst naar *Eindhoven*, en, uit hoofde hunner slechts ligte wonden, vervolgens naar 's *Bosch*, ter beter verpleging, vervoerd werden. De Luitenant-Kolonel der *Amsterdamsche* Schutters had op dezen dag het ongeluk, met zijn paard te storten, en den arm te breken; evenwel behield hy kloekmoedig het kommando.

De vijand trachtte inmiddels de onzen te omtrekken; doch de 2. Brigade rukte op, die alsnu, met de 1. vereenigd, de stelling der Belgen tourneerde, en waren reeds den 7. des morgens deze tot *Heuven*, voorby *Zonhoven*, voortgetrokken. Wy hadden, by zoo veel roems, evenwel den dood te betreuren van den waardigen Luitenant-Kolonel *WIMMER* by de *Groningsche*, en van den Luitenant *WILLEM LUDERUS*, (1. Marsch-Bataillon) by de *Amsterdamsche* Schuttery.

Dit alles zamengenomen, deed dan ook den Generaal CORT-HEIJLIGERS de verklaring afleggen, dat hy verrukt stond over den moed en de volharding der Schuttery-troepen, die alle ontbering, stortregens en ongemakken met de grootste gelatenheid zich getroost hadden.

Een uur na middernacht breekt de voorhoede der I. Divisie op, om naar *Diest* te marcheren; de I. Brigade volgt haar van *Gheel*, en bezet *Diest*, *Schaffen*, *Webbecom* en *Zeelhem*; — intusschen trekt de 2. Brigade mede op *Diest*, doch detacheert naar *Sichem* en *Scherpenheuvel*. — De I. Brigade der II. Divisie is te *St. Truijen*, en de 2. Brigade der zelfde Leger-afdeeling in de dorpen aan deze zijde dier plaats. — De III. Divisie bezet *Herck*, *Berbroeck*, enzv.; de 2. Brigade Ligte-kavalerie *Herkenrode* en *Stevoort*; zy zendt sterke verkenningen, naar de zijde van *Hasselt*, *Sonhoven*, enzv. De Reserve-Colonne trekt van *Veerle* en *Voorst*, naar *Haelen*, *Donck* en *Bummen*. Het Hoofdkwartier bevindt zich te *Diest*. Het korps, eindelijk, van den Generaal CORT-HEIJLIGERS staat te *Heusden*, zijnde van *Houthalen* over *Saelders* daarheen getrokken, teneinde zich nader met het Leger te verbinden. De vijand valt de Brigade Kavalerie aan, en een buitengewoon scherp gevecht heeft voor en in *Kermpt* plaats; onze Troepen evenwel behouden het Veld, en de *Belgen* trekken tot op *Curingen* terug, in en achter welk dorp zy in den morgen van den 8. nog

steeds nestelden, toen het door de *Leydsche*, *Noord-Hollandsche* en *Groninger-Jagers* werd aangetast; de vijand scheen hierdoor van zijne voorwaartsche beweging af te zien; *Kermpt* werd ontruimd, de onze trekken er om en door heen, teneinde stelling te nemen in het gezicht van *Hasselt*. Het bleek, dat *Beerlingen*, by gelegenheid van den daar 's nachts plaats gehad hebbenden brand, veel had geleden, en er zelfs eenige huizen in den asch waren gelegd.

In het gevecht by *Kermpt* naar de zijde van *Herk*, onderscheidde zich vooral een Bataillon *Vriessche* Schutterij, dat met het 2. en Flank-Bataillon der 13. Afdeeling ter hulp snelde aan de 2. Compagnie van het 1. Bataillon der 17. Afdeeling Infanterie, op verkenning uitgezonden, onder de orders van den Kapitein CAMPELZEN, doch door eene veel sterkere verkenning *Belgen*, van *Hasselt* uit-gemarcheerd werd aangevallen, en met insluiting bedreigd.

De weg van *Curingen* getuigde van de geestdrift, waarmede zich de onzen jegens den vijand gedroegen; een aantal lijken van beide partijen, lagen verminkt hier en daar verspreid; sommigen leverden het bewijs van hardnekkige worsteling op; andere waren uitgeplunderd; en het geheel was een treurig schouwspel niet weinig geschikt, om in de langs trekkende Troepen, op het gezicht hunner gesneuvelde Wapenbroeders, een nieuwen strijdlust te ontsteken. Onder de gedooden werden ook twee vrouwen opgemerkt, zoetelaarsters, die tot het ui-

terste bleken verdedigd te zijn door een nevens hen doodliggende Flankeur der 13. Afdeeling. Zoo-danig nu was de toestand van zaken op den 7. Augustus des avonds; doch van meer belang is de geschiedenis van den volgenden dag, als waarop ORANJE, door de stoutste beweging, den Generaal DAINÉ noodzaakte, de stad *Hasselt* te verlaten, en, met geheel het zoogenaamde Leger van de Maas, op *Tongeren* terug te trekken. Wy zullen thands deze snelle operatie op den voet volgen, en dus overgaan tot de vermelding der standverwisseling onzer Armée op dien gedenkwaardigen morgen.

De I. Brigade der I. Divisie marcheert vroegtijdig van *Diest* (waar de Génie 's nachts de poort naar *Leuven* versterkt had tegen een *coup de main*), over *Haelen* en *Herok*, tot voorby het dorp *Kermpt*, terwijl de 2. Brigade te *Diest* blijft, onder bezetting tevens van *Sichem*, *Scherpenheuvel*, *Haelen* en *Herck*. Daarentegen marcheert de II. Divisie van *St. Truijen* op *Hasselt*; de eene Brigade te *Herok*, *St. Lambert*, en de andere naar *Wimmertinghen*; de III. Divisie trekt, almede zeer vroegtijdig, naar *Curingen*, welk dorp nog met vijand bezet was, doch die spoedig door onze *Leydsche*, *Noord-Hollandsche* en *Groningsche* Jagers werd verdreven. Zy bezet voorts den weg tot by *Hasselt*. De Reserve-Artillerie en Kavalerie staat te *Kermpt*. Het korps van den Generaal CORT-HEIJLIGERS marcheert van *Heuven* naar *Solders*. Het Hoofdkwartier is te *Curingen*, doch de beide

Prinsen bevinden zich aan het hoofd der III. Divisie. Het korps dappere Jagers van ROOKMAKER onderscheidde zich vooral by *Curingen*, waar het vooral met de Achterhoede des vijands nog eenigen tijd in de huizen van *Curingen* te worstelen had, doch de overhand op dit schuim van soldaten behaalde; dit waren namelijk *vrijwilligers*, Belgen, Franschen en Engelschen door elkanderen, blijkens de achtergelaten verwonden. ORANJE scheen verwacht te hebben, dat de vijand hem te *Hasselt* zoude afwachten, of zelfs aangrijpen in de richting van *Diest*, dewijl nog laat in den avond van den 7. onze Ligte Kavalerie, door eene sterke van *Hasselt* komende verkenning, gelijk wy straks vermeld hebben, was aangevallen. De rechter vleugel van den Kroonprins steunde op het Bosch van *Stevoort*, de linker werd gedekt door het dorp *Herkenrode*. De Belgen, door het ontdekken van zooveel Troepen als verschrikt, zien af van hunne voorwaartsche beweging en ons Leger wordt alzoo in de gelegenheid gesteld, om zich in het gezicht van *Hasselt* te vestigen. Het scheen, dat *Hasselt* het Leger wel drie dagen zou kunnen ophouden, daar men vermoedde, dat het Leger van de Maas zich aldaar had vereenigd.

De Prins-Opperbevelhebber gebod dan, alvorens de stad aan te vallen, zijnen Adjutant, den Heere Luitenant-Kolonel VAN TUIJLL, om zich derwaarts te begeven, den staat van zaken te onderzoeken, en aan de Belgen 's Prinsen voornemen bekend te ma-

ken, om dadelijk aan te vallen. De Overste begaf zich in vollen ren er heen, vergezeld van een Trompetter der Dragonders. Ofschoon de wallen waren bezet, was echter de poort niet verdedigd. Hy rukte er dus in, en begaf zich naar de markt; — daar overtuigde hy zich, dat DAINÉ op *Tongeren* terug trok. Een paar Kaisseons, die achter gebleven waren, werden door den wakkeren Adjutant in bezit genomen, die, vergezeld van den Burgemeester der stad, den Baron de CECIL, een paar Wet-houders en een Geestelijke, naar ORANJE terugkeerde, om verslag van zijne volbrachte zending te geven. Er werd van den wal op den afgevaardigde een gewerschot, doch zonder nadeel, gelost. De Prins gaf terstond bevel, dat de Brigade Ligte Kavalerie, onder bevel van den Generaal Majoor BOEREL, en met eene halve Battery Rijdende-Artillerie den vijand zou achterna zitten. Gevolg hiervan was onderanderen het veroveren van 5 Stukken geschut, waaruit naderhand een Herinneringsteeken is vervaardigd, dat de borst versierd van allen, die het Vaderland, in deze belangrijke dagen, onder de Wapenen gediend hebben. Daar en boven vielen 7 Kaisseons, honderd gevangenen vele Kavalerie- en Treinpaarden, en een aantal Wagens met Equipement-stukken uit het Magazijn van *Hasselt*, in onze handen, terwijl voor eene groote waarde ook in de Magazijnen der stad werd gevonden. De vluchtende vijand stootte tusschen *St. Truijen* en *Hasselt*

op de II. Divisie, en verloor daarby nog meer dan twee honderd man en drie Officiëren, die gevangen werden genomen. Naauwelijks vijf honderd Soldaten kwamen behouden in *Lwik* aan, als het ellendig overschot van *DAINE's* zoogenaamd onoverwinnelijk Leger van de Maas.

De Prins-Opperbevelhebber begaf zich tot op een uur buiten *Hasselt* naar de zijde van *Tongeren*, om alles gade te slaan, en zijne orders te geven, terug keerende ontving de regering van *Hasselt* Z. K. H. met een prachtig ontbijt op het Stadhuis. Daar werden ook de door den Overste van *TUJL* op den Post aangehouden brieven *ORANJE* overhandigd, waaronder een van *DAINE's* Zoon, die veel inlichting gaf, hetgeen niet minder belangrijk was dan de aangename tijding, Z. K. H. den vorigen dag te *Diest* aangebracht, namelijk, dat by een uitval der bezetting van de Citadel op den 6. onder anderen een veertigtal stukken Geschut van de Belgen was vernageld geworden door de dappere strijders onder Neêrlands Infanterie-Generaal. Het hoofdkwartier keerde naar *Curingen* terug, waar de beide Prinsen in de Pastory overnachtten.

De nu afgeloopen dag was de eerste, waarvan men eigenlijk zeggen kon, dat onze Troepen eene vijandelijke Armée onder de oogen hadden, en zich met de Belgen zou hebben kunnen meten, indien deze namelijk niet verkozen hadden, liever hun het veld te laten, dan zich aan eenen noodlottigen uit-

slag bloot te geven. De onzen werden door den voorspoed hunner Wapenen, en door het gewennen aan de ongemakken van den krijg niet weinig aangewakkerd, om den tocht even manmoedig te voleinden, als zy dien aangevangen hadden. Ieder oord was getuige van de dapperheid onzer Strijders, vooral der *Vriessche* Schuttery, en menige schoone trek, by vriend en vijand opgemerkt, kan tot bewijs verstrekken, dat wederzijds eene geestdrift heerschte, een edeler strijd waardig.

Gelijk wy vroeger gezien hebben, was de stad *Andwerpen* het onderwerp geweest eener beraadslaging, of zy al dan niet *onzijdig* in dezen strijd zou kunnen worden beschouwd. Op den 5. Augustus liet de Generaal BELLIARD afkondigen, dat Frankrijk de stad *Andwerpen* in bescherming nam, en stelde hy den Generaal CHASSÉ eene Wapenschorsing voor, die zoowel de stad, als de Citadel- zelve *onzijdig* zoude maken, den 6. daaropvolgende gaf onze Generaal den Franschen Bevelhebber te kennen, dat hy terstond zijn Koning dat ontwerp ter beslissing zoude opzenden, en inmiddels gaarne alle vijandlijkheden staken, onder beding echter, dat er, gedurende het verwachten des andwoords, noch tegen de Citadel, noch tegen de Vloot eenige vijandelijkheid zou worden gepleegd.

Den 8. eindelijk berichtte de grijze Opperbevelhebber den Generaal BELLIARD, dat de *Nederlandsche* Regering niet instemde met het gedane voor-

stel; en werd tevens de *Belgische* Generaal TABOR, de Opperbevelhebber van *Andwerpen* door hem onderricht, dat op den 9., des avonds ten 11 ure, de vijandlijkheden zouden worden hervat, met dien verstande nochtands dat *Antwerpen* niets van de *Hollanders* zoude hebben te vreezen, tewelén zoo lang van daar geene oorzaak werd gegeven tot tegengeweld.

Onder anderen was door den goeden afloop der krijgsverrichtingen op den 8. Augustus ook de toegang tot *Maastricht* vrij, zoodanig, dat deze Vesting met het hoofdkwartier des Legers weder in onbelet verband trad, hetgeen niet weinig medewerkte tot het wél slagen van den roemvollen tocht, die alsnu onmiddelijk op *Leuven* aanvangen kon.

Zoo als wy zeiden, liet de in *Maastricht* bevelvoerende Generaal dagelijks sterke verkenningen rond zijne onderhoorige sterkte bewerkstelligen; zoo byvoorbeeld was op den 6. eene Kolonne, onder bevel van den Kolonel VON QUADT gericht naar de zijde van Veld-Wezelt, en doorgetrokken tot *Mopertingen*, zonder vijand te ontdekken.

Den 7. deed de Generaal-Majoor BOECOF eene verkenning naar de zijde van *Tongeren*, met het 1. Bataillon der 8. Afdeeling Infanterie, een Eskadron Kurassiers, 4 zes-ponders en 2 lange Houwitsers van het 3. Bataillon Veld-Artillerie, onder de bevelen van den Kapitein BRADE. Naby het dorp *Riempst* stootte deze Kolonne op den vijand, onge-

veer 5 kwartier uurs van de vesting. Het scheen onzen Generaal nuttig toe, eene achterwaartsche beweging te maken, teneinde den vijand in de vlakte te lokken, maar deze, hiervan bewust liet zich daartoe niet verleiden. Ons verlies by dezen uitval was gering; slechts 4 dooden en 9 gekwetsten, 7 paarden zijn dood geschoten, 4 gewond. Den 9. evenwel trok dezelfde Generaal stout weg op *Tongeren*, waar hy binnen rukte, op het oogenblik, dat het Leger van de Maas het stadjen reeds vluchtende was doorgetrokken en den weg op *Luik* wanhoopig insloeg. *DAISE*, wien sommigen van lafheid, anderen van verraad, beschuldigen, vatte post by het dorp *Frere*. De Majoor *ROLOFF* vertrok in ijl naar *Hasselt*, en berichtte *ORANJE*, tot diens grootste verwondering, dat de Generaal *VAN BOECOP* hem uit *Tongeren* had afgezonden, met de tijding van het nemen dier plaats en het buit maken van een aantal paarden, voorwagens, *Kaissions*, 5 à 600 geweren en een grooten voorraad ledergoed en gereedschappen.

Gelijk wy zagen, stond het groote Hoofdkwartier den 8. nog te *Curingen*, doch dat van den Luitenant-Generaal *MEIER* hield met de 1. Brigade der III. Divisie zich gevestigd te *Hasselt*.

Thands zullen wy opgeven, hoedanig op den 9. Augustus de beweging van ons Leger te Velde zich toedroeg.

De 1. Brigade der I. Divisie is te *Curingen*; de

2, Brigade dier zelfde Divisie te *Diest* en *Haelen*; de 1. Brigade der II. Divisie marcheert van *Herck-St.-Lambert* naar *Looz*; de 2. Brigade naar *St.-Truijen*; de 2. Brigade der III. Divisie naar *Wimmeringen*, waar zy bivouakkeert; de 1. Brigade dier Divisie blijft te *Hasselt*; de Kolonne van den Generaal-Majoor Post trekt van *Kermpt* voor *Hasselt* op bivouak; de Brigade Ligte Kavalerie in kantonement en bivouak voor *Cortese*; *Tongeren* is bezet door 1500 man uit het Garnizoen van *Maastricht*, en ORANJE'S Hoofdkwartier gevestigd te *Hasselt*, waar de Prins vernacht by den Heer VAN DER STRATEN.

Terwijl onze verschillende Troepen omstreeks *Hasselt* gestreden hadden, gedroeg zich op den 8. Augustus het 2. Bataillon der 1. Afdeeling Geldersche Schutterij niet minder kloekmoedig en loffelijk: dit korps, een deel uitmakende der te *Diest* achter gebleven 2. Brigade der I. Divisie, ontmoette naby het gehucht *Frillaert* een Troep Belgen, nagenoeg 800 man sterk; onze Majoor VAN RECHTEREN dreef, aan het hoofd van 2 Kompagnieën, ter sterkte van 260 man zamen, den vijand volkomen op de vlucht.

De Overste Adjutant van ORANJE van TUIJLL trok, met eene geheime en hoogst gevaarlijke zending, in den ochtend vroeg van den 9. Augustus, naar *Luik*, vanwaar hy echter spoedig, en, naar het schijnt, onverrichter zake terug keerde.

Alvorens over te gaan tot de vermelding van het gebeurde op den 10. Augustus, zullen wy eerst

nog vermelden, dat op den 7. dier maand de vijand vroeg in den ochtend onze geheele linie by *Sluis in Vlaanderen*, in den omtrek van *Aardenburg*, *St. Kruis*, *Ronduit* en *Lapschuere* gedurig verontrust had, en tegen den middag met 2 bataillons en 4 stukken geschut aan de zijde van *West-Capelle* kwam opzetten. Hy zond een gedeelte zijner macht met 2 stukken geschut tegen onze voorposten te *St. Anna*, terwijl het overige aan het *Hazegras* post vatte, 2 stukken aldaar in batterij stelde, een aanhoudend vuur richtte zoo op het retranchement, als op twee kort te voren daar aangekomen kanonneerbooten. De aanval was hevig, doch de onzen sloegen hem tot driemaal met groot verlies af, en werd zijne macht ten laatste zoo hevig vervolgd, dat weldra de Belgen tot zeer nabij *West-Capelle* werden terug gedreven. Eene kompagnie der 9. Afdeeling, onder den kapitein DE GREEF, viel 's vijands stelling by het *Hazegras* aan, ondersteund met een uit *Oostburg* afgezonden zesponder, door den Kolonel LEDER voor de verdediging van het Retranchement bepaald. Ofschoon onze Infanterie hier ook al veel te lijden had, werd toch evenwel de overwinning behaald en het vuur der stukken aan het *Hazegras* tot zwijgen gebracht. Wy hadden een twintigtal dooden en gekwetsten, gelijk aan boord der beide kanonneerbooten één gesneuvelde en één gewonde. Byzonder werd de onverschrokkenheid en het wel-

beraden gedrag geroemd van den Kapitein van HOPBERGEN, die onze troepen aangevoerd, en tot onder het onophoudelijk schrootvuur des vijands gebracht heeft. Het hoofdkwartier van den Luitenant-Generaal DE KOCK stond gevestigd te *Axel*. De vijand, beducht voor eenen aanval van onzen kant, versterkt zich op zijne linie, en bezet, onder anderen, vrij ernstig *Bouchante*, *Waterloet*, *St. Margriet* en *Maldeghem*.

Den 9. en 10. Augustus vertoonde zich eenige vijandelijke, meerendeels uit burgerwachten bestaande, benden aan den kant van *Maashees*, *Oeffelt* en *Boxmeer*, op den linkeroever der *Maas*, en dus op *Noord-Brabandsch* grondgebied. Teneinde tegen dergelijke strooptochten te waken, werden, zoowel uit *Grave* als *Nijmegen*, mobiele colonnes afgezonden. Die uit laatstgemelde vesting, onder bevel van den Luitenant-Kolonel ARDESCH, maakte zich, onder anderen, meester van de geweren der burgerwacht te *Gennep*. Op het vernemen evenwel der tijding van DAINE'S nederlaag, trokken de eigenlijke Belgische troepen, die zich in dat gedeelte van *Limburg* bevonden, met overhaasting weg.

Op den 10. Augustus nu vereenigde zich de geheele I. Divisie met 2 Eskadrons Lansiers en 1½ Battery Artillerie, te *Diest*; de I Brigade der II. Divisie, benevens 2 Eskadrons Lansiers en eene Batterij zesponders, marcheert op *Thienen*, welke stad, na een kort gevecht, vermeesterd wordt; de

2. Brigade kantonneert te *Orsmael*, *Gutsenhoven* en andere dorpen. De geheele III. Divisie bezet *St. Truijen*, waar ook ORANJE's Hoofdkwartier gevestigd is. De Luitenant-Generaal CORT-HEIJLIGERS is met eene Brigade te *Hasselt*; de andere staat te *Houthalen*, *Helchteren*, *Hechtel*, *Lommel*, *Eindhoven*, enz. De kolonne van den Generaal-Majoor POSR vertrekt naar *Looz*, enz.; eindelijk de zieken en gekwetsten worden gedirigeerd op 's *Hertogenbosch*.

Wy hebben zoo even gesproken over de vermeerstering van *Thienen*, welke stad door een korps Belgen, in verband met de burglary, verdedigd werd. door namelijk van uit de huizen op onze troepen te vuren. De Hertog van SAXEN-WEIMAR deed terstond twee granaten werpen in de huizen, waaruit gevraagd werd; deze werden ook dadelijk een prooi der vlammen. De vrees, dat hetzelfde lot andere eigendommen treffen zoude, deed de regering besluiten, eene deputatie naar den Hertog af te zenden, teneinde de stad voor vernieling te behoeden; onze Generaal gaf de beste belofte, onder voorwaarde, wel te verstaan, dat men zich voor elke vijandelijke daad zoude wachten.

In den namiddag stootte de voorhoede der I. Divisie op eene vijandlijke Afdeeling van 3 Bataillons, die eene voordeelige stelling bezet hielden naby het dorp *Beeckevoort*. Ons 1. Bataillon Jagers onder den Kolonel VAN HEERDT, eene Sectie

Rijdende Artillerie, onder de orders van den Luitenant VAN DEN OUDERMEULEN, en een Detachement Lansiers, onder aanvoering van den Luitenant KURTZLEBEN, tastte den vijand aan, en dreef hem rechts en links op de vlucht, boschwaarts in, waar hy, uit hoofde van het dicht gewas, niet kon vervolgd worden.

Op den 11. Augustus berichtte ORANJE aan den Koning, dat het hoofdkwartier zich te *Thienen* gevestigd had, en dat Z. K. H. voornemens was, den volgenden dag eenen aanval op *Leuven* te beproeven. Dien ten gevolge marcheert de geheele I. Divisie van *Diest* op *St. Joris-Winçhe*, *Lubbeck* en *Linde*. De II. Divisie maakt, met de Brigade Ligte Kavalerie, 15 kanonnen en 5 houwitsers, eene beweging links af, ten einde *Leuven* te tourneren; zy marcheert tot *Bossut*, en staat met de voorhoede te *St. Joris-Weert*. De III. Divisie laat eene bezetting te *St. Truijen* achter, en begeeft zich naar *Thienen*, alwaar eene Brigade blijft, terwijl de andere meer voorwaarts naar *Kumptich* en *Roosbecck* marcheert; deze Brigade stond onder bevel van den Kolonel STÖCKER. De troepen waren *Leydsche*-, *Groninger*- en *Noordhollandsche* Jagers, het Reserve Bataillon der 8. Afdeeling, het 2. en 3. Bataillon der 13. Afdeeling, het *Groninger* en *Vriesche* Bataillon Schuttery, benevens eene halve Battery Veld-Artillerie, onder het kommando van den 1. Luitenant FRANTZEN, benevens een Eskadron

Lansiers. Zoodanig werd er in den avond van den 11. Augustus nog anderhalf uur voorwaarts *Thienen* opgemarcheerd, en geraakte men op de hoogte van *Roosbeeck* met den vijand in een scherp voorposten-gevecht, dat door de *Jagers-Leydsche Studenten* werd geopend, en waaraan al de voorzegde troepen, alsmede 2 stukken Veld-Artillerie, onder kommando van den 2. Luitenant BENTINCK, deel namen, en waarby de verdienstelijke Luitenant-Kolonel VALKENBURG van de *Groninger Jagers*, roemvol sneuvelde. Ook van de *Leydsche Studenten* werden eenige gekwetst. De brigade bivouakeerde des nachts bezijden het dorp *Kumptich*, langs den steenweg. ORANJE was nog een geruimen tijd by het gevecht te *Bautersem* tegenwoordig. Van de zijde der Belgen moet de Graaf d'HANE, hun Minister van Oorlog, door een geweerkogel in de dij gewond zijn. Naar de kanten van *Lubbeck* lag eene Afdeeling van 4000 Belgen, onder bevel van NIELSON, met 6 stukken geschut en eenige Kavalerie, gekantonneerd, en slechts op één kanonschot van de voorhoede der I. Divisie.

Thands gaan wy over tot het verhaal van het gebeurde op den onvergeetbaren 12. Augustus, zijnde de dag, waarop de stad *Leuven*, by kapitulatie, aan ORANJE overging, en Prins LEOPOLD naar *Mechelen* moest heenvluchten. — Doch eerst nog een enkel woord over onze troepen in *Zeeland*.

Op den 11. volvoerde de Kolonnel LEDEL, in den

morgen, eene voorwaartsche beweging, teneinde den vijand te verdrijven uit de nabyheid van *Aardenburg*, *Eeden* en ommestreken. Deze beweging werd door 2 kolonnes bewerkstelligd, waarvan eene onder bevel van genoemden Kolonel, en zulks langs den straatweg op *Stroobrudden* en den weg van *Eeden*, met dat gevolg, dat de Belgen langs alle richtingen uit hunne stelling verdreven, en tot achter de rivier de *Lieve* teruggedrongen werden, waar de onzen post vatteden, na 't vermeesteren van 3 verschansingen aan den straatweg, op eene van welke 2 stukken geschut geplaatst waren. Daar de macht van den Kolonel LEDEL niet genoegzaam was, om het genomen punt aan de *Lieve* te blijven bezetten, trok hy, na een paar uren aldaar stand gehouden te hebben, zonder verder door den vijand verontrust te worden, op *Aardenburg* terug. Wy telden by deze onderneming ongeveer 25 gekwetsten en gedooden. De *Zeeuwsche* en *Zuid-Hollandsche* Schutterij kweten zich daar dapper, tegen eene aanzienlijke, meestal uit Grenadiers bestaande, vijandlijke macht, die zich in een zeer gunstig boschachtig oord bevond, en, gelijk wy zagen, door drie verschansingen benevens eene rivier gedekt was.

En nu brak de onvergeetbre dag van 12 Augustus aan, doch was de zon dusdanig in nevelen gehuld, dat het niet mogelijk was, vooruit den vijand te onderkennen, veel minder zijne stellingen

te ontdekken; tot even na zeven ure in den ochtend hield de mistdamp aan; nu trok de nevel op, en, gelijk een jong Dichter het fraai heeft uitgedrukt, de *zon van Austerlitz* kwam de oude krijgers voor den geest, terwijl de jongere, die nog maar voor 't eerst den dood te gemoed snelden, aan de wolkkolom dachten, die voor de oogen der kinderen *Israëls* uit de zee oprees, waarin de Egyptenaren den dood vonden. Doch treden wy uit den kring der Poezy, binnen de perken van ons geschiedverhaal terug.

De I. Divisie ontvangt bevel, om zich, met het aanbreken van den dag, naar *Leuven* te begeven, en, zoodra de gelegenheid daartoe gunstig is, zal haar 2. Brigade voor de brug te *St. Adriaan* en diè van het kanaal naar *Herent* marcheren, en vervolgens den weg van *Leuven* naar *Mechelen* afsnijden; daarentegen moest zich de 1. Brigade van gezegde Divisie steeds in verband houden met de 3. Leger-afdeeling, die van *Thienen* op *Leuven* trekt. Te *Lubek* had een scherp tirailleur-gevecht plaats tusschen Troepen der I. Divisie en eene Afdeeling Belgen, onder bevel van den Generaal NIELLON, en ondersteund met 6 stukken geschut en eenige Kavalerie. Onze Voorhoede, bestaande uit de Jagers van VAN DAM, het 2. Bataillon Jagers, een paar Kompagnieën van het 1. Bataillon, de Groninger-Studenten, eene Flank-kompagnie Grenadiers en een Escadron Lanciers, legde by deze gelegenheid

alle bewijzen van moed en beleid tevens aan den dag, en onderscheidden zich daarbij vooral de Luitenant-kolonel GER, met eene halve Batterij Rijdende Artillerie, als ook de Kolonel CLEERENS, de Majoor GALL en de Kapitein VAN GEEN; de vijand wordt verjaagd tot achter den *Pellenberg*. Vijf officieren en een honderd manschappen vielen als gevangenen ons in handen. Het geheel van 's vijands Leger, gekommandeerd door TIEKEN DE TERHOVEN, werd geschat op 25000 man, benevens 31 stukken zwaar en 19 stukken minder geschut.

De II. Divisie marcheert van *Bost* over *Neerijssche* naar *Laefdaal* op den Straatweg, in de richting van *Tervueren*; zy dehoucheert vervolgens op dien van *Brussel*, ter hoogte van de *Zeven-slapers*. Ten twaalf ure was de Divisie op den *Ijzenenberg*. De Hertog van SAXEN-WEIMAR toonde by deze geheele beweging het meeste kriegsbeleid; terwijl de Koninklijke en Utrechtsche Jagers, steeds aan de spits der kolonne, zich voortdurend met roem overlaadden.

De III. Divisie marcheert voor *Cumptich* op *Bautersem* aan, waar zy den vijand ontmoet. Aan het hoofd onzer Voorhoede aldaar, werden, vóór de 17. Afdeeling, 2 stukken Veld-Artillerie geplaatst, onder bevel van den 1. Luitenant G. FRANTZEN, die aan gene zijde van *Roosbeek* met den vijand slaags geraakte en zijne Voorhoede, door een welaangebracht blikkendoos-vuur, bezijden van de hoogten

en voor in het dorp *Bautersem*, van den steenweg, tot achter laatstgemelde plaats, terug dreef, terwijl de Jagers, het voorste van het dorp, links en rechts achter de huizen om, al tirailierende, aanvielen. Gezegde Luitenant rukte met zijne beide stukken, door een Peloton Lansiers gedekt, het dorp drafsgewijze in, en begon van uit het midden aldaar zijn vuur tegen den vijand, die zich er achter, op de hoogten met eene aanzienlijke macht vereenigd, en eene zeer voordeelige stelling ingenomen had, gedekt door het bosch en de uiterste huizen van het dorp; op den weg derwaarts lagen eenige gesneuvelde Belgen, gevallen door het geschut van den vorigen avond en door dat, wat zich dien morgen by de Voorhoede bevond. De vijand beantwoordt ons vuur met een Houwitser en Zesponder, onzichtbaar achter de hoogten op zij van den Straatweg geplaatst; onze Artillerie werd niet afgeschrikt; de 17. Afdeeling Infanterie rukt tot onze stukken op; het 2. Bataillon dier Afdeeling krijgt bevel, om het dorp als Tirailleurs verder te omcingelen met de Jagers, die reeds links omgetrokken waren, en den vijand uit het bosch te verdrijven; doch deze had dit reeds verlaten en was in een tweede teruggetrokken. De Opperbevelhebber gaf nu last, om den vijand tot een verder wijken te noodzaken. Hiertoe trok eene kolonne links den Steenweg af, met eene halve Batterij Rijdende Artillerie, van den Kapitein Kors, en twee

Eskadrons Lansiers; rechts kwamen de Leydsche Jagers met eene kolonne Infanterie, 2 Zesponders en 1 Houwitser, onder kommando van de Luitnants KELLNER en PFAFFENRATH. Intusschen was ten 8 ure des morgens de hemel helder, en stond de PRINS VAN ORANJE, die ten 5 ure reeds te paard gestegen, en, om zoo te zeggen, *overal* tegenwoordig was, nu, omringd van zijnen geheelen Staf, op deze hoogte. De vijand, lettende op het aantal Generaals-pluimen, richtte zijne stukken derwaarts. ORANJE's paard, *Allix*, uit zuiver Engelsch ras op *Tervueren* geteeld, werd het linker-voorbeen, door een kanonskogel verplet. De val van het paard verwekte eenen algemeenen schrik; een Officier van Gezondheid (Eerste Bataill. 17. Afd. Inf.) snelt toe, doch er is geene heilkundige hulp noodig; de PRINS bestijgt dadelijk een ander paard, hem door den Majoor HOIJEL aangeboden, en daarna spoedig weder een ander, dat zich in zijn gevolg bevond; 's PRINCEN koelbloedigheid en onverschrokkenheid schitterden by dit ongeval heerlijk uit. Thands werd de vijand op nieuw, maar van beide vleugels, aangegrepen en, door het goed aanbrengen van eenige Houwitsers uit het bosch in verwarring teruggedreven. Onze Artillerie verwierf zich ook hier wederom den meesten lof. De kolonne van den Generaal-Majoor POST is met de III. Divisie vereenigd. Nu trok de Opper-veldheer voorwaarts, toen in datzelfde bosch een par-

lementair uit *Leuven* aankwam, om te onderhandelen; het was Lord WILLIAM RUSSEL, vergezeld van een Franschman, in eene blaauwe kiel gekleed, als zijnde Officier in Belgische dienst; daarby was een trompetter der Jagers en een Engelsche Courier, in het rood uitgemonsterd. Deze parlementair was drager van een brief, door Sir ROBERT ADAIR afgezonden, en van inhoud, dat 50,000 man Franschen reeds te *Wavre* stonden, onder de bevelen van den Maarschalk GÉRARD, om ons leger den verderen voortgang te heletten. Het gesprek werd met den Prins in het Engelsch gehouden. ORANJE antwoordde, dat eene wapenschorsing in allen gevalle moest worden voorafgegaan door de overgave van *Leuven*, en beval hy, terstond derwaarts op te rukken. De 2. Brigade der II. Divisie trok aan onzen rechtervleugel den *Pellenberg* op, en verdreef den vijand vandaar uit zijne voordeelige stelling. Thands verscheen de tweede Boodschapper, Lord ADAIR-zelf, vergezeld van den Belgischen Majoor DE L'EAU, met bede, om het vernielend vuur te staken. ORANJE herhaalde zijnen eisch; ADAIR vertrekt; spoedig daarna verschijnt de Belgische Overste PRISSE, om de voorwaarde eener kapitulatie te bemiddelen; de Prins geeft gehoor; er is 24 uren wapenschorsing; *Leuven* zal aan de onzen worden ingeruimd; de Troepen bivouakkeren allen in hunne stellingen.

Gedurende de onderhandeling over eenen te slui-

ten wapenstilstand, losten de Belgen nog eenmaal hun geschut; een verschrikkelijk vuur, waarby de Kurassier-kolonel DE GALLIÈRES en diens Zoon, zijn Luitenant-adjutant, getroffen werden, één kogel beiden het been wegnam, en de eerste Luitenant der Rijdende Artillerie PRINSEN sneuvelde. Gelijk natuurlijk was, greep er eene oogenbliklijke verwarring plaats; doch weldra beandwoordde ons geschut dit onverwacht schot, terwijl de Prins intusschen naar de stad zond, om de oorzaak daarvan te onderzoeken.

De Kapitein-adjutant VAN STIRUM, van Prins FRÉDÉRIK'S Staf, kwam terug met een Belgisch Officier, die deswegen leedwezen betuigde, daar het gebeurde gezegd werd, zonder bevel te zijn geschied.

De Hertog van SAXEN-WEIMAR had den Straatweg tusschen *Leuven* en *Brussel* bereikt, en was juist gereed, om het kanonvuur op eerstgenoemde stad te richten, toen de kapitulatie tot stand kwam, als waardoor ook, onder anderen, de geheele insluiting der Belgische armee verhinderd werd. Tusschen de ontelbare vluchtenden was Vorst LEOPOLD-zelf, die het ontsnapte, met achterlating evenwel van zijne bagaadje en eene aanzienlijke som gelds, die den Koninklijken Jagers in handen viel, en welke de Hertog hun overhiet. ORANJE deed den Hertog kennis geven van den Wapenstilstand, die door dien Generaal met weêrzin werd vernomen. Tegen den avond keerde het Hoofdkwartier voor dien nacht

naar *Thienen* terug, waar, na den maaltijd, onze beide Prinsen een bezoek gingen afleggen by de verminkte DE GALLIÈRES, vader en zoon.

Men heeft veel gesproken van de koelbloedigheid, welke de PRINS VAN ORANJE gedurende deze zeer belangrijke dagen toonde, en die vooral opgemerkt werd by het doodelijk kwetsen van zijn paard, zoo ook, als hy, op den *Pellenberg*, aan het hevigst kanonvuur blootgesteld, zijne Staf-officieren van zich verwijderde, zeggende: „Mijne Heeren vertrek van hier, want gy trekt de kogels herwaarts;” hetgeen werkelijk het geval was, daar de vijand meestal richtte op het punt, waar veel Velders wapperden, als waaronder men vermoedde, dat zekerlijk zich de beide Opper-veldheeren zouden bevinden; — doch minder is er melding gemaakt van eene byzonderheid, welke wy, als hoogst belangrijk voor de karakterkennis van onzen Prins WILLEM, hier laten volgen. Op den 11. Augustus, 's morgens ten 6 ure, stond ORANJE voor zijn Hôtel (de *Tinnen schotel*) te *Thienen* gereed, om te paard te stijgen en den vijand slag te leveren, toen eensklaps hem door een boer, in eene blaauwe kiel gekleed, een verzoekschrift werd overhandigd, om vergoeding van door brand veroorzaakte schade, ten gevolge van Militaire inlegering; — na vluchtige lezing van het stuk, zoekt de Prins met ongeduld naar zijne beurs, en ziet, als vragende, rond zich heen; een op hem wachtende Hoofd-

officier van den Staf zulks verstaande, vraagt eerbiedig naar orders: *ik moet geld hebben*, was het antwoord; dadelijk trekt de Officier zijn beurs en biedt die aan; *ja, maar ik heb veel nodig*; — op 's Princen last wordt door den Officier de beurs, aanzienlijk van goud voorzien, in de handen van den landman geledigd, die, verbaasd en verheugd over deze groote edelmoedigheid, zijn dank door geene woorden kon uiten; maar, den hoogen rang zijns weldoeners vergetende, werpt hy zich door gevoelens van erkentelijkheid als vervoerd, aan den hals van den held, die alvorens naar 't slachveld zich te begeven, nog het zoet en zalig genot van het weldoen wilde smaken. Men ziet hieruit tevens, dat de door ORANJE beloofde bescherming der rustige bewoners van België geen ijdele klank was, maar integendeel, zelfs in de drukste en belangrijkste oogenblikken door hem heilig is nagekomen. Niet minder treffend en karakteristiek was 's Princen gezegde, toen een Officier der *Brusselsche* Schutterij, geblind voor hem gebracht, het antwoord des vijands nopens de kapitulatie overreikte, en toen 't, de doek van voor zijne oogen weg genomen zijnde, bleek, dat hy een voormalige Adjudant van ORANJE was: *hoe, BAUDRY, ook gy, BAUDRY, onder mijne vijanden?* De Prins omhelsde hem; de Officier weende

Op den 13. Augustus blijft de I. Divisie op het *Loosche* gebergte bivouakkeren; een Bataillon daar-

van marcheert echter naar *Diest* terug. De II. Divisie bleef tot tegen 4 ure op den *IJzeren-berg*; juist op den middag werden de *Brusselsche* en *Tervuersche* poorten ieder door 1 Bataillon van de 1. Brigade der III. Divisie te *Leuven* bezet; de Divisie marcheert de stad door naar *Corbeek - Overloo* en *Lovenjoul*, waar zy vernacht. De III. Divisie marcheert ten 12 ure *Leuven* binnen, teneinde er te vernachten. Het Reserve-korps, onder den Generaal-majoor Post, blijft op bivouak tusschen *Corbeek - Overloo* en *Leuven* staan. De Divisie van den Luitenant-Generaal CORT-HEIJLIGERS bezet *St. Truijen*, *Hasselt* en de plaatsen op den Straatweg naar *Eindhoven*. Het Hoofdkwartier blijft te *Thienen*.

Onze beide Princen, door hunne Adjutanten vergezeld, begaven zich ook al onverwijld naar *Leuven* (1.), en werden niet ver van *Thienen* reeds ontmoet door den Franschen Generaal LAWOESTINE en den Overste EKSTEEN, voorafgegaan door een Franschen Trompetter-Majoor. Naby *Leuven* voegde zich hierby ook de Generaal BELLIARD, wiens vriendelijke toon veel van dien des eerstgenoemden verschild. ORANJE, BELLIARD, DE CONSTANT REBECQUE en LAWOESTINE gingen te samen, ter conferentie over den terugtocht der Nederlandsche troepen, een woonhuis even voor de stad binnen. Daarna inspecteerde de Prins de onderscheidene Bataillons

(1.) Zie het IV. Stuk, *toelicht. Aant. en Byl.*, blz. 209, reg. 2 van onder.

der III. Divisie, die op de open plaatsen der stad in geleederen stonden. De taal van den Prins was hartelijk en lofverheffend. Hy betuigde met aandoening den Groninger Jagers zijn leedwezen, dat hy hun Chef VALKENBURG niet meer aan hun hoofd zag. Vervolgens ontbeet Z. K. H. in het Hoofdkwartier van den Luitenant-Generaal MEIJER. Toen de troepen van den Hertog van SAKEN-WEIMAR door de stad terugtrokken, en gekomen waren op de plaats vóór het Stadhuis, riep Z. H. de Hertog met luider stem: »Sappeurs, hakt den Vrijheidsboom omver, teneinde den dood van den braven GALLIARD te wreken!» Deze woorden hadden een grooten indruk op de omstanders, die zich terstond uit de voeten maakten. De stad *Leuven* moest thands het geheele leger van levensmiddelen en fourage voorzien. Men vernam als nu, dat het Fransche leger, onder bevel van den Maarschalk GÉRARD, niet alleen in *Belgie* getrokken, maar reeds voortwaarts van *Wavre*, op den linker-flank van ons leger voortgerukt was. Nog dienzelfden dag vaardigde ORANJE eene Dagorder te *Leuven* uit (1.), waarin hy het leger dank zegt voor 't gehouden gedrag en de betoonde dapperheid, terwijl hy tevens daarby kennis geeft van den op handen terugtocht, die den 14. aanvang, en waarvan wy ook nu nog een beknopt verslag geven zullen. (2.)

(1.) Zie het IV. Stuk, *toelicht. Aant. en Byl.*, blz. 211, reg. 1 van boven. — (2.) IV. Stuk, blz. 212, reg. 1 van boven.

De I. Divisie staat te *St. Joris Winghe* en bezet tevens *Diest*; de II. is met de Brigade Ligte Kavalerie te *Thienen*, *Hoegarde* en omliggende dorpen; de III. marcheert ten 10 ure uit *Leuven* naar *Bautersem* en ommestreken; de kolonne van den Generaal-Majoor Post naar *Orsmael* en nabyliggende plaatsjens; deze kolonne strekte tot bedekking der Reserve-Artillerie. Het Hoofdkwartier was dien dag te *Thienen*, waar, na het middagmaal, door den Heere Kapitein der Rijdende-Artillerie VAN BERTHINK, in allen ijf als ordonnance afgezonden, de tijding werd aangebracht, dat de Generaal LAWORSTINE met zijne Brigade Ligte *Fransche* Kavalerie voor *Hoegarde* stond, en er die van den Generaal BOREEL uit wilde doen verhuizen. De PRINS VAN ORANJE zond dadelijk den Overste VAN TUYLL ter plaatse, teneinde alle vijandlijkheden te voorkomen, waartoe de *Fransche* Generaal genegeen scheen. De Overste VAN TUYLL kwam met den Generaal BOREEL terug, die *Hoegarde* reeds door zijne Brigade had laten ontruimen. Nu werd gemelde Overste in den nacht met eene Depeche van ORANJE naar den Generaal BELLIARD gezonden, om klacht in te leveren tegen deze handelwijze. Hy vond den Generaal reeds weder met LEOPOLD te *Leuven*. Zijne zending was van het beste gevolg, dewijl er eene ernstige vermaning van BELLIARD aan LAWORSTINE op volgde, zoodat na dien tijd over dergelijke buitensporigheden ook niet meer te klagen viel.

Nog werd dienzelfden dag de gewezen Ritmeester DELOBEL, toen Luitenant-Kolonel der Belgische Kurassiers, als Parlementair van wege DAINE afgezonden, teneinde diens leedwezen te betuigen over den aanval, den vorigen middag, door zijne troepen, niettegenstaande den wapenstilstand, by *Hoegarde*, op de onzen gedaan. DELOBEL, dien men ongeblind de markt liet overkomen, hield een Bataillon Landelijke Schutterij, uithoofde der lage Chako's voor Pruisen; welke byzonderheid ook gelezen wordt in de verdediging, later door DAINE in 't licht gegeven.

De Luitenant-Generaal DE CONSTANT, die met den Chef van den Staf des Veldmaarschalks GÉRARD in overeenkomst getreden was over den terugtocht, bracht de tijding aan, dat de Fransche Generaal 't voornemen had, om den Prins een bezoek te geven, en dat er, dien ten gevolge, was besloten, tot den morgen van 15. Augustus *Thienen* door geene Fransche Troepen te bezetten.

De Graaf DE L'AIGLE, Adjudant van den Generaal GÉRARD, kwam reeds in den vroegen ochtend den Maarschalk vooruit, toen de *Belgische* Vrijwilligers, de poorten onbezet ziende, by duizenden gelijk, van alle kanten binnendrongen. Wel-dra bezetten zy de huizen der markt, en die der straten, naar de poorten uitloopende; zelfs beklommen zy den toren. Nu ging er een luid geschreeuw op: *vive la liberté, vivent les Belges!!* —

Midlerwyl werd de toestand der Princen hachlijk, en men gaf bevel aan de twee, nog op de markt geschaard staande, Bataillons, om te laden; vervolgens werden er eenige pelotons gericht naar de zijde dier straten, waarmede de markt omgeven is. Dit een en ander verwekte indruk, en boezemde ontzach in. — ORANJE bleef bedaard, van uit de vensters van zijn Hôtel, toeschouwen, wat er gebeurde, en zond zijne Adjudanten af, om voor te komen, dat men handgemeen wierd. De Graaf DE L'AIGLE, beproefd hebbende, zijn' weinigen invloed op de Belgen uit te oefenen, besloot nu, den Maarschalk GÉRARD te gemoed te rijden op den weg van *Jodoigne*, en hem van alles kennis te gaan geven. Dadelijk werd er dan nu ook bevel uitgevaardigd, dat een Regiment Fransche Infanterie naar *Thienen* oprukken zou, en spoedde zich de Generaal terstond zelf, met zijnen Staf en een Eskorte Dragoniers, naar die plaats, waar hy ten half negen, en dus een half uur vroeger dan hy gezegd had, aankwam; kort daarop marcheerden de Franschen, onder bevel van den Generaal HULOT, aan en bezetten de straten naar de zijde der poort van *St. Truijen*. Zy ontvingen zeer koel de bewijzen van geestdrift, hun door de Belgen uitgedrukt, en deze verflaauwden dus ook zeer spoedig.

Nadat Zijne K. Hoogheid de Prins-Opperbevelhebber en de Fransche Maarschalk elkander wederzijds hunne Officiëren hadden voorgesteld, bood

ORANJE zijne gasten een prachtig ontbijt aan. Toen onze Prins den zich by zijn Staf bevindenden Pruisischen Overste SCHAARHORST aan den Generaal GÉRARD voorstelde, voegde hy er by: »*Zie hier den eenigen Pruis, die met ons is.*» Na het eindigen van 't Vorstlijk *Dejeuné* steeg men te paard; ORANJE inspecteerde het op de Markt geschaard staande Bataillon, en werd door het Vaandel met *den Haan* begroet. By de poort gekomen, op den hoek van een klein straatjen, werd de Prins door een Blaauwkiel beledigd en met den sabel bedreigd. Hy reed voort, zonder 't te bemerken, doch de Maarschalk gelastte zijne Adjudanten, dezen man in hechtenis te nemen. De Luitenant-kolonel Grou, zijn oudste Adjutant, bracht dit met geestdrift ten uitvoer; twee Dragonders sleepten hem by de borst terug, en, naar men zegt, is hy den volgenden dag met den kogel gestraft.

Aan de poort gekomen, nam de Fransche Maarschalk beleefdelyk afscheid van den Prins, en scheidde men zeer voldaan en yveltevreden van elkaer (1.). ORANJE gedroeg zich by dit alles zeer staatkundig, en onderscheidde zich hier, niet minder dan in de hitte van den strijd.

Den 15. Augustus stond de I. Divisie te *Diest* en in dien omtrek; eene Brigade der II. Divisie trok van *Thienen* naar *St. Truijen*, de andere is te *Du-*

(1.) Zie het IV. Stuk, *toelicht. Aant. en Byl.*, blz. 214, reg. 10 van onder.

raa, *Runkelen* enz.; de III. Divisie te *Thienen* en *Heegarde*; de kolonne van den Generaal-Majoor *Post* staat te *St. Truijen* en omstreken.

Den 16. vertrekt het Hoofdkwartier naar *Hasselt*; hier vaardigde ORANJE andermaal eene Dag-order aan zijne Wapenbroeders uit (1.); allen ontfangen daarby de verzekering van 's Konings tevredenheid, en dat Zijne Majesteit ieders verdienste op hoogen prijs stelt. De uit *Maastricht* naar *Tongeren* uitgerukte kolonne keerde ook dezen dag naar eerstgemelde plaats terug, terwijl de II. Divisie [daar de I. in hare kantonnementen bleef] van *St. Truijen* naar *Hasselt* marcheerde; de III. stond met eene Brigade te *St. Truijen*, met de andere te *Duraa* en ommestreken; de 1. Brigade-kavalerie bevindt zich te *Beeringen*; de 2. te *Meer*, *Coen* enz.; de Reserve-Artillerie is te *Zonhaven*; de Divisie van den Luitenant-Generaal *Cort-Heiliger* trekt naar de zijde van *Eindhoven*.

Doch treden wy ter loops terug en met den geest binnen de Kerkwanden, waar, den 14. Augustus, naar 's Konings wil, de zegen Gods werd ingeroepen over 's Lands wapenen. Naauwlijks is de vrome gemeente in 't Gebed opgegaan, of, hoort, daar kondigen honderd kanonschoten, gelost uit de aan den ingang van 't 's *Gravenhaagsche* Bosch geplaatste kanonnen, *Oud-Nederland* de blijde

(1.) Zie het IV. Stuk, toelicht. Aant. en Bjl., blz. 216, reg. 1 van boven.

tijding der overwinning by *Leuven* aan. De vreugde is algemeen; de Bededag wordt verwisseld in een dag van dank aan den Almachtige, wiens reddende hand zooveel dierbare levens spaarde, en door deze zegepraal op nieuw den landzaat bemoeidigde, die in angstige verwachting uitzag naar het einde van de, naar 't scheen, zoo gewaagde kans. Zoo werd onze Wapenroem dan weêr schitterend hevestigd, en hoe eenmaal ook de uitslag van zaken wezen moge, dien lof zal *Europa* het Vaderland niet kunnen onthouden, dat de Zonen van *Bato* met der daad hebben bewezen, gedurende zooveel eeuwen onverbasterd hun heldenaart bewaard te hebben.

Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins van *ORANJE* maakt dan ook in den aanvang van zijne, te *Hasselt* uitgevaardigde, Dagorder (17. Aug.) melding van de blijdschap, welke de Koning reeds in den vroegen ochtend des plechtigen Bededags smaakte, toen Zijne Majesteit de zekerheid van zooveel wapenfeiten vernam, als die te samen het werk der Victorie voltooid hebben (1.).

Den 17. Augustus stond de I. Divisie weder te *Gheel* en byliggende plaatsen; de II. in de dorpen langs den straatweg van *Husselt* naar *Eindhoven*; de III. te *Hasselt* (waar het Hoofdkwartier tot den 18. gevestigd bleef) en op bivouak; de Luit.-Ge-

(1.) Zie het IV. Stuk, *toelicht. Aant. en Byl.*, blz. 216, reg. 15 van onder.

neraal CORT-HEILIGERS vertrekt met zijne troepen naar *Over-* en *Neêrpelt* enzv. De tocht ging den 18. en 19., zonder iets merkwaardigs, voort, op welken laatsten dag het Hoofdkwartier naar *Eindhoven* verlegd werd, terwijl de I. Divisie op den 18. *Turnhout* bezet. en den 19. op *Noord-Brabandsch* grondgebied terugkeert; de II. is den 18. Augustus te *Peer*, *Exel* enzv.; den 19. te *Lommel*, *Luiksgestel*, *Bergeyk* enzv.; de III. houdt den 18. rustdag te *Hasselt*, en bevindt zich den 19. in de dorpen tusschen *Hasselt* en *Valkenswaard*; den 20. was deze Divisie-alleen nog maar maar op *Limburgschen* bodem; den 18. lag de Artillerie reeds te *Valkenswaard* en *Eindhoven*, den 19. de Kavalerie mede ter laatstgemelde plaatse en in de omstreken, zoodat den 21. Augustus geheel de Vaderlandsche Armée weder op *Oud-Neêrlands* grond was teruggekeerd.

En hiermede zouden wy onze taak nu voor vol-
dongen kunnen beschouwen, ware 't niet, dat er
aan onze kleine schildery nog eenige trekken ont-
braken, die wezendlijk niet gemist mogen wor-
den, zonder het schoone geheel te verbreken, dat
de geschiedenis van den Xdaagschen veldtocht zoo
belangrijk maakt.

Het was dan op den 20. Augustus, dat ORANJE,
op Vaderlandschen grond teruggekeerd, nogmaals
het woord voerde tot Zijne Wapenbroeders, om
hun, by herhaling, te doen blijken, hoe Koning en

Vaderland beiden hulde brengen aan zooveel bewijzen, als door allen aan den dag gelegd zijn van onbezweken trouw en volharding; daarin geeft Hy kennis, dat er uit de op den Vijand veroverde stukken geschut, ter herinnering aan den Tocht, voor allen, die aan de krijgsverrichtingen deel genomen hebben, kruisteekenen tot versiering zullen worden vervaardigd; eindelijk deelt Hy het Leger mede, dat 't Zijner Majesteit behaagd heeft, te bepalen, dat het *Grootkruis der Militaire Willems-orde* zal ten deele wezen aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prins *FREDERIK der Nederlanden*, tot belooning voor Zijne zoo uitstekende, als roemrijk aan den dag gelegde, verdiensten in betrekking van Admiraal en Kolonel-Generaal, sedert den aanvang der onlusten in het Rijk, tot op dat oogenblik-zelf, dusdanig eervol gehandhaafd. En nu versierde de Oudste Broeder zijnen beminden jongsten met het Vorstelijk Eereblijk; *WILLEM* omhelsde *FREDERIK* voor de oogen des geheelen Legers, dat, tot schreien toe, was aangedaan, by 't zien dier Broederlijke genegenheid, waarvan nooit schooener bewijs kon worden gegeven, dan hier plaats greep, en dat ook nimmer door een der aanschouwers uit het geheugen zal worden verloren.

Maar *Oud-Nederland* dan? Ja, wie reikhalste daar niet, om den Vorst, die als Overwinnaar *Louven* was binnengerukt, te begroeten? De 23. Augustus was tot dien vreugdedag bepaald; dan

zou ORANJE Zijne intrede in 's *Gravenhage* doen;
 dan mocht Hem de hulde der dankbare Natie wor-
 den aangeboden. Wat wonder, dat de Hofstad
 wemelde van burgers en vreemdelingen, uit de
 omstreken van heinde en verre toegestroomd, om
 dit feest te vieren! De Residentie leverde het schit-
 terendst schouwspel op; en wat *Neêrlands* groot-
 ste Redenaar eens van 's Konings intocht binnen
 's *Gravenhage* geboekt heeft, was thands weder-
 om op nieuw letterlijk waar; ô, herhalen wy dat
 hier : » nooit werd vreugde, tot dronkenschap
 » opgevoerd, op zoo verschillende wijzen, naar ie-
 » ders aard, vertoond. Hier deed zij de oogen
 » schitteren, daar benevelde zij ze met den zoeten
 » daauw der natuur; ginds stond men wezenloos,
 » geworteld in den grond, als geloofde men niet
 » wat men zag. Dezen gloeide het gelaat, gene
 » verbleekte; de een borst los in gejuich, des an-
 » deren stem smoorde in het snikken der overkrop-
 » te borst. Den ouden was het, als hadden zij een
 » kind uit den dood weder gekregen, de mannen
 » een broeder, de jongelingen een vader! Wat
 » men zag en hoorde op de straten, waar een scha-
 » terende menigte geen plekje ledig liet, golvend
 » zich voortstuwde, en hoeven noch raderen ont-
 » zag voor een glimlach van den Geliefden; dit was
 » nooit aldus gezien of gehoord: maar aandoenlij-
 » ker nog, verheffend en verteederend, wat men zag
 » aan de vensters der woningen, waar de bloem

»der beide seksen zich in reijen en trapsgewijze
 »voorwaarts drong, en duizend doeken zwaaiden,
 »met tranen besproeid! maar terug — on-
 »gemerkt zou het gevoel ons wegslepen, om het on-
 »beschrijfelijke te beschrijven.” —

Zoo was 't en niet anders; maar nog roerender is het tooneel, dat aan 's Konings Paleis plaats grijpt: zie, daar staart de Vorst van het Balkon de menigte over, en reikhalst naar 't gezicht van den beminden Zoon en Throonsopvolger; Hy ontdekt Hem, als op handen gedragen; Hy blijft zichzelf niet langer meester meer; de Koning der Nederlanden is enkel Vader; Hy werpt zich in de armen zijns Zoons, die hem om den hals stort; doch het volk wil getuigen zijn van de vreugde der Vorstlijke Familie. Nadat Zijne Majesteit lucht heeft gegeven aan 't door aandoening overkropte hart, treedt Hy op nieuw toe, en vertoont zich wederom aan 't opgetogen volk, dat, onder 't gejuich van *LEVE DE KONING, LEVE ORANJE*, doet blijken van eene dezer dagen schaars elders gevonden verknochtheid en liefde, meest gelijken- de naar die van brave kinderen voor eenen goeden vader.

Schooner avondstond ging *WILLEM van Oranjes* Geboorte-verjaardag nooit vooraf. Holland is in Eere hersteld en de Koning, te midden van zijn eigen en Landsgezin, mag den Hemel danken, die hem zoo luisterlijk tot LIX jaren het leven rekte,

en sterkte van geest en lichaam schonk, om te weêrstaan, wat niet te dragen scheen.

By gelegenheid van 's Konings Verjaardag had de Schutterij der Residentie het verlangen te kennen gegeven, dat Zijne Majesteit haar het voorrecht eener Persoonlijke inspectie zoude schenken. Het verzoek werd toegestaan, en onze Monarch, vergezelschap van WILLEM van *Oranje*, zijnen beminnden oudsten zoon, Prins FREDERIK, zijne drie Kleinzonen en Prins ALBERT van *Pruissen*, liet de Burger-militaire-troepen voor zich defileren. De vijf, op den vijand veroverde, veldstukken trokken, begeleid door twee detachementen onzer Rijdende Artillerie en ligte Dragonders, den Koning langzaam voorby. De Prins van *Oranje* verzocht zijnen Doorluchtigen Vader deze schatting van hem wel te willen ontfangen, als het overblijfsel, gelijk Zijne Koninklijke Hoogheid zich uitdrukte, van DAINES Armée.

Wijden wy nu nog een blik aan het feestvierend *Amsterdam*, de hoofdstad des Rijks, en die zoozeer zich beijverd had, om in deze hachlijke dagen, op alle wijzen, meê te werken tot het groote doel van Staat, tot eene verevening der belangen van beide, zoo noodlottig van eengescheurde, deelen des bloeienden Rijks. Kon het dan ook wel anders, of moest die groote, beroemde Handel- en Wareldstad niet medeooggetuige zijn van den roem, door ORANJE ook voor haar behaald? — Niet minder geest-

vervoering greep hier plaats, dan in het Vorstlijk 'sGravenhage. Geheel de Koninklijke Familie was er heengetogen. Reeds had men den 24. Augustus daar, even als elders, 's Vorsten geboorte-verjaarfest, op de gebruikelijke wijze, door een bijzonder plechtig biduur gevierd, en waren 's avonds de straten der stad, op de schitterendste wijze, verlicht en met toepaslijke versieringen opgeluisterd. Doch nu leverde *Amsterdam* het prachtigst schouwspel op: uit meest alle vensters waaide de Nationale Vlag, en op verschillende plaatsen waren Eerepoorten van Stadswege opgericht. Een dezer Triomfbogen, buiten de Haarlemmerpoort, voerde het opschrift:

AAN DE HANDHAVERS VAN NEDERLANDS EER
HET GETROUW, EENDRAGTIG EN DANKBAAR AMSTERDAM.

op eene andere, binnen de stad, las men:

HET VADERLAND BEHOUDEN
MET GOD EN ORANJE.

De lucht was tot tegen den middag regenachtig en beneveld geweest, maar nu brak de zon door, en scheen vriendlijk en zegenend op de juichende menigte neder te zien. Op eens werd het gedrang sterker; alle hoeden zwaaiden in de lucht, en op menig gelaat stond te lezen: de Held van *Waterloo* had geene overwinning noodig, om groot te

wézen in 't oog van den edeldenkenden Nederlander. Langzaam ging de trein voort, en ORANJE stond overeind in zijn rijtuig, minzaam allen toeknikkende. Prins FREDERIK volgde in het eerste rijtuig, en ook Hem bracht het volk, onder luide toejuichingen, zijne rechtmatige hulde toe. Langer dan twee uren waren de Vorsten op weg van het begin der stad tot aan het Paleis. VAN LENNEP, de Jonge, *Néerlands* Legendedichter, had inmiddels eene Tooneelvoorstelling toebereid, om 's Konings Gezin in den Schouwburg op te doen vergasten. Dit fraaie Gelegenheidsstuk draagt ten tytel: *de roem van twintig eeuwen*. Heerlijke Poëzy, kostbare decoratiën, overschoone muzyk, eene tallooze menigte van alle rangen en standen, vooral de tegenwoordigheid van geheel het Regerend Stadhuis, dit alles maakte, dat nimmer grootscher avond binnen *Amsterdam* werd beleefd. De Moeder-Koningin ontving ORANJES tederheids-blijken, ten aanzien van het opgetogen Publyk, by het ten Tooneele uitspreken der volgende regels:

Heil der vroome Koningin!

Dat men lang in haar aanschouwe,

't Beeld van teed're moedertrouwe,

Christendugd en huwlijksmin.

Haar, die thands door zulke zonen

Vroeger zorgen ziet beloonen.

De Prins WILLEM vatte vol aandoening hare hand en bracht die gevoelig aan zijne lippen; allen, die 't zagen, waren diep-getroffen!

Overigens was er geen feest, door de Stad aangericht, of de Vorstlijke Personaadjen waren daarby tegenwoordig. Meer dan dertig duizend huizen glansden des avonds van 't helderste licht; maar te recht schreef de grijze Dichter Loors:

De lichten, die Gy flonkren ziet,
 Gezwier van vlaggen, 'cerebogen,
 En kreten, die Uw lof verhoogden,
 Getuigen 't vol gevoel toch niet;
 Geen millioenen starren malen
 Een stip der gloeden van de zon;
 Geen kunstvuur ooit vertoonen kon
 De in 't hart geboren liefdestralen.

En nu wilde de Koning, na 't smaken van al deze vreugde, ook zijne dappere strijders gaan begroeten; dat ontbrak nog aan 't geen zijn hart verheugde, en dat ontbrak ook nog aan de voldoening, welke de Vaderlandsche Armée zoo ruimschoots gevoelde, en ook van alle kanten ontfangen had. Een enkel woord over die ontmoeting zal dit overzicht besluiten.

Op den 28. Augustus vertrok Zijne Majesteit, benevens Neêrlands Koningin, en H. K. H. Princes

ALBERT van *Pruissen*, naar het Leger; reeds vroeger waren de andere Vorsten en Vorstinnen van het Koninklijk Geslacht, als ook Z. K. H. Prins ALBERT van *Pruissen*, derwaarts afgereisd. De 29. en 30. daaraanvolgende waren voor de groote wapenschouw bestemd. De II. en III. Divisie Infanterie, alsmede de Reserve-Divisie, de Ligte Ruitery en een deel der Rijdende en Veld-Artillerie waren te dien einde op de *Woenselsche* heide, by *Eindhoven*, vereenigd. Deze zeer talrijke macht, tusschen de 30 à 34000 man uitmakende, stond, by 's Konings komst, den 29. Augustus, in twee onafzienbare rijen geschaard, en de 60 vuurmonden, welke zy met zich voerden, gaven daaraan een nog meer ontzachverwekkend voorkomen. De wapenschouwing. van den volgenden dag had op de heide by *Gilze*, niet ver van *Tilburg*, plaats. De I. Divisie Infanterie, de twee regimenten Kurassiers, het regiment Lanciers, eene battery Veld- en eene sectie Rijdende Artillerie waren daarby tegenwoordig. De houding der krijgslieden toonde, dat zy volstrekt niets meer wisten van de doorgestane vermoeiingen. Daar vond de Koning ook de Groninger Studenten aan het hoofd der I. Brigade geplaatst, en roerend was de welkomstgroet, welken Zijne Majesteit hun toebreacht, even als, vroeger, aan die van *Leydens* Hoogeschool; doch wy zullen geen onderscheid maken; allen, zoo dienstplichtigen, als vrijwilligers, allen, zonder onder-

scheid ondervonden de hartlijkheid van 'sLands Vader, die van zijne zijde ook zoo innig overtuigd was van de welgezindheid zijner Armée, dat Hy, rustig op hare kracht zich verlatende, tot de zorgen van het Kabinet welgemoed wederkeerde, werwaarts gewichtige tijdingen uit *Londen* Zijne Majesteit terugriepen, en waardoor dan ook plotsling deze luistervolle Wapenschouwing werd afgebroken.

Op den 31. Augustus maakte Zijne Koninklijke Hoogheid, de Prins van *Oranje*, aan het Leger de bevorderingen bekend, welke Zijne Majesteit aanvankelijk had gelieven toe te staan; terwijl tevens op eene schitterende wijze 'sVorsten goedkeuring van de door Neêrlands Armée uitgevoerde krijgsverrichtingen werd uitgedrukt, door het verheffen van den Opperbevelhebber tot den Rang van *VELDMAARSCHALK*, met byvoeging van twee der op den vijand veroverde vuurmonden, ten Eeregeschenk.

» Wat ik als Zoon gevoel voor den Vader — dus sprak *ORANJE* — voor den Vader, die my beloont, » kan ik door geen woorden uitdrukken; die de » heilige betrekkingen van bloedverwantschap het » meest eerbiedigen, zullen my het best verstaan. » Ik ben diep doordrongen van erkentlijkheid voor » dit treffend bewijs van goedkeuring, dat mijn » Vorst mij geeft.” — Doch — gaat Hy voort — » het is Uw moed, mijn Wapenbroeders, uwe volharding, uwe gehoorzaamheid aan orders en be-

„velen, waaraan wy deze gelukkige uitkomst verschuldigd zijn, die aan Koning en Vaderland zoo groote stof tot blijdschap geeft. Aan Uwe verdiensten is het, dat ik de belooning dank weet, die my heden is té beurt gevallen. Door mijne onveranderlijke en oprechte toegenegenheid hoop ik U te toonen, dat ik erkentelijk ben!“ —

En zoo bevestigde dan ORANJE met der daad hetgeen Hy, juist eene maand vroeger, in Zijne eerste Dagorder, verklaarde: *„dat het bloed der Nassaus Hem nog onbesmet door de aderen vloeit.“*

Ziedaar, geachte Lezers, hoe zich de Xdaagsche Veldtocht heeft toegedragen, en hoe in juist eene maand, sedert het uitspreken van 't lang verwachte en gewenschte VOORWAARTS, *Nederland* werd teruggebracht van uit het schitterendst strijdperk tot de koele beredenering der Kabinetten van *Europa*. En zoo heb ik dan verhaald, naar de waarheid, welke ik zag, hoe 't er zich heeft toegedragen. Want ik, die schreef, zag met eigen oog hetgeen er gebeurde. Toen zy vernamen, dat hy [ORANJE] toornig tot hen kwam opdagen, toen nam elk zijnen weg en vlood in zijne vesten; even als de dieren den LEEUW ontolieden, enkel op het gehoor, zonder hem nog eens te zien. (*)

Den 8. September gaf de Veldmaarschalk kennis

(*) Zie het *Motto* achter de Tytel van dit III. Stukjen.

van eene wapenschorsing tusschen *Holland* en *België* voor den tijd van zes weken, aangevangen op Maandag, den 29. Augustus, 1831, ten middag, en eindigende des middags van den 10. October daaraanvolgende; den 6. October bracht Z. Koninkl. Hoogh. eene verlenging van dien Wapenstilstand tot den 25. daaropvolgende, ten 12 ure des middags, ter kennis van het Leger; op dezen 25. October werd, by Dagorder, de Wapenschorsing verklaard te hebben opgehouden, en de meeste waakzaamheid ernstigst aanbevolen. Tot dus verre evenwel heeft er geene vijandlijkheid na den roemvollen tocht meer plaats gegrepen; en later zijn de Troepen tot de vreedzame Kampen by *Reijen* en *Oirschot* teruggekeerd, vanwaar zy zoo moedig zich ten strijde begeben hadden.

Er is meermalen gevraagd geworden, waartoe diende deze strijd? wat nut is er door aangebracht? Maar zy, die deze vraag opperen, moeten toch wel geheel en al uit het oog verliezen, dat, sedert den afval der *Zuidelijke* gewesten, het *Oude Nederland* laag, zéér laag was gedaald in de schatting van *Europa*, iets, waartoe de Drukpers van *België* aanvankelijk, en daarna ook die van *Frankrijk* en *Engeland*, alles hadden saamverdicht, wat verachtelijk was voor eene Natie, die steeds hare Vlag had doen eerbiedigen, waar zy die ook vertoonde. Daartoe moest er gestreden worden (*); de NEDERLAN-

(*) Zie het *Tytemotto* voor dit III. Stukjen.

DERS moesten toonen, geene lafaarts te zijn, als
 waarvoor zy uitgekreten werden, sints den avond
 van het oproer te *Brussel*; zy moesten daarenbo-
 ven aan *Europa* toonen, dat er hier schat en bloed
 veil zijn, wanneer 't de zaak van het Vaderland
 geldt; zy moesten bewijzen, dat er niet, gelijk
 men voorwendde, verdeeldheid tusschen Vorst en
 Volk bestond, maar enkel *Eendracht, die de ware
 Macht maakt*; zy moesten eindelijk billijke voor-
 waarden van scheiding, en rechtmatige grensbepa-
 lingen tot stand brengen; en zulks met het zwaard
 in de vuist, en met ORANJE aan het hoofd. Dit
 laatste gaf 's Prinzen PROCLAMATIE aan de bewoners
 der Gewesten, waar het Leger van Z. M. den Ko-
 ning der Nederlanden zal zijn doorgedrongen, dui-
 delijk te lezen. Zie, dat alles moest verevend wor-
 den, verevend door de geheele Natie, omdat het
 de geheele Natie naauw aan 't harte ging; en dat
 alles moest voltrokken worden onder de aanvoe-
 ring van eenen miskenden Prins van *Oranje*, den
 Edelen en Doorluchtigen Opvolger ten Throon van
 de *Nederlanden*; Hy toch moest den zwakken, den
 misleiden, den kortzichtigen onder ons overtuigen,
 dat men hem belasterd had; dat zoogenaamde *Va-
 derlandsche Tijdschriften*, — als daar waren het
Nederlandsch Verbond, de *Noordstar*, de *Neder-
 landsche Gedachten*, de *Vaderlandsche Letteroefenin-
 gen* enzv. — niet op de hoogte hadden gestaan, om
 Hem te kunnen beoordeelen, toen zy daartoe de

in gal gedoopte pen nederzetterden; worde dan ook de laatste bladzijde van onzen arbeid gewijd aan den Held van *Waterloo*, en mogen wy hier de woorden herhalen, welke een NEDERLANDER in 't licht gaf, toen ORANJE naar 't Leger vertrok: »Hy »heeft al zijne lasteraars vernietigd door op te »gaan naar uwe legerplaatsen, waar Hy, met eenen »alles-doorzienden en alles-bezielenden blik, de »strijders voor *Zijne* en *Uwe* zaak zal verkwikken »en bemoedigen en aanvuren, om stand te houden, »met *God* voor oogen, en de kroon te zetten op »het zoo luisterlijk begonnen en byna voltooid »werk.

»Hy komt niet *alléen*, maar aan de zijde van »'s Lands Koning; Hy levert zich niet *alléen* aan »uwe regten uit, maar Hij daagt op met zijne ge- »liefde Telgen, den zegen van een' Echt, uit Ko- »ninklijken en Keizerlijken bloede samengevloed.

»Hy zal niet naar willekeur beschikken over uwe »dierbare levens; Hy zal uwe belangen niet aan ei- »gen grootheid opofferen; Hy zal niet het krijgs- »zwaard, maar den olijftak zwaaien; Hy zal *Ne- »derland* in zich-zelfen handhaven; Hy zal U re- »geren, als de Kroon op Hem moet overgaan, ge- »lijk een vader zijn huisgezin.

»En in dat stellig vertrouwen moogt gy berus- »ten, edelen en braven, van wat rang of stand »ook; — doch dat vertrouwen kan geen plaats »grijpen, tenzij gy wederkeert tot die blankheid

» van gemoed , waarop uwe schitterende vaderen
 » zich konden beroemen ; tot die zelfgenoegzaam-
 » heid van begrippen , die zoo afkeerig is van al-
 » len schadelijken en schandelijken invloed , als er
 » uitgeoefend wordt door uwe aartsvijanden , Kruis-
 » en Kroon-vertreders , die zich onder u genesteld
 » hebben , om , door hun godslasterlijk geschrijf te
 » zoeken , den band te verbreken van Kerk en
 » Staat , van Vrijheid door de Wet , van *Oranje* en
 » *Nederland*.

» DE PRINS VAN ORANJE IS OPGEKOMEN IN HET LEGER ;
 DE OVERWINNING ZIJNER EN ONZER HATEREN GAAT HEM
 VOORUIT ; DE DUURZAAMSTE VREDE VOLGT OP ZIJNE
 SCHREDEN."

267 D-8

TOELICHTENDE AANTEEKENINGEN

EN

B Y L A G E N ,

BEHOORENDE BY

HET DERDE STUK.

VIERDE STUK.

„*W*aarop elke vijand den kop te pletter stoten
zal.” 1.) Zie: 's Schrijvers *heknopte beschrijving
van Neêrlands Legerkamp by Reijen*. (1831; Breda,
by BROESE en Comp.).

De Rechten van Oud-Nederland te doen gelden.
2.) Deze woorden worden, tevens met al de by-
zonderheden der *Inspectie*, door Zijne Majesteit
dienzelfden dag gehouden in 't Kamp by *Reijen*,
gevonden in 't niet onbelangrijk werkjen: *Merk-
waardigheden uit den Tiendaagschen Veldtocht*. (1832;
Amsterdam, by G. J. A. BEIJERINCK.)

Nadat de grijze CHASSÉ. 3.) Zie: *Over 't Kasteel van
Antwerpen*, door den Hoogleeraaf A. SIMONS. (1831;
Utrecht, by N. ALTHEER.)

- 1.) 3. Stuk, blz. 107, reg. 13. — 2.) 3. Stuk, blz. 108, reg. 17.
3.) 3. Stuk, blz. 108, reg. 20.

Even als de jeugdige VAN SPEYK. 1.) Zie: Zelfop-offering van J. C. J. VAN SPEYK, plegtig gevierd door het Koninklijk Instituut voor de Marine, den 9. van Lentemaand, 1831. (*Leeuwarden*, by G. T. N. SURINGAR.)

Aan den Prins van Oranje word opgedragen. 2.) Zie: 's Konings besluit van den 29. Julij, 1831, n°. 8.

In persoon gestelde Dagorder. 3.) Zie het merkwaardig Geschrift: 's Princen van Oranjes komst by 't Leger. (1831; *Breda*, by F. P. STERK). Staats-Courant n°. 183, (1831.)

Dagorder voor het Leger te Velde.

Door den wil van mijnen Vader en Koning geroepen, om het bevel over zijn leger te voeren, stel ik mij aan uw hoofd op den dag, waarop het woord *Voorwaarts* door hem is uitgesproken. De bewijzen van liefde en trouw, welke gij reeds aan den Koning en aan het Vaderland hebt gegeven, en die den volkeren van Europa tot het schoonste voorbeeld strekken, waarborgen mij ook de dapperheid, welke gij zult ten toon spreiden op het slagveld, dat ons welligt binnen weinige dagen ten strijde wacht, voor de ware belangen van het Vaderland en tot verkrijging van voordeelige voorwaarden eener afscheiding van de gewesten, die zich onttrokken hebben aan de Regering van dienzelfden Vorst, voor welken wij bereid zijn, ons leven en onze dierbaaerste belangen ten offer te brengen.

Maar hij het nemen van toevlugt tot de wapenen, sluit de Koning, die een ware vader zijner onderdanen is, geenszins den weg

1.) 3. Stuk, blz. 108, reg. 21. — 2.) 3. Stuk, blz. 108, reg. 28.
3.) 3. Stuk, blz. 109, reg. 4.

der onderhandelingen, hoezeer deze tot dus verre zoo vruchteloos beproefd zijn; zijne Gevolmagtigden bij de Konferentie te Londen zullen aldaar, bij voortdurend, de regten der natie blijven voorstaan.

Wat mij betreft, ik gevoel al het gewigt van de eervolle taak, mij door den Koning opgedragen; zij zal ongetwijfeld voor mij verligt worden door uwen moed, waarop ik met vertrouwen reken, bij de herinnering aan de dapperheid van zoo vele oude wapenbroeders van alle rangen, die ik nog in uwe gelederen zie, en aan de geschiedenis, welke mij leert, wat het vaderland van de edele pogingen van deszelfs schutterijen en vrijwilligers mag verwachten.

Na Quatre-Bras en Waterloo hebben wij ons niet meer in gelijke betrekkingen bevonden als die, welke ons thans vereenigen; in dat tijdsverloop hebben er vele gewigtige, meestal gelukkige, doch sedert een jaar zeer rampspoedige, omstandigheden voor ons Vaderland plaats gehad.

Mijne pligten en de wil des Konings hebben mij geroepen, om een werkelijk deel aan de laatste staatkundige gebeurtenissen in Nederland te nemen. Al mijne daden, woorden en bedoelingen hadden destijds eeniglijk ten oogmerk, om van het Koninkrijk die onheilen af te weren, welke het te voorzien was, dat hetzelfde konden treffen, en welke wij tegenwoordig allen ondervinden; maar daar de middelen, met zulk een oogmerk door mij aangewend, geen gunstige uitkomst hebben opgeleverd, moet ik zelf gelooven, dat ik mij in de keuze dier middelen heb bedrogen. De drijfveren, die mij bezielde, waren intusschen van den zuiversten aard. Thans hoop ik u, met het zwaard in de hand, te overtuigen, dat het bloed der Nassau's nog in mijne aderen vloeit, en dat geen offer mij te zwaar zal zijn, om het geluk te verzekeren van dien geboortegrond, voor welks onafhankelijkheid onze voorouders zoo dikwul, met een' gewenschten uitslag, legermagten hebben bestreden, die de hunnen verre in *getal*, maar geenszins in *moed*, te boven gingen.

Hoofdkwartier Breda, den 1sten Augustus, 1831.

WILLEM, *Prins van Oranje.*

PROCLAMATION adressée aux Habitans des Provinces où auront pénétré les Trouppes de S. M. le Roi des Pays-Bas. 1).

Entré à la tête de l'armée nationale des Pays Bas sur votre sol, je viens rassurer les paisibles habitans de ces contrées sur les intentions qui président à cet acte d'hostilité. L'armée et son Chef ne sont animés, ni par l'esprit de conquête, ni par celui de vengeance; au contraire. Le seul but de la détermination de mon Roi et Père, en m'envoyant dans vos Provinces, est d'obtenir des conditions justes et équitables de séparation, entre les Provinces qui lui sont resté fidèles, et celles qui se sont soustraite à son gouvernement.

Nous ne faisons la guerre que pour obtenir le plutôt possible une paix durable entre nous.

J'assure donc aux habitans paisibles, du sol que je viens de toucher, protection et sécurité, ainsi que soutien à ceux qui sont bien intentionnés.

Si quelques desordres partiels, souvent inévitables au milieu d'une armée nombreuse, avaient lieu, les plaintes portées à cet egard par les habitans, seront écoutées par les Chefs militaires, et les faits, étant averés, seront punis d'après toute la rigueur des lois.

Au Quartier Général ce 2 Aout, 1831.

Le Commandant en Chef de l'Armée des Pays-Bas:

GUILLAUME, Prince d'Orange.

PROCLAMATIE aan de Bewoners der Gewesten, waar het Leger van Z. M. den Koning der Nederlanden zal doorgedrongen zijn.

Aan het hoofd van het nationale leger der Nederlanden, heb ik voet gezet op uwen grond. Ik kom de vreedzame bewoners dezer gewesten gerust stellen over de bedoeling van deze vijandelijke daad.

1.) 3. Stuk, blz. 110, reg. 6.

Geen zucht naar overwinning of wraak bezielt het Leger en zijn Aanvoerder.

De Koning, mijn Vader, zendt mij met geen ander doel herwaarts, dan om billijke en regtmatige voorwaarden te verkrijgen van scheiding, tusschen de gewesten, die Hem getrouw zijn gebleven, en die, welke zich aan zijne heerschappij onttrokken.

Wij doen den oorlog aan, om te spoediger een duurzamen vrede te bewerken.

Aan de rustige bewoners van den grond, waarop ik thans sta, waarborg ik bescherming en veiligheid; zelfs ondersteuning beloof ik aan hen, die der goede zaak zijn toegedaan.

Moge soms, hier of daar, eenige ongeregeldeheid worden gepleegd, dat altijd onvermijdelijke kwaad van een talrijk leger, elke klagt, die de inwoner doet, zal door de leger-hoofden worden gehoord. Op het bewijs van het misdrijf zal de strengste straf onmiddellijk volgen.

Gegeven in ons Hoofdkwartier, den 2. Augustus, 1831.

De Opperbevelhebber van het Nederlandsche Leger:

WILLEM, *Prins van Oranje.*

Met de wapenen binnen te gaan. 1). Zie Staats-Courant N°. 184. (1831.)

Dagorder voor het Leger te Velde.

Bij het betreden van den grond, door den opstand aan het wet-
tig gezag onttrokken, reken ik het mij tot eenen eersten plicht, het vaderlandsch leger te herinneren, dat geene zucht tot veroveringen ons doet *Voorwaarts* trekken, daar wij niets anders bedoelen, dan, overeenkomstig de door Neêrlands Koning voor geheel Europa opengelegde staatkunde, die voorwaarden van scheiding tusschen Holland en België te verzekeren, welke door de bemiddelende Mogendheden als billijk zijn erkend.

Geene wraakzucht gaat dus onze legerspits vooruit. Den vreed-
zamen ingezeten zeggen wij veiligheid en bescherming, den welge-

1.) 2. Stuk, blz. 110, reg. 15.

zinden ondersteuning toe. Noord-Nederland (getuige der Belgen vroegere welvaart!) is nooit hun vijand geweest en ook nu niet, nu liet zich, na vruchteloos alle middelen van vergelijk beproefd te hebben, genoodzaakt vindt, Gods beslissing tusschen hen en ons in te roepen.

Verwart het goede gedeelte des volks geenszins met diegenen, die zich eigenmagtig tot zijne bestuurders hebben opgeworpen. Wij komen om hun en ons zelve den vrede weder te geven, en die verstandhouding te herstellen, zonder welke, noch voor Noord-, noch voor Zuid-Nederland, immer rust, geluk of bloei mogelijk zijn, en om die verstandhouding voor de toekomst op onwankelbare grondslagen te vestigen.

Wapenbroeders! ik reken daarom op uwe krijgstucht niet minder dan op uwen moed; beider vereeniging moet het kenmerk zijn van dat echt vaderlandsch leger, waarover ik trotsch ben het bevel te voeren.

Ik zal die krijgstucht des te naauwgezetter onderhouden, daar ik met de meeste zorg in al uwe behoeften zal trachten te voorzien.

De militaire autoriteiten van allen rang zullen gehouden wezen, om de klagten der inwoners te hooren. Zoodra de feiten, die aan de manschappen, onder hunne orders, te laste worden gelegd, bewezen zullen zijn, zal men de schuldigen straffen, naar alle gestrengheid der krijgswetten.

Hoofdkwartier Breda, den 1sten Augustus, 1831.

WILLEM, *Prins van Oranje.*

Op zijde te staan. 1). Zie Staats-Courant N°. 185. (1831.) *Dagorder voor het Leger te Velde.*

Aan het leger wordt bekend gemaakt, dat het Z. M. den Koning behaagd heeft, bij besluit van den 29sten Julij, 1831, n°. 8, aan Z. K. H. den Prins van Oranje het opperbevel over de krijgsmagt op te dragen, met uitnoodiging, zich onverwijld aan het hoofd van het leger te stellen; zullende Z. K. H. de Prins Frede-

1.) 3. Stuk, blz. 110, reg. 18.

rik, Admiraal en Kolonel-Generaal, den Prins van Oranje in het waarnemen van zijn kommando behulpzaam wezen. Z. K. H. de Prins van Oranje, alhier aangekomen zijnde, heeft het opperbevel over het leger te velde heden aangevaard.

Hoofdkwartier Breda, den 1sten Augustus, 1831.

FREDERIK.

Niet gaarne had blootgegeven. 1). Wij ontleenen deze uitdrukking aan bladz. 112 van CHARLES DURAND's werk over den *Tiendaagschen Veldtocht* (1832 *Amsterdam* BREST VAN KEMPEN), doch laten overigens hier volgen het 1. Rapport van den Prins Opperbevelhebber aan den Koning. Zie Staats-Courant N°. 184. (1831.)

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Baerle-Hertog, 3 Augustus 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat de eerste beweging van het leger, overeenkomstig de gegeven dispositien van den dag van gisteren, is ten uitvoer gebracht: ingevolge waarvan de eerste divisie voorwaarts van Baerle-Hertog staat, hebbende de voorposten te Sondereygen en Baerle-Brugge. Bij deze eerste plaats is een gevecht voorgevallen, tusschen het 2de bataillon jagers en den vijand, wiens sterkte geschat werd op 400 man. Van dit bataillon jagers zijn drie vrijwilligers gewond. De vijand is tot Merxplas terug getrokken.

De tweede divisie bezet Poppel en Weelde, en heeft hare uiterste voorposten tusschen den Eel en Ravels, alwaar een gevecht onder mijne oogen heeft plaats gehad tusschen het 2de bataillon der 18de afdeeling, gekommandeerd door den Majoor Tegelaar en vijandelijke jagers, ondersteund door eenige kavallerie. Gemeld bataillon heeft met geveld geweer den vijand van uit de huizen en het daarbij gelegen bosch verdreven. De Hertog van Saksen-Wei-

1.) 3. Stuk, blz. 111, reg. 20.

mar en de Kolonel Baggelaar hebben , te voet aan het hoofd van gemeld bataillon der 18de afdeeling , dezen aanval met uitstekenden moed geleid.

Ik geef mij de eer , den Majoor Tegelaar , die het bataillon kommandeert , in de bijzondere gunst van Uwe Majesteit aan te bevelen.

De kavallerie , onder bevel van den Generaal Post , en de reserve-artillerie staan in het bivouac bij Alphen.

Heden denk ik met de eerste en tweede divisie , de brigade kurassiers en drie batterijen rijdende artillerie daarbij gevoegd , mij voorwaarts te begeven en van Turnhout trachten meester te worden.

De Opperv-bevelhebber van het leger:

WILLEM , Prins van Oranje.

Van den vijand volkomen gezuiverd. 1). Zie bovenstaand stuk.

Vergezeld van zijne staf naar Turnhout. 2). Zie Staats-Courant N°. 186. (1831.)

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Turnhout , 3 Augustus 1831 , 's avonds.

Ik heb de eer , Uwe Majesteit te berigten , dat wij met drie kolonnes heden op Turnhout gemarcheerd zijn. De tweede divisie , die gisteren avond nog Ravels ingenomen had , in de nabijheid van welk dorp Niellon stond , met eenige bataillons en twee stukken geschut , is heden ochtend ten vijf ure uit het dorp Ravels gedeboucheerd. Zij ontmoette weldra de bovengenoemde vijandelijke troepen. Na eenen korten tegenstand trokken deze terug , en vervolgd door de eerste brigade der tweede divisie , ontruimden zij Turnhout ; waarop de stad door gemelde brigade bezet werd. Deze geheele operatie is met een zeer gering verlies volvoerd.

De tweede brigade der tweede divisie bezette Oud-Turnhout ; de eerste divisie verliet hare bivouacs heden morgen ten vier ure : trok over Merxplas en Beerse , en stelde zich in positie , dwars op den

1.) 3. Stuk , blz. 112 , reg. 9. — 2.) 3. Stuk , blz. 115 , reg. 19.

straatweg van Turnhout naar Antwerpen, bij het dorp Vorselaer. De brigade kavallerie, onder bevel van den Generaal Post, met de reserve-artillerie, trok vooruit tot op de hoogte van de Ravel-sche Heide.

Ik zelf heb mijn hoofdkwartier hier gevestigd.

Mijne communicatie met de derde divisie is heden daargesteld. Zij bezet de dorpen Arendonk en Rethy.

Volgens ingekomen berigten, zouden de vroeger genoemde troepen onder Niellon zich op den weg naar Lier terug getrokken hebben, alwaar ook andere gedeelten der vijandelijke magt zich, naar het schijnt, vereenigen.

Ik hoop de eer te hebben, om Uwe Majesteit morgen nader de gebeurtenissen te vermelden, die in den loop van den dag plaats mogen hebben.

De Opperbevelhebber van het leger:
WILLEM, *Prins van Oranje.*

Niet als een hulde-begeerend Vorst. 1). Wij kunnen niet nalaten hier te verwijzen naar de twee uitmuntende latijnsche gedichten bij gelegenheid van 's Prinsen van Oranje's eerste en laatste wapenfeit op dezen tocht, vervaardigd door den grijzen Dichter Mr. J. H. HOEFFT, en, met de *Hollandsche* vertaling door den heer JAN-J. F. WAP, Zijne Koninklijke Hoogheid plechtiglijk aangeboden, en daarna in druk uitgegeven by BROESE en Co., te *Breda*, onder den tytel van TWEETAL ZEGEZANGEN, of EPI-
NICIORUM BIGA.

Niellon in verblijf was geweest. 2). Het is be-

1.) 3. Stuk, blz. 116, reg. 9. — 2.) 3. Stuk, blz. 116, reg. 24.

kend, dat deze Generaal vroeger met een kindertroep, onder de firma van BOUCHER en NIELLON tooneelvertooningen, vóór de revolutie in België, gaf, hetgeen den Prins van ORANJE deed zeggen bij zijne intrede in het zoo even door NIELLON verlaten huis: „*Nu is de komedie uit.*” De Belgische Generaal had vroeger als Kapitein onder NAPOLEON den *Russischen Veldtocht* mede gemaakt.

Reserve-Artillerie. 1.) Zie Staats-Courant N°. 186. (1831).

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Turnhout, 4 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat mijn hoofdkwartier heden hier gevestigd is gebleven. De tweede divisie is vooruit gemarcheerd, om te Geel te overnachten. De tweede brigade van de eerste divisie houdt de stelling van gisteren op den grooten weg van Turnhout naar Antwerpen, bij het dorp Vosselaer.

De derde divisie moet heden te Moll binnenrukken. De brigade van den Generaal Post met de reserve-artillerie staat heden te Casterle. Morgen hoop ik het hoofdkwartier te Gheel te vestigen, en het leger tot tegen de rivier de Demer te laten voorwaarts rukken.

De Opperbevelhebber van het leger:

WILLEM, Prins van Oranje.

Voorwaartsche beweging. 2.) Zie Staats-Courant N°. 188. (1831.)

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Gheel, 5 Augustus, 1831.

Ik heb de eer Uwe Majesteit te berigten, dat de armée heden

1.) 3. Stuk, blz. 120, reg. 22. 2.) 3. Stuk, blz. 122, reg. 3 v. o.

eene voordeelige, en, uit een militair oogpunt beschouwd, gewigtige voorwaartsche beweging op de volgende wijze voltooid heeft.

De tweede divisie, onder het bevel van den Hertog van Saksen-Weimar, verliet Gheel vroegtijdig, en dirigeerde haren marsch op Diest.

Eenige vijandelijke kavallerie was nog des morgens in die stad, maar bij het naderen der kolonne, die door een detachement lancers voorafgegaan werd, ontruimde zij die, en nam hare rigting naar de kanten van Hasselt. De tweede divisie heeft daarop Diest en de omstreken bezet, op den linker vleugel tot op het dorp Sichein: op den rechter tot dicht bij Halen.

De eerste divisie, onder het bevel van den Luitenant-Generaal Baron van Geen, verliet Turnhout en bezette Gheel en Carterle.

De derde divisie, onder het bevel van den Luitenant-Generaal Meyer, verliet Moll, met oogmerk, om Beringen en ommestreden te bezetten. Op dezen aantogt ontmoette zij den vijand te Oostham. Het dorp werd terstond door den Generaal aangetast, en de vijand trok onmiddellijk op Quaed-Mechelen terug. In de nabijheid van Beringen gekomen, vond de Generaal den vijand aldaar weder; hij was vrij aanzienlijk sterk. De Generaal liet terstond een aanval op hem doen door de vrijwillige jagers en het flankbataillon der dertiende afdeeling. De vijand nam spoedig naar alle zijden de vlugt, maar wij hebben daarbij het verlies te betreuren van den student Beekman. De Generaal roemt in het bijzonder het gedrag van het geheele korps Leidsche vrijwillige jagers.

Te Beringen zelf heeft de Generaal verscheiden krijgsgevangenen gemaakt, en zijn hoofdkwartier aldaar gevestigd.

Ik heb de eer, een afschrift van het berigt van den Generaal Meyer hierbij over te leggen.

Mijn hoofdkwartier is hier te Gheel gevestigd.

De geheele armée zal morgen, den 6den dezer, rustdag houden, en in vroeger posities blijven.

De Opperbevelhebber van het leger:

WILLEM, Prins van Oranje.

Te betreuren. 1.) Kortheidshalve verwijzen wy, zoo omtrent dit, als omtrent de geheele geschiedenis van het Korps-Jagers-*Leydsche-Studenten* naar den ALMANAK der *Leydsche* Hoogeschool voor 1832.

Te Beringen. 2.) Zie Staats-Courant N°. 188. (1831.)

Aan Z. K. H. den Prins van Oranje, enz.

Hoofdkwartier Beringen, den 5den Augustus, 1831.

Ik heb de eer, ter kennis van Uwe Koninklijke Hoogheid te brengen, dat ik heden middag ten drie ure ben aangekomen, na de escadrons huzaren, met de rijdende artillerie en een bataillon Infanterie, te Beverloo te hebben achtergelaten. De escadrons dragonders zijn met een bataillon Infanterie naar Paal gedetacheerd, als mede twee bataillons infanterie naar Coursel. De overige korpsen met de batterij hebben alhier post gevat op eene hoogte voor de stad; de korpsen jagers zijn hier gebleven, om de orde te handhaven.

De redenen, waarom de troepen zoo laat zijn gearriveerd, zijn de volgende:

Heden morgen bij het dorp Oostham aankomende, ontving ik berigt, dat zich de vijand nog aldaar bevond; ik zond hierop eene verkenning, uit de vrijwillige jagers en eenige huzaren, welke al spoedig den vijand aantroffen, en met hem handgemeen raakten; doch dezelve retireerde dadelijk op Quaed-Mechelen. Het was niet mogelijk, hem in te halen, dewijl de kavallerie uit hoofde van de bosschen niet in de gelegenheid was, denzelven te bereiken. Bij deze attaque is de student Huët gewond geworden.

Vervolgens met de kolonne in de nabijheid van Beeringen gekomen zijnde, vonden wij er den vijand vrij aanzienlijk sterk, doch

1.) 3. Stuk, blz. 124, reg. 4. v. o. 2.) 3. Stuk, blz. 125, reg. 13.

er was geene mogelijkheid, eene geregelde attaque met hem te beginnen. Onze troepen, zoo vrijwillige jagers als het flank-bataillon der 13de afdeeling infanterie, vielen hem hevig aan, en joegen hem naar alle kanten op de vlugt. Bij deze gelegenheid is de student Beekman gesneuveld, en de student Stollé geblesseerd.

Zoo op het oogenblik ontvang ik de tijding, dat de vijand naar Diest retireerde, doch dat op dien weg zich nog verscheidene van hen in de bosschen ophielden, die vervolgd werden.

Ingevolge de depeche van U, K. H. in dato den 4den dezer n°. 1386, zal de divisie en de brigade kavallerie op morgen, den 6den dezer, rustdag houden. Ik heb aan Z. Exc. den Luitenant-Generaal Cort Heyligers van mijne komst te Beringen kennis gegeven.

*De Luitenant-Generaal, kommanderende de
3de divisie infanterie:
(Get.) MEYER.*

Naschrift. De vrijwillige Leidache jagers hebben zich bij deze gelegenheid bijzonder goed gedragen, vooral daar zij voor de eerste maal in het vuur waren. Een Sergeant en vier man van den vijand zijn krijgsgevangenen gemaakt.

Gheel. 1.) Zie pag. 196. Hoofdkwartier Gheel, 5 Augustus, 1831.

België. 2.) Zie Staats-Courant N°. 187. (1831.)

„De ondergeteekende, Minister van Buitenlandsche zaken van Z. M. den Koning der Belgen, heeft de eer, aan den Heer Generaal-Baron Chassé te kennen te geven, dat de Belgische Regering niet zonder bevreemding opgemerkt heeft, dat in het Stuk, waarbij Z. Exc. het hervatten der vijandelijkheden aankondigt, alleen van de overeenkomst van 5 November, 1830, wordt melding gemaakt.

Het kan den Heer Generaal Baron Chassé niet onbekend zijn, dat

1.) 3. Stuk, blz. 127, reg. 4. 2.) 3. Stuk, blz. 129. reg. 21.

de stad Antwerpen, even als het overige België, begrepen is in de wapenschorsing van 20 November, 1830, welke van de zijde der Belgische en Hollandsche Regeringen, eene verbindtenis daartelt jegens de vijf Hoven, door welker bemiddeling die wapenschorsing is tot stand gekomen.

In dezen algemeenen zin behoort men de wapenschorsing van 20 November op te vatten.

Z. M. de Koning der Belgen heeft deswege een beroep op de bemiddelende Mogendheden gedaan, en meer bijzonder de stad Antwerpen onder de bescherming dier verbindtenissen geplaatst. Dezelve verwacht onmiddellijk antwoord.

In het belang der menschelijkheid is de ondergeteekende gelast geworden, om dit ter kennis van den Heer Generaal Baron Chassé te brengen; Zijne Excellentie zal ongetwijfeld de redenen dezer mededeeling waarden, en overwegen, of zijn pligt hem niet voorschrijft, om de uitvoering van het besluit, hetwelk dezelve, volgens zijnen brief van 1 Augustus, schijnt genomen te hebben, uit te stellen, totdat het van Londen verwachte antwoord zal bekend geworden zijn. De bevelhebbers der Belgische krijgabenden hebben stellige bevelen ontvangen, om zich van alle vijandelijkheden jegens het Kasteel te onthouden, zoo lang Zijne Excellentie de Generaal Baron Chassé daartoe geene stellige aanleiding zal gegeven hebben.

Ontvang enz.,
Brussel, 3 Augustus 1831.

(Get.)

DE MEULENAERE."

Antwerpen bericht. 1.) Zie Staats-Courant N°. 187. (1831.)

Kasteel van Antwerpen, 4 Augustus 1831.

„De Generaal der infanterie, Baron Chassé, Opperbevelhebber van het kasteel van Antwerpen, heeft de eer, aan den Heer de Meulenaere te antwoorden, dat het op bevel van Z. M. den Koning der Nederlanden geweest is, dat hij aan den Heer Opperbevelhebber van de stad Antwerpen en omstreken de hervatting der vijan-

1.) 3. Stuk, blz, 127, reg. 2. v. o.

delijkheden heeft aangekondigd, waarvan het eindigen der overeenkomst van 5 November 1830 slechts een gevolg is.

Ontvang, enz.

*De Generaal der Infanterie, Opperbevelhebber
van het kasteel van Antwerpen,*

(Get.)

Baron CHASSÉ.

de zegepraal volkomen onzer was. 1.) Zie Staats-Courant N°. 188. (1831.)

Oostburg, 6 Augustus 1831.

„Als een vervolg op mijne missive in dato den 5den dezer, no. 1176, haast ik mij, ter kennis van Uwe Excellentie te brengen, dat de Kapitein van Hopbergen, bij mijne aankomst te Sluis, reeds met den vijand aan het Hazegras geëngageerd was, welke zich aldaar ten getale van 5 à 600 man bevond, bij zich hebbende een stuk, dat een vernielend vuur op de booten, die, zoo als ik Uwe Excellentie vroeger rapporteerde, aan den grond zaten, rigtte.

„Ik deed dadelijk de kompagnie schutters, onder kommando van den Kapitein Spaan, voorwaarts trekken, ter ondersteuning van het zoo zwakke en uit vijftig bajonetten bestaande detachement van den Kapitein Hopbergen, wiens moed immer onversaagd den vijand voet voor voet terug dreef, en zich steeds staande had gehouden, terwijl deze kompagnie Zeeuwsche schutterij door zijne geestdrift, manmoedige en stoute aanvoering hunner brave officieren, den vijand deed terugtrekken en zoodanig met eene geringe magt gedrongen hem uit zijne stelling verdrijvende, de onzen in het bezit van het Hazegras en het stuk geschut, en de door des vijands vuur zoo zeer geteisterde kanonneerbooten, ontzettekeden, welker equipagie, zonder dien, eenen gewissen dood voor hadden.

„Eene versterking, welke de vijand middelerwijl bekwam,

1.) 3. Stuk, blz. 131, reg. 17.

heeft het vuur tot laat in den avond doen voortduren; den de vijand werd immer tot den aftogt verplicht, telkens met verlies aan dooden en gekwetsten afgeslagen.

„Onderscheidene krijgevangenen, wapens en goederen, in handen onzer brave troepen gevallen zijnde, waaronder een stuk geschut en twee paarden, getuigen en waarborgen dit roemrijk wapenfeit.

„Het verlies aan onze zijde is zeer groot, doordien de beide kanonneerbooten veel hebben geleden, eene derzelve geheel onbruikbaar en de andere zich in eenen haveloozen toestand bevindt, en daarbij een twintigtal dooden en gekwetsten te betreuren hebben.

„Het manmoedig en onverschrokken gedrag van de officieren en de equipagie evenaart den heldendood van den braven van Speyk, daar zij, gedurende eenige uren, in een weerloozen staat, het vijandelijk vuur hebben doorgestaan, zich alle oogenblikken door den dood bedreigd zagen, aan geene overgave dachten, en de vaderlandsche vlag trotsch van den top is blijven wapperen; en hebben daarbij zoodanige eervolle bedrijven en omstandigheden plaats gehad, welke ik tot eene mijner eerste verplichtingen reken, nader gedetailleerd aan Uwe Excellentie bekend te stellen, opdat deze bedrijven aan de vergetelheid ontrukkt, en naar derzelve waarde beloond en geschat worden.

„Zee- en landmagt hebben gewedijverd in de volvoering van hunne dierbare verplichting, om de eer der vlag en den roem onzer wapenen te doen zegevieren, zullende ik het rapport van de Luitenants ter zee Bouricius en van Maldegheem, kommandanten der beide bodems, benevens dat van de Kapiteins van Hopbergen te gemoet zien, en Uwe Excellentie den inhoud doen kennen.

*De Kolonel-kommandant der troepen in het
4de distrikt van Zeeland,*

(Get.)

J. LEDEL.

*Aan Z. Exc. den Heer Luitenant-
Generaal, Opperbevelhebber der
troepen in Zeeland, te Axel.*

Gheel. 1.) Zie pag. 196. Hoofdkwartier Gheel,
5 Augustus, 1831.

te Diest. 2.) Zie Staats-Courant N°. 190, (1831.)
Aan den Koning.

Hoofdkwartier Diest, 7 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat ik heden morgen mijn hoofdkwartier alhier te Diest heb gevestigd.

De tweede divisie is voorwaarts gerukt en staat te St. Truijen.

De derde divisie heeft positie genomen te Herck, op de helft van den afstand tuschen Diest en Hasselt.

Het korps van den Luitenant-Generaal Cort-Heijligers is te Heusden gevestigd.

Volgens herhaalde berigten van dien Generaal, moeten bij de gevechten, die plaats hebben gehad, de schutterijen zich telkens door den voorbeeldigsten krijgsmoed onderscheiden hebben.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

edeler strijd waardig. 3.) Men zie het werk van
CH. DURAND, *Dix jours de Campagne*, bladzijde
140—143.

Hasselt. 4.) Zie Staats-Courant N°. 192. (1813.)
[Bijvoegsel.]

Aan den KONING.

Hoofdkwartier St. Truijen, 10 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat ik gisteren mijn hoofdkwartier te Hasselt vestigde, en het voornemen had, om heden

- 1.) 3. Stuk, blz. 134, reg. 9. — 2.) 3. Stuk, blz. 137, reg. 21.
3.) 3. Stuk, blz. 143, reg. 10. — 4.) 3. Stuk, blz. 146, reg. 11.

tegen Tongeren voort te rukken, en den vijand te noodzaken, om terug te trekken op Luik; toen de Majoor Roloff mij de verrassende tijding bragt van het bezetten van Tongeren door den Generaal van Boecop met een gedeelte der bezetting van Maastricht, uit Infanterie, Kavalerie en Artillerie zamengesteld. Ik had genoemden Majoor juist den 8. dezer naar Maastricht gezonden, om den Luitenant-generaal Dibbetz van het innemen van Hasselt en onze behaalde voordeelen kennis te geven, en hem tevens uit te noodigen, om den volgenden dag, den 9. dezer, eenen uitval op Tongeren te doen. De Generaal Daine was reeds daags te voren, den 8. dezer, tot op Luik teruggetrokken. Het korps onder zijn bevel schijnt zich toen bijna geheel ontbonden te hebben; weggeworpene wapenen en militaire kleedingstukken hadden den weg en het veld bedekt, en de vlugtelingen doolden allerwege om; slechts een klein gedeelte bereikte Luik. Ten gevolge van deze gebeurtenis heb ik besloten, om op Leuven te naderen. De tweede divisie zond ik daarom reeds heen van St. Truijen voorwaarts naar Thienen.

De derde divisie bezet St. Truijen.

De eerste divisie vereenigt zich weder te Diest.

De Generaal Cort-Heyligers bezet Hasselt.

De ligte kavallerie, onder bevel van den Generaal Boreel, staat tusschen St. Truijen en Thienen.

De brigade zware kavallerie, onder den Generaal Post, en de batterijen reserve-artillerie bezetten Loor.

Mijn hoofdkwartier heb ik alhier te St. Truijen gevestigd.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

Hoofdkwartier gevestigd is. 1.) Zie bovenstaand stuk.

1.) 3. Stuk, blz. 149, reg. 3.

Thienen gevestigd had. 1.) Zie Staats-Courant N°. 193. (1831.)

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Thienen, 11 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat ik heden mijn hoofdkwartier te Thienen heb gevestigd, welke plaats door de tweede brigade, 3de divisie, bezet is. De 1ste brigade, 3de divisie, bezet Cumplich, en heeft eene sterke voorhoede te Boutersem.

De 2de divisie staat te Bossut en omstreken, en houdt het oog op de straatwegen van Namen en van Wavre naar Leuven.

De eerste divisie staat op mijn regter-vleugel, en bezet St. Joris-Winghe en omstreken. Deze vereeniging van de krachten des legers heeft tot oogmerk, om morgen eenen aanval op Leuven te beproeven.

In het dorp Boutersem is de voorhoede met den vijand handgemeen geweest. Het gevecht was op zich-zelf niet veel beduidend, doch het deed ons het verlies betreuren van den Luitenant-Kolonel Valkenburg, die de Groningsche Jagers kommandeerde. Hij stierf aldaar eenen roemrijken dood.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

heen vluchten. 2.) Zie Staats-Courant N°. 193. (1831.) [3. *Bijvoegsel.*]

Aan den KONING.

Hoofdkwartier Thienen, 12 Augustus, 1831, des avonds ten negen ure.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat het leger van Uwe Majesteit, aan welks hoofd ik de eer heb te staan, heden een schitterend voordeel behaald heeft over het vijandelijk leger,

1.) 3. Stuk, blz. 150, reg. 9. — 2.) 3. Stuk, blz. 151, reg. 26.

gekommandeerd door Tiecken de Terhoven. Prins Leopold bevond er zich bij. De vijandelijke troepen zijn van alle stellingen, waar wij ze aantasten, verdreven geworden, en genoodzaakt, om in de stad en onder het geschut van Leuven terug te wijken.

Het gevolg daarvan was het vragen van een kortstondigen wapenstilstand, om de stad Leuven te ontruimen en aan de troepen van Uwe Majesteit over te geven.

De voorwaarden van dezen wapenstilstand, waardoor de vijand zijne nederlaag bekende, zijn door mij voorgeschreven.

Deze uitkomst is op de volgende wijze bereikt geworden:

Des morgens ten vijf ure brak de derde divisie, onder bevel van den Generaal Meijer, op, vergezeld door de brigade kurassiers, onder bevel van den Generaal Post, en de batterijen reserve-artillerie.

Wij hadden des avonds te voren Boutersem moeten ontruimen, en de voorhoede wegens de overmagt des vijands op Roosbeek doen terugtrekken.

Wij vonden heden den vijand op de Leuvensche zijde van Boutersem geplaatst, in eene voordeelige stelling, die door bosschen en de uiterste huizen van Boutersem bedekt werd. Zijne magt bestond uit infanterie en artillerie. Ik ontwaarde dadelijk, dat het deboucheren uit dit dorp, en een aanval in het front op zijne stelling te wagen, een moodeloos bloedvergieten zoude ten gevolge gehad hebben. Ik gaf dus bevel, die stelling regts en links te omvleugelen, ten einde den vijand te noodzaken, zijne retraite te volvoeren.

De vijand hield lang stand; maar toen hij ontwaarde, dat wij meester waren geworden van eenige heuvels op zijnen linker flank, die ik door de vrijwillige jagerkorpsen der derde divisie liet bezetten, zag hij zich gedwongen, om met spoed zijnen terugtogt te beginnen. Wij vervolgden hem terstond op den straatweg naar Leuven.

Ik had juist bevel gegeven, hem met onze kavallerie achter na te jagen, om van zijne verwarring voordeel te trekken, toen een parlementair over den straatweg mij te gemoet kwam.

Het was Lord William Russell. Hij bragt eenen brief van Sir Robert Adair. Dezelve was aan den Hertog van Saksen-Weimar

gerigt, omdat men meende, dat de Hertog het bevel over deze kolonne voerde. De inhoud des briefs was: het vragen om een stilstand van wapenen, en het berigt, dat het Fransche leger reeds met zijne voorhoede in de nabijheid van Wavre stond. Na eenigen tijd van beraad, gaf ik te kennen, dat het eenige, wat mij tot het toestaan van een stilstand kon bewegen, hierin gelegen was, dat Leuven ontruimd wierd, en ik stellige zekerheid kon verkrijgen, of er reeds een Fransch leger op Belgischen bodem stond. Ik wilde derhalve eenen officier derwaarts zenden. Lord William Russell ging weder heen, en ik vervorderde mijne voorwaartsche beweging. De vijand vlugte op alle punten. Bij het naderen van Lettven, vonden wij hem geplaatst met eene aanzienlijke magt in eene zeer voordeelige stelling, op de hoogte van Pellenberg. Ik noodzaakte hem, die positie te verlaten, door het bevel aan de eerste divisie, die van St. Joris-Winghe voorwaarts rukte, om van deze zijde zich op diezelfde rij heuvels te plaatsen, en dan, op het plateau gekomen, voorwaarts te rukken op den linker vleugel des vijands.

Deze beweging werd door den Generaal Favege, die de 1de brigade, 1ste divisie, kommandeerde, met veel beleid en gelukkig gevolg uitgevoerd. Eene kortstondige kanonnade van zijnen kant, zoowel als van het kanon bij de 3de divisie gevoegd, noodzaakte den vijand, deze ongemeen sterke militaire positie te ontruimen, en spoedig op Leuven terug te trekken.

Wij bezetteden nu dezelfde stelling en tevens den straatweg en de gehuchten op onzen linker vleugel. Hier bevonden wij ons op den afstand van een kanonschot van Leuven. Ik wachtte intusschen op den uitslag mijner boodschap, die Lord Russell aan Sir Robert Adair, als mijn antwoord op zijnen brief, overbragt. Sir Robert Adair kwam zelf. Hij verzocht een wapenstilstand. Ik verklaarde hem, geene andere voorwaarden te kunnen aannemen, dan het geheel ontruimen der stad door Prins Leopold en de Belgische troepen. Sir Robert Adair nam op zich, dit tot stand te brengen.

Hierop vermaaken, dadelijk na zijn terugkeeren in de stad, een Belgisch Officier, van den Generaal Staf der Belgische troepen, en verzocht mij de voorwaarden, die ik wilde voorschrijven.

Ik liet ze door den Chef van den Generaal staf, den Luitenant-generaal de Constant de Rebecque, opstellen, en eischte

onmiddellijk antwoord. Ik ontving het ook terstond, gertificeerd door den Belgischen Brigade-generaal, en Chef van den staf *ad interim*, A. Goblet. Zoodra deze overeenkomst gesloten was, heb ik de troepen in hunne militaire posities tot morgen laten bivouacqueren. Ik moet nog aan Uwe Majesteit berichten, dat, gedurende deze onderhandelingen, een hevige kanonvuur uit en van de poort der stad op onze troepen gemaakt werd. De oorzaak niet kunnende beseffen, zond ik terstond den Kapitein van Stirum, van den staf van Prins Frederik, als parlementair, derwaarts, om den Bevelhebber der bezetting de reden af te vragen van deze schijnbaar verraderlijke handelwijze.

Spoedig keerde de Kapitein van Stirum met een Officier terug, die zijn leedwezen betuigde over het gebeurde, en beweerde, dat het geheel strijdig was met de stellige bevelen, die de Opperbevelhebber der troepen aldaar gegeven had. Wij betreuren door dezen aanval den dood van den Luitenant Prinsen van de artillerie, en het verlies voor de dienst van Uwe Majesteit van den verdienstelijken Overste Gaillières, wien het linkerbeen door een kanonschot werd weggenomen. Zijnen zoon, die als Adjudant van hetzelfde regiment kurassiers bij zijnen vader de dienst deed, trof hetzelfde ongeluk door denzelfden kogel.

De Hertog van Saksen-Weimar brak met een korps, zamengesteld uit de 2de divisie onder zijn bevel, uit de brigade kavalierie, en het noodige geschut, heden morgen ten 3 ure, op nit zijne stelling bij Nethene en ommestrecken, omging de stad Leuven, en plaatste zich op den straatweg van Leuven naar Brussel, op de hoogte van den IJzerenberg. Hij volvoerde deze beweging met overleg en beleid.

De Hertog heeft zoowel hier, als in dezen geheelen tiendaagschen veldtocht, zijn onverschrokken moed en krijgskundige begaafdheden, op eene voortreffelijke wijze aan den dag gelegd; hij moet met den vijand handgemeen geworden zijn, want ik hoorde het vuur van zijn korps aan den anderen kant der stad. Ik heb er nog geene nadere berichten van, doch zond hem mijnen Adjudant, Graaf van Limburg Stirum, om hem van den getroffen wapenstilstand kennis te geven.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

*Voorwaarden van eene schorsing van vijandelijkheden
tusschen Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins van
Oranje, en den Chef van den Generalen Staf, ad
interim.*

Art. 1.

De stad Leuven zal morgen, den 13den Augustus, op den middag, door de Belgische troepen, ontruimd en overgegeven worden aan de troepen onder de bevelen van Z. K. H. den Prins van Oranje.

Art. 2.

De poorten der stad en voornaamste posten zullen, morgen, vóór het middaguur, door de wachten der Belgische troepen, aan wachten der Hollandsche troepen worden overgegeven.

Art. 3.

De vijandelijkheden zullen van dit oogenblik af, tot morgen den 13den Augustus, ten 12 ure des middags, geschorst worden.

Op last van Z. K. H. den Prins van Oranje, de Luitenant-generaal, Chef van den Generalen staf,

(Get.) **Baron CONSTANT DE RENEQUE.**

Aangenomen door den Brigade-generaal, Chef van den Generalen staf *ad interim*.

(Get.) **A. GOBLET.**

Pellenberg bij Leuven,

12 Augustus, 1831.

Ik stel mij ten waarborg, dat de Prins van Oranje zijn woord gegeven heeft, dat de Belgische troepen de stad kunnen ontruimen, met wapenen, goederen en al het materieel.

De Kolonel, Aide-de-camp van Z. K. H. den Prins van Oranje,

(Get.) **Graaf VAN STIRUM.**

Zie Staats-Courant N°. 195. (1831.)

Aan den K o n i n g.

LEUVEN, 13 Augustus, 1831, ten 3 ure nadenmiddag.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat heden, volgens de

gesloten overeenkomst van gisteren, de stad Leuven om 12 ure door de troepen, onder bevel van Niellon, aan de 1. brigade 3. divisie overgegeven is. De troepen Uwer Majesteit zijn in de stad wel ontvangen. Van Thienen naar Leuven rijdende, ontmoette ik den Franschen afgevaardigde Graaf Belliard en den Generaal Lawoëstine, die het bevel voert over de voorhoede van het Fransche leger onder den Maarschalk Gérard, en aan mij door den Maarschalk gezonden was, om mij te boodschappen, dat het Fransche leger nu reeds te Grez, voorwaarts van Wavre, op mijn linker-flank voortgerukt was. Beide deze Heeren deelden mij het officieel bericht mede van de schikkingen tusschen Uwe Majesteit en Frankrijk, door welke de vrede van Holland met Frankrijk verzekerd blijft. Ik ben met hen overeengekomen, dat ik morgen met mijne terugwaartsche beweging naar de Noord-Brabandsche grenzen een begin zou maken.

Ik wil ten gevolge daarvan morgen, den 14, om tien ure Leuven doen verlaten.

De 2. divisie zal Thienen en omstreken bezetten. De 3. divisie zich tusschen twee uren afstands van Leuven en de omliggende dorpen vestigen. De 1. divisie bezet heden Diest, en hare achterhoede staat te St. Joris-Winghe. De kavalerie volgt deze bewegingen, en de reserve-batterijen artillerie blijven onder bedekking van de zware kavallerie.

Ik mag dit bericht niet sluiten, zonder aan Uwe Majesteit nog een bijzonder voordeelig getuigenis af te leggen van het nitmuntend gedrag van het gansche korps artillerie, dat in het gevecht bij Leuven in het vuur is geweest; met name moet ik vermelden de batterij van den Kapitein van de Wal, die de 3. divisie vergezelt, en de batterij houwitser, door den Kapitein Coehoorn gekommandeerd. Ik heb ook alle reden, in Uwer Majesteits gunst aan te bevelen alle de officieren van de algemeene zoowel als bijzondere staven, die met veel ijver en heftbloedigheid hunnen pligt onder het vijandelijk vuur volbragt hebben.

Ik verwacht de voordragen van de Generaals der divisien en van de Chefs van korpsen, over die officieren, onder-officieren en soldaten, die door dapperheid en beleid uitgemunt hebben, ten einde hen nader aan te bevelen aan de welwillenheid van Uwe Majesteit.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

Zie Staats Courant N°. 195. (1831.)

D A G O R D E R.

LEUVEN, den 13. Augustus, 1831.

WAPENBROEDERS,

Gij hebt aan mijne verwachting voldaan. Ik vertrouwde op uwe dapperheid en onwankelbaren moed. Ik waardeer de lijdzaamheid, waarmede gij alle de vermoedens hebt doorgestaan, en u al dat gemis hebt getroost, dat de krijgsmarschen in de nabijheid des vijands altijd vergezelt.

Groot is uwe belooning. De zegs onzer wapenen is velkomen.

Na eenen veldtocht van naastwelijks tien dagen staan wij in het hart van België.

Tweemaal ontmoetten wij den vijand, eerst te Hasselt, toen bij Leuven, en dit was genoeg, om de twee Belgische legers uit een te slaan, en in wanorde op de vlugt te jagen.

Gisteren en heden stonden onze voorposten op twee uren afstands van Brussel, en geen Belgisch leger is er meer, om den intogt zijner hoofdstad te beletten.

De Koning, mijne Vader, heeft onze behaalde overwinning bij Hasselt met blijdschap vernomen. Door mij betuigt hij Zijne innige tevredenheid aan u, en alle de troepen van alle wapenen, die aan deze vorige gevechten deel namen; en hante pogingen vereenigden, om dat leger te vernietigen, dat onder den naam van leger van de Maas, zich onverwinnelijk wande.

Wij hebben nu onze taak volbragt. Wij hebben gedaan, wat Konink en Vaderland van ons eischen. Wij hebben gezegevierd over den vijand, tegen wien wij ten strijde zijn gegaan.

Met eere keeren wij terug naar onze oude grenzen. Een talrijk leger uit Frankrijk ruht België in. Zijne voorposten raken de onzen.

Wij keeren terug ten gevolge van eene schikking, die onze Souverein heeft gemaakt met den Koning der Franschen.

De Opperbevelhebber van het leger,

WILLEM, Prins van Oranje.

Zie Staats-Courant N°. 197. (1831.)

Aan Zijne Excellencie Mijnheer den Baron Fagel, buitengewoon Gezant en Gevolmagtigd Minister van Z. M. den Koning der Nederlanden, te Parijs.

's GRAVENHAGE, 9 Augustus, 1831.

MIJNHEER DE GENERAAL,

Een Fransche koerier, gisteren middag omstreeks 3 ure over Aken in 's Gravenhage aangekomen, heeft mij den brief van Uwe Exc. van 4 Augustus, n°. 132, overgebracht. Kort daarop is Mijnheer de Graaf de la Rochefoucauld, Zaakgelastigde van Frankrijk, bij mij gekomen, en heeft mij eenen brief laten lezen, welken de Heer Graaf Sebastiani hem onder dezelfde dagteekening had toegezonden.

Onze Souverein, werd daarin gezegd, had den wapenstilstand opgezegd en de vijandelijkheden begonnen; hij had daardoor de onafhankelijkheid en onzijdigheid van Belgie geschonden, welke door de Groote Mogendheden van Europa erkend was geworden. In dien staat van zaken had de Koning der Belgen den bijstand van den Koning der Franschen ingeroepen. Hij zoude denzelven verkrijgen, zoo hij dien noodig had, om eenen onregtvaardigen aanval af te weeren. De Heer de la Rochefoucauld moest mij verklaren, dat, indien het Hollandsche leger niet onmiddellijk binnen de lijn van den wapenstilstand terug trok, hetzelfde een Fransch leger zoude te bestrijden hebben. Indien de Koning de raadgevingen van een bevriend Souverein van de hand wees, dan zoude de Graaf de la Rochefoucauld 's Gravenhage verlaten, na den brief aan de Heeren Gezanten van Engeland, Oostenrijk, Pruisen en Rusland te hebben medegedeeld.

Genoemde brief, Mijnheer de Generaal, is geschreven, alvorens mijn brief van 2 Augustus, aan Uwe Excellentie afgezonden met eenen koerier, die Mijnheer de Fransche Zaakgelastigde over Londen naar Parijs heeft afgezonden, in laatstgenoemde hoofdstad heeft kunnen aankomen. Waarschijnlijk zal u dezelve weinige uren daarna geworden zijn. Gij zult dien voorzeker met den meesten spoed aan den Heer Minister van Buitenlandsche zaken van Frankrijk hebben medegedeeld. De bedoelde brief zal klaarlijklijk

aangetoond hebben, dat de Koning, zijne troepen in België doet de binnenrukken, noch de onafhankelijkheid, noch de onzijdigheid van dat land geschonden heeft; en het doet ons leed, dat men dezen stap te Parijs beoordeeld heeft volgens een uit Brussel ingezonden betoog, en alvorens de opheldering te kennen, welke dienaangaande uit 's Gravenhage overgezonden waren. Het is ons onbekend, dat de onafhankelijkheid van België door de vijf Mogendheden erkend zij geworden, alvorens België de door dezelve vasgestelde voorwaarden van scheiding hebbe aangenomen; — het is aan geen den minsten twijfel onderworpen, dat de togt van het Hollandsche leger wel verre van met de onafhankelijkheid of de onzijdigheid van België in verband te staan of dezelve in gevaar te brengen, geen ander doel heeft, dan de maatregelen van dwang te verwezenlijken, welke door de vijf Mogendheden aangekondigd zijn voor het geval, dat België de annexe A van het 12. protokol der Londensche Konferentie niet mogt aannemen, ten einde gevolg te geven aan de grondslagen van scheiding, vervat in genoemde annexe, en door de Konferentie voor onwrikbaar verklaard; en het is onmogelijk, dien togt met den naam van eenen onregmatigen aanval te bestempelen, zonder tevens te erkennen, dat de vijf Mogendheden eene onregtvaardigheid gepleegd hebben door de grondslagen van scheiding der annexe A van het twaalfde protokol, en het beginsel vast te stellen, dat er des noode dwangmiddelen zouden gebezigd worden, om dezelve door België te doen aannemen.

Gij zult dezen brief wel aan Mijnheer den Minister van Buitenlandsche Zaken van Frankrijk willen doen lezen, die, zoo ik mij durf vleijen, door de lezing overtuigd zal worden, dat de togt van onze troepen niet in het allerminste verband staat met dat gedeelte van het Belgische vraagstuk, hetwelk men geacht heeft voor Europa van belang te zijn, maar uitsluitend de huishoudelijke betrekkingen tusschen Holland en België betreft, waarbij geen ander land eenig belang heeft, namelijk de bepaling der grensscheiding, de verdeeling der Staats-schuld en eenige andere bepalingen van minder aanbelang.

Wij vertrouwen, dat dit betoog genoegzaam zal worden geacht, om de Fransche Regering van haar voornemen tot het zenden

van een Fransch leger in België terug te doen komen. Gij zult aan den Heer Minister van Buitenlandsche zaken van Frankrijk te kennen geven, dat, indien het anders mogt zijn, het leger des Konings, als alleen bestemd om tot dwangmiddel voor het doen aannemen door België van de annexe A van het twaalfde protokol te dienen, zulks geenszins is, om tegen eene der vijf Mogendheden te handelen, die de Koning alle als zijn vrienden en bondgenooten beschouwt, en dat dienvolgens het Hollandsche leger, in geval een Fransch leger zich in België vertoonde, over de grenzen van zijn eigen grondgebied zoude terugtrekken.

De Heer Graaf de la Rochefoucauld, aan wien ik dezen brief, als een antwoord op zijnen bij mij gedanen stap, heb voorgelezen, heeft dien wel aan zijnen koerier willen toevertrouwen, welken hij over Brussel afzendt.

Ik verzoek Uwe Exelleptie mij van het gevolg, dat de inhoud daarvan gehad heeft, te onderrigten en de nieuwe verzekering mijner hoogachting aan te nemen.

(geteekend)

VERSTOLK VAN SOELEN.

Zie Staats Courant N°. 198. (1831.)

Aan den KONING.

Hoofdkwartier St. TRUIJEN, 16 Augustus, 1831.

Ik heb de eer Uwe Majesteit te berigten, dat de bijeenkomst van den Maarschalk Gerard en mij heden te Thienen heeft plaats gehad. Ik had mij geveleid, deze stad van troepen te kunnen ontdoen, om ze als onzijdig te laten beschouwen. en ik had alleen met een personeel eskorte terug willen blijven, om den Maarschalk te wachten. Dan dit werd mij onmogelijk gemaakt, door het van alle kanten indringen der Belgische vrijwilligers, die zelfs de stad met plundering bedreigden. Ik gaf den Maarschalk hiervan vooraf berigt en stelde hem voor, om de stad nog heden

met Fransche troepen te willen bezetten; terwijl de troepen van Uwe Majesteit dan de orde in de stad zouden handhaven, tot dat zij door de Franschen wierden afgelost. Kort daarop, een weinig vóór 9 ure, verscheen reeds de Maarschalk zelf; vergezeld van zijnen persoonlijken staf en een klein eskorte van dragonders. Hij verzekerde mij terstond, dat hij alle de noodige orders naar mijn verlangen had gegeven, en de divisie van den Generaal Hulot in aanmarsch was, om de troepen van Uwe Majesteit af te lossen. Ik vond den Maarschalk bereidwillig, om aan mijne wenschen te voldoen, en heb het aangenaam vooruitzigt, dat door deze ontmoeting alle zwarigheden, die door de nabijheid der twee legers en hunne beweging hadden kunnen ontstaan, geheel uit den weg zijn geruimd.

Ik verliet Thienen niet voor dat de stad door de divisie van den Generaal Hulot bezet was. Ik wilde daardoor aan den Maarschalk dezelfde beleefdheid bewijzen, die hij mij had aangedaan.

Hij was te Thienen gekomen, toen deze stad nog door de tegenwoordigheid van Uwer Majesteits troepen mijn hoofdkwartier was. Bij mijn verlaten van de stad had de Maarschalk de oplettendheid, mij tot buiten de poort te vergezellen, alwaar wij afscheid van elkander namen.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

Zie Staats-Courant N°. 198. (1831.)

Aan den Koning.

Hoofdkwartier HASSELT, 17 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat ik heden mijn hoofdkwartier alhier heb gevestigd. De 3. divisie bezet deze plaats en omstreken. De 1. divisie is heden te Gheel en naburige dorpen. De 2. divisie te Helchteren en omstreken. De twee brigades kavalerie en de batterijen reserve-artillerie hebben deze achterwaartsche bewegingen gevolgd.

Ik denk morgen hier te blijven, en aan de 3. divisie een rustdag te vergunnen. Overmorgen zal ik mijn hoofdkwartier te Eindhoven vestigen.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje,*

Zie Staats-Courant N°. 198. (1831.)

D A G O R D E R.

Hoofdkwartier Hasselt, 17 Augustus, 1831.

Mijne wapeubroeders! de Koning ontving het bericht van den voorspoed onzer wapenen bij Leuven, op Zondag in den vroegen morgen, en dankgebeden zijn terstond opgezonden tot den Allerhoogsten, die onze pogingen gezegend en met de overwinning bekroond heeft.

De Koning heeft aan mij den vereerenden last opgedragen, om u, wakkere krijgslieden! zijne tevredenheid te betuigen en de innige voldoening, die hij ondervindt, bij uw beantwoorden aan het vertrouwen, dat gij Hem hadt ingeboezemd, door die deugden van moed en volharding, die den Nederlandschen aard steeds kenmerken. Aan alle de troepen van alle wapenen, aan alle de vrijwilligers en alle de officieren, die de onderscheidene staven van het leger uitmaken en onder mijne bevelen geplaatst zijn, moet ik, uit naam des Konings, de opregte verzekering geven, dat Zijne

Majesteit op hoogen prijs stelt de verdiensten, waarvan zij zoo treffende bewijzen hebben gegeven in dezen geheelen veldtocht, zoo bij alle andere gelegenheden, die zich hebben opgedaan, als inzonderheid bij den strijd te Hasselt en te Leuven.

Dit vleijend getuigenis des Konings is voorzeker de grootste voldoening, die regtschapene en getrouwe onderdanen immer kunnen wenschen. Ik ben overtuigd, dat geheel het leger onder mijne bevelen er de waarde van beseffen zal.

De Opperbevelhebber van het leger.
WILLEM, Prins van Oranje.

Dichter enz. 1.) Zie VAN DER HOOPS *Tiendaagsche Veldtocht*; II. Druk, blz. 22. Amsterdam, by BREST VAN KEMPEN, 1831; en de fraaie vertaling van dit schoone Gedicht, door AUG. CLAVARBAU: *La campagne de dix jours*; Amsterdam; chez BREST VAN KEMPEN (1832); blz. 24.

DE GALLIÈRES enz. 2.) De met roem bekende Hofschilder van Hare M. de Koningin der Nederlanden, Jonkheer DE FONTENAY heeft aangekondigd, eene Afbeelding, in Steenplaatdruk, te zullen leveren van de beide DE GALLIÈRES; wy beloven ons van dat Talent niets dan alles goeds, en weten, dat er ook reeds een Byschrift voor bestaat van den navolgenden inhoud:

Zoo sloeg één eerloos lood den Staat twee zuilen neêr:

GALLIÈRES, jong in 't staal, GALLIÈRES, grijs in 't wapen;

's Lands Maagd tooit met Laurier hun beider heldenalapen,

En, wie in 't strijdrenspoor een zegekroon mocht rapen,

Hier tuigt zy 's Vijands schande, en Neêrlands eeuwige Eer!

1.) 3. Stuk, blz. 153, reg. 3. — 2.) 3. Stuk, blz. 158, reg. 3.

Naar 's Konings wil enz. 3.) Zie Staats-Courant N°. 183. (1831.)

Wij WILLEM, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Overwegende, dat Wij, sedert den aanvang van den gewapenden opstand in België, geene middelen onbeproefd hebben gelaten en geene opofferingen hebben ontzien, om, met behoud van den algemeenen vrede, te geraken tot voorwaarden van scheiding, die bestaanbaar waren met de eer en de belangen van het getrouwe Noord-Nederland;

Dat Wij als zoodanig beschouwd, en dan ook dadelijk hebben aangenomen, die voorwaarden, welke Ons tot dat einde door de bemiddelende Mogendheden waren voorgesteld en gewaarborgd;

Dat Wij echter, ten gevolge der jongste gebeurtenissen, de vervalling onzer billijke verwachting omtrent de verwezenlijking van zoodanige schikking, wederom, op de meest smartelijke wijze verschoven ziende, en Onze beminde onderdanen niet langer vruchteloos kunnende doen gebukt gaan onder de lasten en kosten, welke hen sedert zoo vele maanden drukken en hunne krachten te boven stijgen, Ons, tot behoud van het lieve Vaderland, geene keuze meer overig blijft, dan om, met vertrouwen op God en op de rechtvaardigheid onzer zaak, door kracht van wapenen de onderhandelingen te ondersteunen, ten einde die voorwaarden van scheiding te verkrijgen, welke door de bemiddelende Mogendheden als billijk erkend, en tot de vestiging van het afzonderlijk volksbestaan van Noord-Nederland onontbeerlijk zijn;

Dat, bij het bevel aan Onze dappere vaderlandsche legerhenden, om zich ten strijde toe te rusten, de eerste behoefte, die Wij gevoelen, is, Ons neder te buigen voor den troon van den Heer der Heirscharen, en den zegen van God Almachtig, in wiens hand het lot der volken is, op Onze wapenen af te smeeken;

Wissende aan Ons getrouwe volk, hetwelk zich, ook door zijn godsdienstig en zedelijk gevoel, steeds zoo gunstig onderscheidt, de gelegenheid geven, om, in deze kommersvolle omstandigheden,

3.) 3. Stuk, blz. 167, reg. 22.

zich, naar het voorbeeld der voorvaderen, met ons in de bedehuisen te vereenigen, ten einde den zoo dikwerf genadiglijk onderhouden bijstand des Allerhoogsten; ook nu, voor het behoud van het lieve Vaderland, af te smeeken,

Hebben goedgevonden en verstaan, Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde en andere Eerediensten, behalve die der Roomsch-Katholieke, en den Directeur-Generaal voor de zaken van de Roomsch-Katholieke Eeredienst, aan te schrijven, om, onverwijld, ieder voor zoo veel hen aangaat, de bedienaars van de godsdienst, Onzentwege, uit te noodigen, om, op Zondag den veertienden dezer maand, op de wijze, die met de gebruiken en instellingen van ieder kerkgenootschap overeenkomt, de openbare godsdienst-oefeningen bepaaldelijk in te rigten, tot ernstige en plegtige opwekking van boetvaardigheid, vertrouwen en andere godsdienstige gevoelens, in verhouding met de omstandigheden, waarin het Vaderland zich bevindt, en voorts, door ijverige gebeden, de belangen van dat dierbaar vaderland aan den Almagtigen nederig op te dragen, en zijnen Goddelijken zegen op onze wapenen, in den strijd, welke door eer en pligt geboden wordt, met ootmoed af te smeeken.

En zijn Onze Minister van Staat en de Direkteur-generaal voornoemd belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage, den 1sten Augustus, 1831.

W I L L E M.

Van wege den Koning:

J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Eindhoven. 1.) Zie Staats-Courant N°. 199. (1831.)

Aan den Koning.

Hoofdkwartier Eindhoven, 20 Augustus, 1831.

Ik heb de eer, Uwe Majesteit te berigten, dat ik gisteren, den 19. dezer, mijn hoofdkwartier alhier heb gevestigd. Uwer Majesteits troepen zijn heden allen in Noord-Brabant terug gekeerd, en morgen den 21. zullen zij weder hunne kantonnementen betrekken, op de volgende wijze:

1.) 3. Stuk, blz. 169, reg. 4.

De 1. divisie zal het hoofdkwartier te Breda vestigen, en de dorpen en gehuchten in de omstreken dier stad betrekken. De 2. divisie zal haar hoofdkwartier te Oirschot vestigen, en de dorpen in de omstreken bezetten. De 3. divisie te Eindhoven en in de naburige dorpen. De 1. brigade kavallerie vestigt zich te Oosterhout; de 2. brigade te Eindhoven en omstreken.

De divisie infanterie, onder bevel van den Luitenant-generaal Cort-Heyligers, zal zich te St. Oedenrode en in de omstreken vestigen. Ik denk mijn eigen hoofdkwartier te Tilburg te vestigen. Ik vleije mij, dat het Uwer Majesteit aangenaam zal wezen te vernemen, dat ik gisteren van den Luitenant-generaal van Geen uit Turnhout berigt heb ontvangen, dat hij aldaar eenen Aide-de-camp van den Maarschalk Gérard, vergezeld van een Belgisch officier ontmoet heeft, aan wien door den Maarschalk de last was opgedragen, om toe te zien, dat, ingeval aldaar of in de nabijheid eenige Belgische troepen aanwezig waren, dezelve op eenen behoorlijken afstand van Uwer Majesteits troepen wierden verwijderd, en alle mogelijke aanraking tusschen onze en hunne troepen voorkomen.

Ik zie hieruit een nieuw blijk van de vredelievende gezindheid des Franschen Maarschalks ten onzen opzichte.

*De Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

nogmaals. 1.) Zie Staats-Courant N°. 199. (1831.)

D A G O R D E R.

Hoofdkwartier Eindhoven, 20 Augustus, 1831.

Bij het terugkeeren van het Nederlandsche leger in de stellingen, die het op den 1. Augustus bezette, moet ik nog eenmaal mijnne erkenntenis betuigen voor de vaardigheid en juistheid, waarmede alle mijne beschikkingen en bevelen zijn uitgevoerd.

Ik moet mijn dank herhalen voor den standvastigen ijver, waarmede alle vermoeijenis en ongemak in dezen korten, doch strengen, veldtocht is gedragen.

De Koning, geheel Nederland, en zelfs buitenlandsche volken

1.) 3. Stuk, blz. 169, reg. 27.

laten regt weêrvaren aan die edele geestdrift en dengdzame gezindheid, die een nieuwen glans verspreidt over Hollands ouden naam,

Steeds volvaardig in het beloonen van verdiensten, doet de Koning mij weten, dat uit het metaal der kanonnen, die op den vijand zijn veroverd, eerepenningen zullen geslagen worden, die de borst zullen versieren van mijne brave wapenbroeders.

Voorzeker zal dit nieuw bewijs van 's Konings innige tevredenheid bij geheel het leger blijdschap verwekken. Niet minder heugelijk zal aan allen de tijding zijn, dat de Koning, als een hartelijk vader van zijn volk, zich binnen weinige dagen in hun midden wil begeven, om die brave soldaten, schutters en vrijwilligers terug te zien, die Hem, ééne maand geleden, de verzekering gaven van hunne getrouwheid en liefde; eene verzekering, die zij op het veld van eer met hun bloed hebben bezegeld.

Maar dat het leger op éénen wenk marschvaardig was en krijgsgucht en wapenhandel kende, dat heeft het te danken aan de onvermoeide zorgen van mijn geliefden Broeder, den Admiraal en Kolonel-Generaal. Daarom heeft de Koning, op mijne voordragt, terstond, besloten de groote verdiensten van den Admiraal en Kolonel-Generaal, die mij steeds behulpzaam was en aan mijne zijde streed te, beloonen met het Groot-kruis der Willems-orde. Uw dankbaar gevoel voor hetgeen gij aan hem verschuldigd zijt, is mij ten waarborg, hoe welgevallig u allen het besluit des Konings is. Het wordt daarom bij deze dagordening, het leger bekend gemaakt.

De Orde van den Prins van Oranje,
Willelmus, Prins van Oranje.

kruisteekenen. 1.) Zie Staats-Courant N°. 221. (1831.)

Ten einde gevolg te geven aan het bepaalde bij art. 5 van Zr. Ms. besluit van 11 October 1830, no. 77 (Staats-Courant no. 212), waarin Hoogstdezelfs verlangen werd betuigd, om de vaderlands-liefde en trouw, in de moeilijke omstandigheden des vaderlands betoond, later door eenig blijvend bewijs van aandenken te beloonen, heeft Z. M. de Koning, bij besluit van den 12. dezer, no. 70, het navolgende vastgesteld:

1.) 3. Stuk, blz. 170, reg. 7.

Het bedoelde blijvend bewijs van aandenken zal bestaan in een kruis, vervaardigd uit het in het gevecht bij Hasselt op den 8^{en} Augustus jl. veroverde geslacht. Op de voorzijde van dit kruis zal gesteld worden eene gekroonde W, te midden van eenen krans van lauwerbladen en eikenloof. De keerzijde zal versierd zijn met de woorden: *Trouw aan Koning en Vaderland*, terwijl in het midden, tusschen een krans van lauwerbladen en eikenloof, de jaargetallen 1830 en 1831 zullen geplaatst worden. Bovendien zal aan de voorzijde op de armen van het kruis het woord *vrijwillig* gesteld worden, voor de moedigen, die vrijwillig gedurende den oorlog Koning en Vaderland hebben gediend.

Het kruis zal gedragen worden aan een lint, ter breedte van $2\frac{3}{4}$ Nederlandsche duim, uit zes gelijke vertikale strepen bestaande, en zamengesteld voor de vrijwilligers uit oranje en groen, en voor de overigen uit blaauw en oranje, zullende geen van deze beide linten als eereteeken, zonder het kruis, mogen gedragen worden.

Dit bewijs van aandenken zal gegeven worden aan allen, zonder onderscheid van rang, die sedert de haghelijke omstandigheden, waarin het vaderland zich heeft bevonden, onder de wapenen zijn geweest, hetzij in land- hetzij in zeedienst, en welke kunnen geacht worden, deel genomen te hebben aan de krijgsverrigtingen.

Het onderscheidend teeken voor de vrijwilligers zal gegeven worden aan hen, die, volgens 's lands wetten, niet dienstplichtig zijnde, zich zonder handgeld in dienst hebben begeven.

Aan allen, aan wie dit bewijs van aandenken zal uitgereikt worden, zal tevens worden-gegeven een getuigschrift, inhoudende: de verklaring, dat zij tot het dragen daarvan gerechtigd zijn, met vermelding van het korps waarbij, en van den rang, waarin zij gediend, en aan de krijgsverrigtingen van 1830 en 1831 deel genomen hebben.

De 23. 1.) Zie Staats-Courant N°. 201. (1831.)

Op den 23. Augustus hielden onze Prinsen hunnen zegevierenden intogt in 's Gravenhage. Met algemeen gejuich werden zij daar ontvangen, gelijk overal op hunnen weg; want de ingezetenen

1.) 3. Stuk, blz. 170, reg. 28.

van alle steden en plaatsen, die zij doorgetrokken waren, hadden gewedijverd, om op de ondubbelzinnigste wijze het gevoel aan den dag te leggen, dat alle Nederlanders voor hun Vorstenhuis bezielt, en dat niet weinig verhoogd is door de schier wondervolle gebeurtenissen der laatste weken.

Met hetzelfde vertrouwen, waarmede de Held van Quatrebras door het leger ontvangen werd, zag ook de geheele natie haren Kroonprins ten strijde trekken, tot redding van 's lands eer, en handhaving harer dierbaarste belangen.

En dat vertrouwen is niet te leur gesteld; het is overtroffen geworden boven mate. God heeft onze pogingen gezegend, en een vermetele vijand is binnen weinige dagen vernederd, ja, bijkans vernietigd geworden, door die echt-vaderlandsche krijgsmagt, waarop wij roem kunnen dragen, en onder aanvoering van dien Prins, aan wiens heldenmoed en beleid reeds geheel Europa op nieuw regt doet wedervaren.

Geen wonder dan ook, dat de zegepralende terugkeer der beide Prinsen in 's Gravenhage de algemeene vreugde ten top deed stijgen. En zoo zal dan ook na menige maanden van angstvallige zorg Nederlands beminde Koning zijnen verjaardag als Vorst en Vader wederom blijmoedig mogen vieren, terwijl het geheele volk Hem en Zijn Huis dankbaar zegent.

Redenaar. 1.) Zie blz. 104 en 105 van het *Geschied en Redekunstig Gedenkschrift van Nederlands Herstelling*, in den jare 1813, door J. I. VAN DER PALM, 2^e druk; te *Amsterdam*, bij JOH. VAN DER HEY en Zoon, 1828.

De roem van twintig eeuwen. 2.) Geschiedkundige en Zinnebeeldige voorstelling door Mr. J. VAN LENNEP; Muziek van R. BENUCCI; Decoratiën door P.

1.) 3. Stuk, blz. 171, reg. 8. — 2.) 3. Stuk, blz. 175, reg. 8.

J. PFEIFFER, Jr., en toepasselijke Tafereelen, te zamengesteld door A. P. VOITUS VAN HAMME. *Amsterd.*, bij M. WESTERMAN EN ZOON en C. VAN HULST. 1831.

liefdestralen. 1.) Wy ontleenden deze byzonderheden uit het Jaarboekjen voor HOLLANDSCHE BLIJGEESTIGEN; blz. 81; 2. Jaargang; 1832; *Amsterd.*, by BREST VAN KEMPEN.

Op den 31. Augustus. 2.) Zie Staats-Courant N°. 210. (1831.)

Dagorder voor het leger te Velde,

van den 31. Augustus, 1831.

Zijne Majesteit de Koning heeft mij den vereerenden last opgedragen, om bij het leger de tolk te zijn van de tevredenheid, welke Hoogstdezelve ondervonden heeft in het wederzien van zijne moedige krijgslieden, die van het slagveld zijn teruggekeerd, waar zij zoo onfeilbaar bewijzen gaven van hunne trouw aan den Koning, en van hunne liefde voor het Vaderland.

Zijne Majesteit is tevens ten hoogste voldaan over de schoone houding, de orde en de regelmatigheid, die Hoogstdezelve in alle de onderscheiden wapens van het leger zag heerschen, bij de wapenschouw van den 29. en 30. dezer.

Door mij verklaart de Koning aan alle de Generaals, en Chefs, die over eenig korps het bevel voeren, dat Hij voldaan is.

Het heeft heden aan Zijne Majesteit, bij het verlaten van het leger, kunnen behagen, om, door een schitterend bewijs, Zijne goedkeuring te hechten aan de krijgsverrigtingen, die het leger uitgevoerd heeft.

De Koning heeft den Opperbevelhebber verheven tot den rang van *Veldmaarschalk*, en hem ten geschenke gegeven twee dier vuurmonden, die op den vijand veroverd zijn.

Mijne wapenbroeders, ik ben diep doordrongen van erkentelijk-

1.) 3. Stuk, blz. 176, reg. 16. — 2.) 3. Stuk, blz. 178, reg. 10.

heid voor dit treffende bewijs van goedkeuring, dat mijn Vorst mij geeft.

Wat ik als Zoon gevoel voor den Vader, die mij belooft, kan ik door geene woorden uitdrukken; die de heilige betrekkingen van bloedverwantschap het meest eerbiedigen, zullen mij het best verstaan.

Het is uw moed, mijne wapenbroeders, uwe volharding, uwe gehoorzaamheid aan orders en bevelen, waaraan wij deze gelukkige uitkomst verschuldigd zijn, die aan Koning en Vaderland zoo groote stof tot blijdschap geeft. Aan uwe verdiensten is het, dat ik de belooning dank weet, die mij heden is te beurt gevallen. Door mijne onveranderlijke en opregte toegenegenheid hoop ik u te toonen, dat ik erkentelijk ben.

Nog heeft het aan Zijne Majesteit behaagd, om, op mijne voorloopige voordragt, de navolgende belooningen uit te reiken, enz.

Den 8. September. 1.) Zie Staats-Courant N°. 217. (1831.) Dagorder voor het Leger te Velde.

Ik maak bij deze dagorder aan het leger bekend, dat ik van Zijne Majesteit den Koning heb ontvangen de officiële mededeeling, en tevens den last, om ter kennis te brengen van het leger te velde, van de onderscheidene Bevelhebbers der vestingen en van de gedetacheerde korpsen onder mijne bevelen, dat de vijandelikheden tusschen Holland en België zijn geschorst, voor zes weken; welke zijn ingegaan op Maandag, den 29. Augustus, jl., ten 12 ure, 's middags, en eindigen zullen op Maandag den 10. October aanstaande, ten 12 ure, 's middags.

Hoofdkwartier Tilburg, 8. September, 1831.

De Veld-Maarschalk,
Opperbevelhebber van het Leger,
(was get.) **WILLEM, Prins van Oranje, enz., enz.**

verlenging. 2.) Zie Staats-Courant N°. 240 (8831.) Dagorder voor het Leger te Velde.

Ik maak bij deze dagorder aan het leger bekend, dat ik van

1.) 3. Stuk, blz. 179, reg. 25. — 2.) 3. Stuk, blz. 180, reg. 6.

wege Zijne Majesteit den Koning heb ontvangen de officiële mededeeling, en tevens den last, om ter kennis te brengen van het leger te velde, van de onderscheidene Bevelhebbers der vestingen en der gedetacheerde korpsen onder mijne bevelen, dat de wapenstilstand tusschen Holland en België, die den tienden October aanstaande, des morgens ten twaalf ure, moest eindigen, verlengd is geworden, op *bijzonder aanzoek* van de Gevolmagtigden der vijf groote Mogendheden, die te Londen in konferentie vereenigd zijn, tot op den vijf en twintigsten dezer maand, des morgens ten twaalf ure.

Het aannemen van dit aanzoek der gemelde Gevolmagtigden verbiedt dezerzijds alle *aanvallende* bewegingen, tot op het voornoemde tijdstip.

Hoofdkwartier Tilburg, 6. October, 1831.

De Veld-Maarschalk,

Opperbevelhebber van het leger,

WILLEM, Prins van Oranje.

Dagorder. 1.) Zie Staats-Courant N°. 255. (1831.)

Dagorder.

Ik maak bij deze dagorder aan het leger bekend, dat de wapenstilstand heden middag is geëindigd. Het leger moet zich alzo van dit oogenblik af beschouwen, als in staat van oorlog tegen elken vijand, die het grondgebied van Oud-Nederland zou willen schender.

Thans moeten er alle de voorzorgen worden genomen, die de oorlogs-toestand vordert. Ik noodig alle Generaals en Hoofdofficieren uit, om aan de troepen, waarover zij eenig bevel voeren, de tot dit einde noodige orders en bevelen te geven.

Inzonderheid zij aan het leger te velde, waarover ik het voorregt heb het bevel te voeren, de grootste waakzaamheid en voorzigtigheid ten sterkste aanbevelen.

Hebben zij in den aanvallenden oorlog proeven gegeven van hun' moed en onversaagdheid, ik houde mij verzekerd, dat zij met deze voortreffelijke hoedanigheden ook de deugd van be-

1.) 3. Stuk, blz. 180, reg. 9.

hoedzaamheid en volharding zullen paren, die in de tegenwoordige omstandigheden volstrekt onmisbaar is.

*De Veld-Maarschalk,
Opperbevelhebber van het leger,
WILLEM, Prins van Oranje.*

toen Oranje naar 't leger vertrok. 1.) Zie: *'s Prin-
cen van ORANJES komst bij 't Leger.* (1831; Breda,
by F. P. STERK.) blz. 7. [Ook het IV. Stuk, blz.
188, reg. 10.]

De Prins van ORANJE. 2.) Werd ORANJE door som-
migen op eene ergerlijke, en de Natie beleedigen-
de, wijze, in openbare geschriften, gehoond en
miskend; ook anderen waren er toch in den lande,
die den Held van *Waterloo* recht lieten wedervaren,
en luide hunne stem verkieven tegen de verdwaal-
de menigte, of 's volks snode aanhitters. Onder
anderen zie men het vlugschrift van den uitmunten-
den Graaf van HOGENDORP, getyeld: *DE PRINS VAN
ORANJE; 's Gravenhage*; by KLOOTS, 1831; vervol-
gens: *de Kroonprins, beschouwd en geregtvaardigd
in zijne daden jegens België*; Breda; by W. A. OU-
KOOP; 1831; nog: *DE PRINS VAN ORANJE, Redder van
het Nederlandsche Volk*; door F. J. HALLO; *Am-
sterdam*, by H. MOOLENIJZER, 1831; als, eindelijk,
het reeds een paar malen vermelde werkje: *'s Prin-
cen van ORANJES komst bij het Leger.* (1831; Bre-
da; bij F. P. STERK.)

1.) 3. Stuk, blz. 182, reg. 5. — 2.) 3. Stuk, blz. 183, reg. 11.

N A R E D E.

Schrijver dezer bladen kan niet nalaten, vóór het nederleggen der pen, den hartelijksten dank te betuigen aan Heeren Officiëren van het *Nederlandsche* Leger, maar vooral aan die van 's Veldmaarschalks Hoofdkwartier, door wier minzame en belangrijke inlichtingen en terechtwijzingen dit *TAFELREEL* *) zeker de meeste waarde heeft mogen erlangen, en waardoor Schrijver dan ook met het grootste genoegen zijn, anders zoo hoogst moeilijken arbeid, heeft voleindigd. Zy, die, overigens, nog nader wenschen te worden ingelicht omtrent den verderen gang onzer aangelegenheden by de Conferentie der hooge Mogendheden, kunnen zich met het beste gevolg bedienen van het reeds vroeger vermelde: *Recueil de pièces diplomatiques relatives aux affaires de la Hollande et de la Belgique*; III deelen; à la Haye, chez A. D. SCHINKEL, *imprimeur*, et se débite à la Haye et Amsterdam, chez les frères VAN CLEEF; 1831, 1832 et 1833. **)

*) Wy kunnen, by deze gelegenheid, ook nog ter lezing aanbevelen: *Les fêtes interrompues, ou la campagne de dix jours*. Par A. G. (L.) THESINGH, née LEYER; *Nimègue*, chez J. F. THIMME; 1832. Dit werkjen is opgedragen aan den Oudsten Zoon van ORANJE, den Erfprins der *Nederlanden*. Dezelfde Dame heeft by denzelfden Uitgever in het licht doen verschijnen: J. C. J. VAN SPEIJCK, *ou le héros de l'Escaut*.

**) Zie het Voorbericht des Eersten Stuks in de Aanteekening.

VRIJHEIDSCHREEUW.

Cum enim inexplebiles populi fauces exaruerant libertatis siti, non modice temperatam, sed nimis meracam libertatem sitiens hauserit, tum magistratus et principes insequitur, insimulat, arguit, tyrannos vocat, etc.

CICERO, de rep. I. 43.

Is eens de keel des Volks van Vrijheidskreet ontfoken,
Dan zwelgt het aan 't vergif zich dronken in zijn dorst;
Dan moet het Staatsgareel met orde en rang verbroken,
En Dwingland wordt de naam van d'allerbraafften Vorst,
De schaamteloosheid neemt toe, scheurt alle band in stukken;
De Vader moet den smaad verkroppen van zijn Zoon;
De knaap verdringt den grijze, en 't vrij-zijn wordt verdrukken,
En Wijsheid kikt niet meer waar dwaasheid zit ten Throon.
Den honden is 't vergund, hun meester aan te blaffen,
En paard en ezel-zelf schudt zadel af en toom;
De moedwil en 't geweld vreest Wetten meer noch straffen,
En welvaart, vrede, en rust, verdwijnen als een droom.
Doch wat is 't dat weldra die Vrijheid moet volenden?
De onlijdelijke dwang en laagste slaverny,
Wanneer een echt Tyran hun hals vertrappt en lenden,
En 't jamrend kroost verzucht in vreemde heerschappy,
Dit, Volken, is uw lot. Gy wilt het dus, Ontzinden!
Welnu, schiet vleuglen aan en vliegt het in 't gemoet!
De Waarheid moet gekocht door 't pijnlijk ondervinden;
Maar ik wil schuldloos zijn aan 't haast vergoten bloed!

BILDERDIJK.

